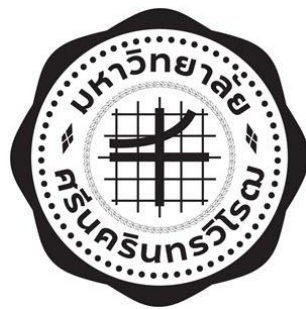

แพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตในยุคสีจิ้นผิง

TRADITIONAL CHINESE MEDICINE AS A DIPLOMATIC TOOL IN THE XI JINGPING ERA

ประดับดาว สแตนลีย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตในยุคสี่จีนฝัง

ประดับดาว สแตนลีย์

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

TRADITIONAL CHINESE MEDICINE AS A DIPLOMATIC TOOL IN THE XI JINGPING ERA

PRADABDAO STANLEY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
แพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตในยุคสีจิ้นผิง
ของ
ประดับดาว สแตนลีย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.กุลนันท์ คันธิก)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์)

ชื่อเรื่อง	แพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตในยุคสีจิ้นผิง
ผู้วิจัย	ประดับดาว สแตนลีย์
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กุลนันทน์ คันธิก

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทของการแพทย์แผนจีน (Traditional Chinese Medicine: TCM) ในฐานะเครื่องมือทางการทูตของรัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสี จิ้นผิง โดยใช้กรอบการทูตสุขภาพ (Health Diplomacy) และอำนาจละมุน (Soft Power) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นถึงแนวคิด อุดมการณ์ และยุทธศาสตร์ของจีนในการส่งเสริม TCM สู่วorld โดยใช่วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสาร ทั้งจากทางการจีน สื่อสาธารณะ บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเนื้อหาของนโยบายรัฐบาลจีน ตลอดจนวิเคราะห์กิจกรรมที่จีนใช้ในการเผยแพร่ TCM ผ่านช่องทางวัฒนธรรมต่างๆ อาทิ การจัดตั้งศูนย์สุขภาพ TCM ในต่างประเทศ โครงการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ การจัดฝึกอบรมบุคลากร การแจกจ่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการรณรงค์ผ่านสื่อสาธารณะและความร่วมมือระดับนานาชาติ ภายใต้ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ความริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) และเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) ซึ่งผลการศึกษาพบว่ารัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุน TCM อย่างเป็นระบบ โดยเน้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ต้นทุนที่เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับแนวโน้มความสนใจในสุขภาพแบบองค์รวมทั่วโลก อย่างไรก็ตาม TCM ยังคงเผชิญข้อจำกัดสำคัญ เช่น ประเด็นด้านจริยธรรม และมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ยังเป็นข้อถกเถียง จึงมีข้อเสนอแนะทั้งในเชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ เพื่อให้มีการวางยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการกำกับดูแลและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จาก TCM อย่างยั่งยืน รวมถึงการเสนอให้ประเทศไทยพัฒนาความร่วมมือกับจีนในด้านสุขภาพและการศึกษา เพื่อเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในระดับภูมิภาคต่อไป

คำสำคัญ : การแพทย์แผนจีน, การทูตสุขภาพ, อำนาจละมุน, สีจิ้นผิง, ความริเริ่มแถบและเส้นทาง

Title	TRADITIONAL CHINESE MEDICINE AS A DIPLOMATIC TOOL IN THE XI JINGPING ERA
Author	PRADABDAO STANLEY
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Kullanan Kunthic , Ph.D.

This research aimed to examine the role of Traditional Chinese Medicine (TCM) as a diplomatic tool employed by the Chinese government during President Xi Jinping's era, applying the frameworks of Health Diplomacy and Soft Power to analyze China's concepts, ideology, and strategic framework in promoting TCM globally. The study employs qualitative research methods based on documentary research, analyzing official Chinese documents, public media, relevant academic articles, and governmental policies, as well as evaluating cultural activities used to disseminate TCM internationally. These activities included the establishment of overseas TCM health centers, medical expert exchange programs, personnel training, herbal product distribution, public media, and international collaborations under key strategic initiatives including the Belt and Road Initiative (BRI) and the Health Silk Road (HSR). The findings indicated that the Chinese government had systematically supported TCM, through emphasis on its distinctive cultural identity, affordability, and alignment with global trends in holistic health. However, TCM still faced critical limitations, notably ethical issues and ongoing scientific debates regarding its efficacy. Accordingly, the study proposed recommendations at academic, policy, and practical levels for developing clear strategies to sustainably regulate and promote TCM. Additionally, it recommended that Thailand should enhance cooperation with China in the field of health and education to strengthen its regional role.

Keyword : Traditional Chinese Medicine, Health Diplomacy, Soft Power, Xi Jinping, Belt and Road Initiative

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยความกรุณาของคณะกรรมการทุกท่านที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ดร.กุลนันท์ คณิติก อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดด้วยความอดทนและเมตตา ให้คำแนะนำอย่างละเอียด พร้อมทั้งให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผลักดันและสนับสนุนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จอย่างราบรื่นและสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์ ประธานคณะกรรมการสอบ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าในการปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์ กรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ที่เคารพ ที่ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และให้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอแสดงความรักและความขอบคุณอย่างสุดซึ้งจากหัวใจไปยังบุคคลสำคัญที่สุดในชีวิต คือ สามีนั่นเป็นที่รัก ลูกๆ ทั้งสอง คุณพ่อ คุณแม่ และสมาชิกในครอบครัวทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังใจเสมอมา คอยเป็นแรงผลักดันและอยู่เคียงข้างในทุกช่วงเวลาแห่งการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณมิตรภาพอันงดงามจากเพื่อน พี่ และน้องทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา และเป็นกำลังใจในทุกช่วงเวลาที่ยากลำบากของการศึกษา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีส่วนในการส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์แผนจีนและการดูแลสุขภาพให้กับวงวิชาการไทย และขออุทิศผลแห่งความพยายามและความตั้งใจนี้ให้กับทุกคนที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานจนสำเร็จสมบูรณ์

ประดับดาว สแตนลีย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐาน.....	5
1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 ข้อจำกัดเบื้องต้น.....	7
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
1.9 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์.....	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	12
2.1.1 แนวคิดการทุดสุขภาพ.....	12
2.1.2 แนวคิดอำนาจละมุน	14
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพโลก.....	18
2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูต.....	21
2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและพัฒนากาารเชิงนโยบายของรัฐบาลส่จีนผิงที่มีต่อ การแพทย์แผนจีน.....	29
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	34
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	38
3.1 การออกแบบการวิจัย.....	38
3.2 แหล่งข้อมูล	39
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
3.4 ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย	40
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	41
4.1 นโยบายและอุดมการณ์ของรัฐบาลส่จีนผิงกับการส่งเสริมแพทย์แผนจีน	42
4.1.1 ความผ่นจีนและเป้าหมายการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติจีน	42
4.1.2 นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016.....	44
4.1.3 ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับองค์การอนามัยโลก	49
4.1.4 การเชื่อมโยงแพทย์แผนจีนกับความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ	51
4.2 กระบวนการและกลไกในการใช้แพทย์แผนจีนเป็นเครื่องมือทางการทูต.....	56
4.2.1 การทูตแบบแกนกลาง: บทบาทของการแพทย์แผนจีนในช่วงโควิด 19	57
4.2.2 การทูตแบบพหุภาคี: กลไกเชิงวิชาการและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านแพทย์ แผนจีน	60
4.2.3 การทูตแบบไม่เป็นทางการ: การเสริมสร้างอำนาจละมุนผ่านสื่อและกิจกรรมทาง วัฒนธรรมด้านการแพทย์แผนจีน.....	62
4.3 ผลลัพธ์และอิทธิพลของแพทย์แผนจีน ภายใต้บริบทการดูแลสุขภาพ.....	65

4.3.1 ความท้าทายและข้อจำกัดในการใช้แพทย์แผนจีนเป็นเครื่องมือทางการแพทย์.....	65
4.3.2 การตอบสนองเชิงนโยบายและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแพทย์ แผนจีน.....	68
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
5.1 บทสรุป.....	72
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	74
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก บทที่ 9 ของนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (ต้นฉบับภาษาจีน).....	90
ภาคผนวก ข กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับ ภาษาจีน).....	91
ภาคผนวก ข (ต่อ) กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับ ภาษาจีน).....	92
ภาคผนวก ข (ต่อ): กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับ ภาษาจีน).....	93
ภาคผนวก ข (ต่อ): กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับ ภาษาจีน).....	94
ประวัติผู้เขียน.....	96

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ตารางแสดงวิวัฒนาการของการดูแลสุขภาพแผนจีน.....	26
ตาราง 2 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของนโยบาย TCM ยุคสี่จีนผิง	32
ตาราง 3 เปรียบเทียบนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016	46
ตาราง 4 การตอบสนองเชิงนโยบายต่อแพทย์แผนจีนของประเทศไทยและแอฟริกาใต้.....	69
ตาราง 5 จุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และภัยคุกคามของแพทย์แผนจีน.....	73

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36
ภาพประกอบ 2 จำนวนสถานพยาบาลแพทย์แผนจีนในประเทศจีน ปี 2015 และ 2019.....	47
ภาพประกอบ 3 จำนวนผู้เข้ารับบริการแพทย์แผนจีนในประเทศจีน ปี 2015 และ 2019.....	48
ภาพประกอบ 4 อาคารใหม่ของโรงพยาบาลมะโฮะสด แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว	53

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

แพทย์แผนจีน (Traditional Chinese Medicine: TCM) เป็นระบบการแพทย์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 2,000 ปี โดยมีรากฐานจากการผสมผสานองค์ความรู้ด้านการรักษาโรคเข้ากับหลักปรัชญาจีนโบราณเกี่ยวกับความสมดุลของพลังงานและธาตุในร่างกาย (Kaptchuk, 2000) แม้จะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งชี้ถึงการใช้สมุนไพรและเทคนิคการรักษาพื้นฐาน เช่น การฝังเข็มและการกดจุด มาตั้งแต่ยุคก่อนการสถาปนาราชวงศ์ฮั่น (Unschuld, 1985) แต่การรวบรวมองค์ความรู้ทางการแพทย์อย่างเป็นระบบ และจัดทำตำราทางการแพทย์อย่างชัดเจน เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น คือราว 206 ปีก่อนคริสต์ศักราช จนถึง ค.ศ. 220 โดยมีตำราหลักสองเล่มคือ หวงตี้เนย์จิง (黄帝内经) และ ซางหานลุน (伤寒论) ซึ่งถือเป็นตำราพื้นฐานสำคัญในการศึกษาการแพทย์แผนจีนจวบจนปัจจุบัน (Lo & Cullen, 2005)

ศาสตร์การแพทย์แผนจีน (中医) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกสั้นๆ ว่า TCM ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีหยิน-หยาง (阴阳理论) ที่อธิบายความสมดุลระหว่างสิ่งตรงข้ามแต่เติมเต็มกัน เช่น ความร้อนกับความเย็น ความมืดกับความสว่าง และทฤษฎีธาตุทั้งห้า (五行) ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของธรรมชาติและอวัยวะภายในร่างกายออกเป็น 5 ธาตุ ได้แก่ ไม้ (木) ไฟ (火) ดิน (土) ทอง (金) และน้ำ (水) เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆ ภายในร่างกาย (Unschuld, 1985) นอกจากนี้ TCM ยังเน้นแนวคิดเกี่ยวกับ "ชี" (气) หรือพลังชีวิต ซึ่งเชื่อว่าการไหลเวียนไปตามเส้นลมปราณ (Meridians; 经络) หากชีไหลเวียนได้ดี ร่างกายจะมีสุขภาพแข็งแรง แต่ถ้าชีเกิดการอุดตันหรือพร่อง จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้นได้ (Flaws & Sionneau, 2005) ซึ่งในการวินิจฉัยโรคตามวิถีของ TCM จะใช้วิธี "สี่ท่าตรวจ" (四诊; Four Diagnostic Methods) ได้แก่ การมอง (望诊; inspection) การฟังและดมกลิ่น (闻诊; listening and smelling) การซักประวัติ (问诊; inquiry) และการจับชีพจรหรือการสัมผัส (切诊; palpation) (Maciocia, 2015) เพื่อวิเคราะห์สุขภาพแบบองค์รวม (holistic approach) โดยพิจารณาทั้งร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ จากนั้นจึงเลือกแนวทางการรักษาและดูแลสุขภาพที่สอดคล้องกับโรคหรืออาการ

จากศักยภาพและเอกลักษณ์ของ TCM ที่ผสมผสานภูมิปัญญาโบราณเข้ากับการแพทย์แบบองค์รวมดังที่กล่าวไปข้างต้น รัฐบาลจีนจึงเล็งเห็นโอกาสในการส่งเสริม TCM ในระดับสากล

และได้ดำเนินการส่งเสริม TCM อย่างกว้างขวาง ผ่านการบรรจุหลักสูตร TCM ในมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วโลก และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม TCM เพื่อเผยแพร่ศาสตร์สุขภาพนี้ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังใช้สื่อบันเทิง เช่น ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มการรับรู้และเสริมความนิยมให้แก่ TCM ในหมู่ประชาคมโลก (Zhou & Xie, 2020; Li, 2021) นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีนที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 ยังส่งผลให้ TCM มีสถานะเท่าเทียมกับการแพทย์แผนปัจจุบันภายในประเทศจีน และก่อให้เกิดการลงทุนในด้านการวิจัย การจดทะเบียนตำรับยา รวมถึงการสร้างมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพอย่างเป็นระบบ ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญในการขยายอิทธิพลและสร้างความเชื่อมั่นทางวัฒนธรรมของจีนบนเวทีโลก (State Council Information Office, 2017)

การนำ TCM มาใช้ในเชิงการทูตนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน หากแต่มีรากฐานมายาวนานตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 618–1279) ซึ่งเป็นยุคที่จีนมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในระดับภูมิภาคและมีการเผยแพร่ศาสตร์การแพทย์แผนจีนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่นและเกาหลี (Hanson, 2022) ต่อมา ในยุคสงครามเย็น สาธารณรัฐประชาชนจีน ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง ได้มีการจัดส่งบุคลากรแพทย์แผนจีนเพื่อไปช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในประเทศต่างๆ ทั้งในทวีปแอฟริกา และหลายประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งความช่วยเหลือเหล่านี้ดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อภาพลักษณ์ของจีนในฐานะประเทศที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (Taylor, 2005) ภายหลังเมื่อจีนเข้าสู่ช่วงปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศ การใช้ TCM จึงเริ่มได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้น ส่งผลให้ TCM กลายเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงจีนเข้ากับเวทีโลก และมีบทบาทในการมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้แก่จีนและประเทศต่างๆ (Huang, 2011) พัฒนาการในแต่ละยุคสมัยนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า TCM ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นกลยุทธ์เชิงการทูตที่มีความชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นตามลำดับเวลา

จนกระทั่งในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ที่รัฐบาลจีนได้ตระหนักถึงศักยภาพของ TCM อย่างชัดเจน จนนำไปสู่การบรรจุ TCM ให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสำคัญต่างๆ เช่น นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030; 健康中国 2030) โดยมีเป้าหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ TCM คือการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งเน้นการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง (Xinhua News Agency, 2019) นโยบายดังกล่าวนี้ ยังเชื่อมโยง

กับยุทธศาสตร์แห่งชาติถูกประกาศโดยรัฐบาลจีนสี่จีนผิง ไม่ว่าจะเป็น ความฝันจีน (中国梦; Chinese Dream) ซึ่งหมายถึงความปรารถนาในการสร้างประเทศจีนที่เจริญรุ่งเรืองและเข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการฟื้นฟูชาติ (民族复兴; National Rejuvenation) ซึ่งหมายถึงการทำให้จีนกลับมาเป็นชาติที่มีความแข็งแกร่ง มีเกียรติภูมิและมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก โดยทั้งสองยุทธศาสตร์ต่างให้ความสำคัญกับสุขภาพในฐานะรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะสุขภาพของประชาชนส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ ความมั่นคง และความเป็นธรรมทางสังคม (Yi, 2022) ในบริบทนี้ TCM ถูกมองว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถสนับสนุนเป้าหมายเหล่านี้ ด้วยความสามารถในการเสริมสร้างสุขภาพและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ

นอกจากประเด็นด้านสุขภาพจะเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนาภายในประเทศแล้ว ในมิติระหว่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กับการทูตและความร่วมมือระดับโลก รัฐบาลจีนยังได้นำ TCM มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์สำคัญระดับโลก เช่น ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative; BRI) ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ และ เส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road; HSR) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ย่อยของ BRI ที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือทางด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศจีนกับประเทศพันธมิตร ภายใต้แนวคิด "การแปลงภูมิปัญญาให้เกิดนวัตกรรม" (creative transformation and innovative development; 创造性转化与创新性发展) ซึ่งหมายถึงการนำองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มีคุณค่า มาผสานกับแนวทางใหม่ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมที่ทันสมัยและตอบโจทย์สังคมในปัจจุบัน โดยนำองค์ความรู้ดั้งเดิมของ TCM มาผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่เพื่อสร้างนวัตกรรมสุขภาพที่ทันสมัย ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดโลก และมีการจัดตั้งศูนย์ TCM ในประเทศต่างๆ ตามเส้นทางสายไหม เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริการทางการแพทย์ การวิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้าน TCM ไปยังประเทศพันธมิตร (Rudolf, 2022; Rolland, 2024)

จุดเริ่มต้นสำคัญของการผลักดันบทบาทของ TCM ให้มีความน่าเชื่อถือในเวทีโลก คือการที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้เดินทางเยือนสำนักงานใหญ่ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส พร้อมมอบรูปปั้นบรอนซ์การฝังเข็มไว้เป็นที่ระลึกแก่ WHO เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสนับสนุน TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตด้านสุขภาพระหว่างประเทศ และถือเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างจีนกับ WHO (World Health Organization, 2017) จากก้าวสำคัญดังกล่าว ในปี ค.ศ. 2019 องค์การอนามัยโลกได้

ตัดสินใจบรรจุ TCM ลงในบัญชีจำแนกโรคนานาชาติฉบับที่ 11 (ICD-11) ซึ่งถือเป็นการรับรองอย่างเป็นทางการให้ TCM เป็นระบบการแพทย์ที่สามารถใช้วินิจฉัยและรักษาโรคต่างๆ ในระบบสาธารณสุขระดับสากล การบรรจุ TCM ใน ICD-11 นี้จึงนับเป็นอีกหนึ่งก้าวสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือของ TCM และเปิดโอกาสให้แพทย์แผนจีนสามารถร่วมมือกับแพทย์แผนปัจจุบันในการดูแลสุขภาพประชากรทั่วโลกได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (World Health Organization, 2019)

บทบาทของ TCM ในเวทีโลกได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางระหว่างวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาที่ได้มไปด้วยความท้าทายและโอกาสในการพิสูจน์ศักยภาพของ TCM ในระดับสากล ในสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลจีนได้ส่งทีมแพทย์และเวชภัณฑ์สมุนไพร เช่น เหลียนฮัวชิงเวิน (连花清瘟) ซึ่งมีสรรพคุณในการช่วยลดไข้และบรรเทาอาการหวัด และจินฮัวชิงเกน (金花清感) ที่มีคุณสมบัติในการลดการอักเสบและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันไปให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ จีนยังเป็นเจ้าภาพจัดสัมมนาออนไลน์ระดับนานาชาติเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยโควิด 19 ด้วยการผสมผสาน TCM ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน การดำเนินการเช่นนี้ส่งผลให้ TCM ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะทางเลือกที่มีประสิทธิภาพในการรับมือกับวิกฤตการณ์สุขภาพระดับโลก อีกทั้งยังเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจีนในฐานะผู้นำด้านการดูแลสุขภาพในเวทีระหว่างประเทศ (China Daily, 2020; Xinhua, 2021)

ในปัจจุบัน ที่บริบทการเมืองระหว่างประเทศได้มไปด้วยการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ การที่จีนเลือกนำ TCM มาใช้เป็นเครื่องมือทางการทูต นับเป็นกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด มีความเป็นกลาง และปราศจากการเผชิญหน้าทางการเมืองโดยตรง ซึ่งอาจสามารถช่วยลดแรงกดดันในประเด็นที่มีความอ่อนไหว เช่น ประเด็นข้อพิพาททะเลจีนใต้ หรือสงครามการค้ากับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ การทูต TCM ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพันธมิตรใหม่ให้แก่จีน ผ่านความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและสุขภาพ (Rolland, 2024)

อย่างไรก็ตาม การนำ TCM มาใช้ในเวทีระหว่างประเทศยังคงเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ อาทิเช่น ข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความถูกต้องทางวิทยาศาสตร์และประสิทธิภาพทางการแพทย์ของ TCM รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการใช้สัตว์ป่าในผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรจีน (Environmental Investigation Agency, 2021) ซึ่งประเด็นเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และอิทธิพลของจีนในบางพื้นที่ และทำให้รัฐบาลจีนต้องเร่งปรับตัว เพื่อยกระดับมาตรฐานของ TCM ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยด้านการดูแลสุขภาพของจีนจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่มักวิเคราะห์ TCM เพียงในฐานะส่วนหนึ่งของการดูแลสุขภาพโดยรวมเท่านั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีลักษณะแตกต่างด้วยการวิเคราะห์บทบาทของ TCM อย่างเฉพาะเจาะจงและลึกซึ้ง โดยเน้นบริบทที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเป็นหลัก การศึกษานี้จึงอาจเป็นชิ้นส่วนสำคัญที่สามารถเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่รัฐบาลจีนพยายามนำ TCM มาใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งยังอาจนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการออกแบบและกำหนดนโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนมากขึ้นในอนาคต

1.2 คำถามวิจัย

รัฐบาลจีนในยุคสีจิ้นผิง มีมุมมองและนำแพทย์แผนจีนมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และขยายอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศอย่างไร

1.3 สมมติฐาน

ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง แพทย์แผนจีน (TCM) ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเป็นระบบในฐานะเครื่องมือทางการทูต ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติการดูแลสุขภาพ (Health Diplomacy) และการแสดงออกถึงอำนาจละมุน (Soft Power) ผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ รวมถึงกิจกรรมด้านสาธารณสุขและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อขยายอิทธิพลและเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของจีนในระดับนานาชาติ และต่อยอดบทบาทของจีนในฐานะผู้นำด้านสาธารณสุขระดับโลกอย่างชัดเจน

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.4.1 เพื่อวิเคราะห์นโยบาย อุดมการณ์ และยุทธศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการแพทย์แผนจีน (TCM) ของรัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเจตนาและแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนในเวทีระหว่างประเทศ

1.4.2 เพื่อศึกษากลไก กระบวนการ และวิธีการที่รัฐบาลจีนยุคสีจิ้นผิงใช้ TCM มาเป็นเครื่องมือทางการทูต ทั้งในมิติด้านสาธารณสุข และมิติด้านวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและข้อจำกัดของการดำเนินนโยบาย

1.4.3 เพื่อประเมินผลลัพธ์จากการใช้ TCM เป็นหนึ่งในเครื่องมือขับเคลื่อนอิทธิพลของรัฐบาลจีน ในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงบนเวทีระหว่างประเทศ โดยวิเคราะห์อย่างรอบด้านทั้งผลกระทบเชิงบวก เชิงลบ และข้อท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว

1.5 ขอบเขตการศึกษา

การกำหนดขอบเขตการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ประเด็น และตีความผลลัพธ์ เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการทูตที่เกี่ยวข้องกับ TCM ได้อย่างละเอียดและตรงประเด็น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้มีการกำหนดขอบเขตการศึกษา ออกเป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ขอบเขตเนื้อหา ขอบเขตเชิงพื้นที่ และขอบเขตด้านเวลา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตเนื้อหา: งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตของรัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยเน้นให้เห็นถึงมิติการทูตสุขภาพและอำนาจละมุน ที่สะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐบาลจีน ผ่านยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น ความริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) และเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ทั้งจากทางการจีน ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 และแผนแม่บทนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 รวมถึงสื่อภาครัฐ สื่อกระแสหลักที่มีความน่าเชื่อถือ ตลอดจนบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการสืบค้นคำสำคัญบนฐานข้อมูลออนไลน์ต่างๆ เช่น China National Knowledge Infrastructure (CNKI), Journal Storage (JSTOR) และ Thai Journal Online (ThaiJO)

1.5.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่: งานวิจัยฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์ของนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐบาลจีนยุคสีจิ้นผิงดำเนินการส่งเสริม TCM ให้เป็นประโยชน์ในบริบทระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจากมุมมองของสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะประเทศต้นทางที่มีเจตนารมณ์และมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการใช้ TCM เพื่อขยายอิทธิพลระดับโลก นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอกรณีศึกษาจากประเทศปลายทางที่มีความสำคัญและมีบทบาทโดดเด่น เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน แอฟริกา และยุโรป เพื่อแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของรูปแบบการดำเนินงาน ความสำเร็จ รวมถึงข้อท้าทายที่เกิดขึ้นในการผลักดัน TCM ผ่านช่องทางการทูตสุขภาพของจีนอย่างเป็นระบบ

1.5.3 ขอบเขตด้านเวลา: งานวิจัยนี้ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 ซึ่งสีจิ้นผิงขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ จนถึงปัจจุบันซึ่งยังคงดำรงตำแหน่งดังกล่าว โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ และการต่อยอดนโยบายเกี่ยวกับ

TCM อย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนถึงจุดเริ่มต้น การขยายผล รวมถึงการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ต่างๆ ของรัฐบาลจีน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในประเทศจีนและบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเวทีโลก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 การศึกษานี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ด้านการทูตสุขภาพของจีน โดยเฉพาะการนำ TCM มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถมองเห็นภาพรวมของแนวทางดังกล่าวได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้เข้าใจถึงเจตนาเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบาย การกำหนดแนวทางความร่วมมือ และการดำเนินโครงการด้านสุขภาพระหว่างประเทศ ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทที่หลากหลายในอนาคตได้เป็นอย่างดี

1.6.2 การศึกษากลไก กระบวนการ และวิธีการต่างๆ ที่รัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงใช้ในการส่งเสริม TCM ทั้งในมิติด้านสุขภาพและวัฒนธรรม จะช่วยให้ นักปฏิบัติ ผู้วางแผนนโยบาย และนักวิชาการด้านการทูตสุขภาพมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและข้อจำกัดที่อาจเผชิญระหว่างดำเนินการ อีกทั้งยังสามารถนำแนวทางหรือข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบหรือพัฒนาโครงการด้านสุขภาพและการทูตวัฒนธรรมระหว่างประเทศอื่นๆ ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

1.6.3 การประเมินผลลัพธ์จากการใช้ TCM เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนอิทธิพลของจีนในเวทีระหว่างประเทศ จะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจถึงผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ รวมถึงข้อท้าทายที่เกิดขึ้นจากการนำ TCM ไปใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา ปรับปรุง และกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจละมุน ของจีนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ และมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

1.7 ข้อจำกัดเบื้องต้น

การศึกษาบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือการทูตสุขภาพภายใต้รัฐบาลสีจิ้นผิง จำเป็นต้องเผชิญกับข้อจำกัดเบื้องต้นหลายประการ อาทิ อคติของแหล่งข้อมูล (source bias) เนื่องจากข้อมูลเอกสารของทางการและสื่อกระแสหลักของจีนมีแนวโน้มที่จะรายงานเฉพาะผลลัพธ์เชิงบวกหรือความสำเร็จของนโยบายที่รัฐบาลต้องการนำเสนอเท่านั้น ในขณะเดียวกันก็อาจละเว้นหรือมองข้ามประเด็นปัญหา อุปสรรค หรือผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นจากนโยบายและ

กิจกรรมต่างๆ ทำให้แม้ว่าผู้วิจัยจะสามารถเข้าถึงต้นฉบับได้โดยตรงและทำความเข้าใจในบริบททางภาษาและวัฒนธรรม ก็ยังจำเป็นต้องวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยความระมัดระวัง รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของประเทศอื่นๆ หรือองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อลดผลกระทบจากอคติของแหล่งข้อมูลให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้ การศึกษายังต้องเผชิญกับความยากในการประเมินผลลัพธ์เชิงยุทธศาสตร์ของ TCM ในการส่งเสริมอิทธิพลและภาพลักษณ์ของจีนในระดับโลก เนื่องจากบทบาทของ TCM นั้นไม่อาจแยกพิจารณาอย่างโดดเดี่ยว แต่จะต้องวิเคราะห์ควบคู่ไปกับนโยบายหรือกิจกรรมเชิงกลยุทธ์ในด้านอื่นๆ ที่ดำเนินไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความริเริ่มแถบและทาง ที่นำมาซึ่งการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี รวมถึงกิจกรรมเผยแพร่สื่อวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นตัวแปรแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออิทธิพลของ TCM ในต่างประเทศ การวัดผลที่ชัดเจนและแยกแยะผลกระทบของ TCM โดยตรงจึงทำได้ยากและมีความซับซ้อนในการวิเคราะห์

ประการที่สุดท้ายคือ ความท้าทายจากลักษณะการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลจีนในยุคสีจิ้นผิง ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามสถานการณ์โลกและวิกฤติการณ์สำคัญต่างๆ เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูลและการติดตามนโยบายต้องอาศัยการวางกรอบเวลาในการศึกษาอย่างรัดกุม เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้สะท้อนสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและแม่นยำที่สุด

ข้อจำกัดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องตระหนัก และนำไปใช้ประกอบการออกแบบวิธีวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผลการศึกษานำเสนอสามารถสะท้อนข้อเท็จจริง ถูกต้อง เป็นกลาง และสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ดังกล่าว

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนและลดความคลุมเครือจากศัพท์เทคนิคหลายสาขาที่ทับซ้อนกันส่วนนี้จึงขยายความหมายของคำสำคัญที่ปรากฏตลอดงานวิจัย ได้แก่

1.8.1 แพทย์แผนจีน (Traditional Chinese Medicine: TCM) หมายถึงระบบการแพทย์ดั้งเดิมของจีนที่ยึดหลักหยิน-หยาง และธาตุทั้งห้า เป็นกรอบอธิบายสภาวะสมดุลของร่างกาย โดยวิธีรักษาครอบคลุมถึงการยาสมุนไพร การฝังเข็ม ทูยหนา ชีกง โภชนบำบัด และอื่นๆ (Liu et al., 2021) ซึ่งงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญต่อ TCM ทั้งในฐานะองค์ความรู้ทางการแพทย์และทุนทาง

วัฒนธรรม (cultural asset) ที่รัฐสามารถใช้สร้างอำนาจนำระหว่างประเทศ และเป็นเครื่องมือทางการทูตขึ้นสำคัญ

1.8.2 การทูตสุขภาพ (Health Diplomacy) คือกระบวนการที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรข้ามชาติใช้ประเด็นด้านสาธารณสุขเป็นสะพานเชื่อมโยงความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (Kickbusch et al., 2022) ในที่นี้เห็นว่า TCM กลายเป็น “เครื่องมือ” (instrument) ที่ทำให้จีนเสนอ Chinese solutions ในการจัดการปัญหาสาธารณสุขระดับโลก

1.8.3 อำนาจละมุน (Soft Power) หมายถึงศักยภาพในการจูงใจผู้อื่นโดยไม่ใช้การบีบบังคับทางเศรษฐกิจหรือกำลังทหาร (Nye, 2004) การเผยแพร่ TCM ถูกวิเคราะห์ว่าเป็นหนึ่งในแกนกลาง soft power ของจีนยุคใหม่ เพราะผสมผสานทั้งภาพลักษณ์ “ผู้ให้” และวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์เฉพาะ

1.8.4 ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI) หมายถึงนโยบายต่างประเทศและการพัฒนาขนาดใหญ่ของจีนที่เริ่มในปี 2013 มุ่งสร้างเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานการค้า และการเชื่อมโยงผู้คนบนเส้นทางบก “สายแถบ” และทางทะเล “เส้นทาง” ตลอดยูเรเชียและไกลกว่านั้น (国家发展改革委等, 2015) ส่วนเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ คือหนึ่งในสาขาเฉพาะทางของ BRI ที่เน้นการพัฒนาด้านสุขภาพ (ไท วัฒนา, 2021)

1.8.5 เส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) เป็นยุทธศาสตร์ย่อยภายใต้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งประกาศครั้งแรกปี 2016 และกำหนดให้ “ความร่วมมือด้านสุขภาพ” เป็นหัวใจของการเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างจีนกับประเทศพันธมิตร ผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การตั้งศูนย์ TCM ในต่างประเทศ และการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข (Rolland, 2024)

1.8.6 ความฝันจีน (Chinese Dream) และการฟื้นฟูชาติ (National Rejuvenation) คือวาทกรรมหลักของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ที่ชี้ถึงเป้าหมายในการทำให้จีน มั่งคั่ง แข็งแรง มีวัฒนธรรมอันล้ำลึก และมีอิทธิพล ซึ่งการเสริมสร้างสุขภาพประชาชนผ่าน TCM ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของรากฐานจำเป็นของความฝันดังกล่าว (Yi, 2022)

1.8.7 นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) เป็นแผนแม่บทด้านสุขภาพระดับชาติซึ่งออกปี 2016 กำหนดหมวดหมายย่อยด้านอายุคาดเฉลี่ย คุณภาพบริการ และอุตสาหกรรมสุขภาพ TCM ได้รับการบรรจุเป็นหนึ่งในเสาหลักของแผน โดยเน้นการ “สืบทอดสาระสำคัญ นวัตกรรมวิธีการ และทันสมัยอย่างมีคุณภาพ” (国务院, 2016)

1.8.8 บัญชีจำแนกโรคนานาชาติฉบับที่ 11 (International Classification of Diseases 11th Revision: ICD-11) เป็นระบบจัดหมวดโรคขององค์การอนามัยโลก รูปแบบปี 2019 บรรจุบทเฉพาะสำหรับการวินิจฉัยตาม TCM ซึ่งนับเป็นการยกระดับสถานะของศาสตร์นี้ในระบบสุขภาพโลก (World Health Organization, 2019)

ศัพท์เฉพาะเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดและกรอบปฏิบัติของการศึกษานี้ ช่วยให้การวิเคราะห์บทบาทของ TCM ในเชิงการดูแลสุขภาพมีความชัดเจน สอดคล้อง และตรวจสอบได้ในเชิงวิชาการ

1.9 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บทหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.9.1 บทที่ 1 บทนำ: กล่าวถึงที่มา ความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขอบเขต และประโยชน์ของการวิจัย พร้อมนิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.9.2 บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม: นำเสนอการสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็นของ TCM การดูแลสุขภาพ แนวคิด Soft Power รวมถึงแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลจีนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงถึงกรอบความคิดและช่องว่างที่การศึกษานี้มุ่งเติมเต็ม

1.9.3 บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย: อธิบายวิธีการดำเนินการวิจัย รูปแบบและการออกแบบการวิจัย เทคนิคการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและข้อจำกัดของระเบียบวิธีที่ใช้

1.9.4 บทที่ 4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์: นำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้ วิเคราะห์ผลการดำเนินนโยบายของจีนเกี่ยวกับ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการดูแลสุขภาพ พร้อมอภิปรายถึงกลไกความสำเร็จ และข้อท้าทายต่างๆ ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้

1.9.5 บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ: สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษา ตอบคำถามวิจัย ทดสอบสมมติฐาน และนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการดูแลสุขภาพต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อวางรากฐานทางวิชาการในการศึกษา และวิเคราะห์บทบาทของแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตสุขภาพของรัฐบาลจีนยุคสีจิ้นผิง โดยเนื้อหาในบทนี้จะถูกแบ่งออกเป็นสามส่วนหลัก เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการติดตาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดการทูตสุขภาพ (Health Diplomacy Concept) และแนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power Concept) โดยเน้นการนิยาม ประวัติความเป็นมา รวมทั้งหลักการพื้นฐานของแนวคิดดังกล่าว เพื่อสร้างความเข้าใจว่าแนวคิดทั้งสองสามารถใช้อธิบายและวิเคราะห์บทบาทของ TCM ในบริบทระหว่างประเทศ ในฐานะเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างอิทธิพลเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมภาพลักษณ์ของจีนในเวทีโลกได้อย่างไร

ส่วนที่ 2 จะเป็นการทบทวนงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นที่การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสุขภาพในฐานะเครื่องมือทางการทูตของประเทศต่างๆ ในบริบทโลก รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการใช้แพทย์แผนจีนในการทูตสุขภาพของจีน และการนำเสนอแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ผ่านการวิเคราะห์พัฒนาการทางนโยบายและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2012–2024 ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางและกลยุทธ์ในการส่งเสริมแพทย์แผนจีนของรัฐบาลจีนบนเวทีโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI)

ส่วนที่ 3 จะนำเสนอกรอบแนวคิดเฉพาะที่ผู้วิจัยเลือกใช้สำหรับการศึกษานี้ โดยบูรณาการแนวคิดการทูตสุขภาพและอำนาจละมุนที่ได้นำเสนอไว้ในส่วนแรก เข้ากับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่สอง เพื่อสร้างกรอบแนวทางในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยจะเน้นการอธิบายเหตุผลและวิธีการที่รัฐบาลจีนภายใต้ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง นำ TCM มาใช้ในฐานะเครื่องมือทางการทูตสุขภาพ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ระหว่างการดำเนินนโยบายระดับชาติของจีนกับการผลักดัน TCM ในระดับนานาชาติ

การแบ่งเนื้อหาออกเป็นสามส่วนข้างต้นนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถเห็นโครงสร้างของบทนี้ได้อย่างชัดเจน เข้าใจการลำดับเนื้อหาที่มีตรรกะสอดคล้องกัน และเตรียมความพร้อมสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึกในบทถัดๆ ไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดการทูตสุขภาพ

การทูตสุขภาพ (Health Diplomacy) เป็นแนวคิดที่เน้นการบูรณาการประเด็นด้านสุขภาพและสาธารณสุขเข้ากับนโยบายการต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีลักษณะข้ามชาติ และส่งเสริมธรรมาภิบาลสุขภาพระดับโลก (Zhao & Wang, 2021) โดยมีเป้าหมายสำคัญในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ควบคู่ไปกับการสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพของประชากรโลก แนวคิดนี้จึงสะท้อนบทบาทของสุขภาพในการเสริมสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

แนวคิดการทูตสุขภาพไม่ได้จำกัดเฉพาะการแก้ไขปัญหาสุขภาพหรือภัยคุกคามข้ามพรมแดนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการใช้สุขภาพเป็นเครื่องมือในการขยายอิทธิพลและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของชาติบนเวทีโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีศักยภาพด้านสาธารณสุข ซึ่งสามารถใช้ความเชี่ยวชาญในการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะละมุนละม่อม และก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับ (Zhang & Zhang, 2018)

แม้ว่าการนำประเด็นด้านสุขภาพมาใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเป็นแนวปฏิบัติที่ปรากฏในประวัติศาสตร์มนุษยชาติมาอย่างยาวนาน แต่ทว่าแนวคิดการทูตสุขภาพได้รับการนิยามและถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ ในปี ค.ศ. 1978 โดยนายปีเตอร์ บอร์น (Peter Bourne) ที่ปรึกษาด้านสาธารณสุขของประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ (Jimmy Carter) แห่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งเขาได้เน้นถึงศักยภาพของการบูรณาการนโยบายสุขภาพเข้ากับนโยบายต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาสุขภาพร่วมกัน ตลอดจนเป็นสะพานลดความขัดแย้งในเวทีการเมืองโลก (Katz et al., 2011) ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นการทูตสุขภาพโลก (Global Health Diplomacy) ที่เน้นความร่วมมือข้ามชาติในการรับมือกับวิกฤตสุขภาพอันมีความท้าทายมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ (Kickbusch et al., 2007; Kickbusch et al., 2022)

ความซับซ้อนของวิกฤตสุขภาพโลกในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการแพร่ระบาดของโรคข้ามพรมแดน หรือปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ส่งผลให้องค์กัระหว่างประเทศอย่างเช่น องค์การอนามัยโลก (WHO) จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการทูตสุขภาพอย่างชัดเจนมากขึ้น โดย WHO ได้กำหนดเป้าหมายหลักในการดำเนินงานด้านการทูตสุขภาพไว้ 3 ประการ ได้แก่ การยกระดับสุขภาพและความมั่นคงทาง

สุขภาพของประชากรโลก การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพ (WHO, n.d.) ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสุขภาพที่ไม่ได้จำกัดเพียงขอบเขตระดับชาติ แต่ยังรวมถึงการสร้างธรรมาภิบาลสุขภาพในระดับโลกด้วย

การทูตสุขภาพ สามารถแบ่งวิธีดำเนินการได้เป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

การทูตแบบแกนกลาง (Core Diplomacy) คือ การเจรจาระดับรัฐบาล เช่น การบรรจุแพทย์แผนจีนในบัญชีโรค ICD-11 โดย WHO

การทูตแบบพหุภาคี (Multi-stakeholder Diplomacy) เกี่ยวพันกับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น กองทุนพัฒนาแพทย์แผนจีน (CMDF)

การทูตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Diplomacy) หมายถึง กิจกรรมระดับประชาชน เช่น โครงการแลกเปลี่ยนความรู้ TCM ในแอฟริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Katz et al., 2011)

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานทั้งสามจะเห็นได้ว่าทั้งหมดไม่จำเป็นต้องดำเนินการแยกจากกัน แต่ยังสามารถนำมาผสมผสานเพื่อเพิ่มประสิทธิผลสูงสุดในการรับมือกับความท้าทายสุขภาพระดับโลก นอกจากนี้ แนวคิดการทูตสุขภาพยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power) และการทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ผ่านกิจกรรมด้านสุขภาพ (Kickbusch & Liu, 2022; Zhang & Zhang, 2018) ทั้งนี้ กลไกการดำเนินงานทั้งสามรูปแบบจะถูกนำมาใช้อีกครั้งในบทที่ 4 ผลการศึกษา ในส่วนที่ 4.2 กระบวนการและกลไกในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูต

ในบริบทของจีน แนวคิดการทูตสุขภาพมีการใช้คำศัพท์ภาษาจีนอยู่สองรูปแบบหลัก คือ **全球卫生外交** ซึ่งหมายถึง การทูตสุขภาพทั่วโลก ซึ่งเน้นที่การดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขในระดับนานาชาติ เพื่อจัดการกับปัญหาสุขภาพข้ามพรมแดน และ **公共卫生外交** หมายถึง การทูตสาธารณสุข ซึ่งให้ความสำคัญกับบริบทสาธารณะหรือภาครัฐ โดยเน้นไปที่บทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านกิจกรรมด้านสุขภาพและการพัฒนาระบบสาธารณสุขระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้นำแนวคิดเหล่านี้มาใช้ในเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและมีรูปธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การส่งทีมแพทย์จีนไปให้บริการทางการแพทย์ในประเทศต่างๆ ที่ขาดแคลนทรัพยากรสุขภาพ การจัดตั้งศูนย์การแพทย์แผนจีนทั่วโลกเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมสุขภาพของจีน รวมทั้งการอบรมบุคลากรด้านการแพทย์ในประเทศพันธมิตร เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านสุขภาพและ

เสริมสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีน (Li et al., 2022; Zhang & Gong, 2019) ความพยายามเหล่านี้สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของจีนในการใช้สุขภาพเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้จำกัดเฉพาะความช่วยเหลือในระยะสั้น แต่เน้นการสร้างศักยภาพและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่ยั่งยืน เพื่อขยายบทบาทและเสริมสร้างอิทธิพลของจีนบนเวทีโลกในระยะยาว

2.1.2 แนวคิดอำนาจละมุน

แนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power) มีรากฐานมาจากผลงานของ Joseph Samuel Nye Jr. นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้เสนอแนวคิดนี้เป็นครั้งแรกในหนังสือ *Bound to Lead* (1990) โดยเขาได้นิยามความหมายของอำนาจละมุนไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นปรารถนาสิ่งที่เราปรารถนา ผ่านพลังของแรงดึงดูด (attraction) มากกว่าการบังคับหรือจูงใจด้วยผลตอบแทน (Nye, 1990) ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการอธิบายวิธีการที่ประเทศต่างๆ สามารถรักษาและขยายอิทธิพลของตนโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจทางทหารหรือแรงกดดันทางเศรษฐกิจโดยตรง

ในปี 2004 Nye ได้พัฒนาและขยายความแนวคิดนี้เพิ่มเติมในหนังสือ *Soft Power: The Means to Success in World Politics* โดยชี้ให้เห็นถึงแหล่งที่มาของอำนาจละมุนสามประการสำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรม (culture) ค่านิยมทางการเมือง (political values) และนโยบายต่างประเทศ (foreign policy) ที่ถูกมองว่าน่าเชื่อถือและมีความชอบธรรม ด้วยเหตุนี้ อำนาจละมุนจึงมีลักษณะของการโน้มน้าว (co-optive power) ซึ่งตรงข้ามกับอำนาจแบบแข็ง (hard power) ที่ใช้การบังคับ (coercive power) เช่น การใช้กำลังทหารหรือการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และการจูงใจด้วยผลประโยชน์ (inducement) เช่น การให้เงินกู้หรือความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหาร (Nye, 2004)

ในช่วงทศวรรษ 2000 แนวคิดอำนาจละมุนของไน ได้กลายมาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์การทูตสาธารณะ (public diplomacy) โดยนักวิชาการหลายคน เช่น Nicholas J. Cull อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย University of Southern California ผู้เชี่ยวชาญด้านการทูตสาธารณะได้เสนอความเห็นที่รัฐควรเน้นการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในเวทีโลก โดย Cull มีการแบ่งองค์ประกอบของการทูตสาธารณะออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การรับฟัง (listening) เพื่อทำความเข้าใจประเทศเป้าหมาย การสนับสนุน (advocacy) เพื่อชี้แจงและเผยแพร่นโยบาย การส่งเสริมกาทูตเชิงวัฒนธรรม (cultural diplomacy) ที่เน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมเพื่อสร้างความนิยม การแลกเปลี่ยน (exchange)

diplomacy) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสถาบัน และการกระจายเสียงสู่ต่างประเทศ (international broadcasting) เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ผ่านสื่อสารมวลชน (Cull, 2009)

ในเวลาต่อมา Nye ยังได้เสนอแนวคิดใหม่ที่ต่อยอดมาจากอำนาจละมุน โดยนิยามแนวคิดนี้ว่า "อำนาจอัจฉริยะ" (smart power) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างอำนาจแบบแข็งและอำนาจละมุนในสัดส่วนที่สมดุล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดย Nye ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทรัพย์สินเชิงนามธรรม (intangible assets) เช่น การมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือและเสริมสร้างอิทธิพลของประเทศในระดับสากล (Nye, 2011) แนวคิดอำนาจอัจฉริยะนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดอำนาจละมุนมีการพัฒนา ปรับตัว และผสมผสานเข้ากับบริบทโลกยุคใหม่ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่ประเทศต่างๆ ไม่สามารถพึ่งพาอำนาจเพียงด้านเดียวได้อีกต่อไป

แนวคิดอำนาจละมุนประกอบด้วยพื้นฐานสำคัญ 5 ประการหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แรงดึงดูด (attraction)

อำนาจละมุนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐมีแรงดึงดูดที่เป็นที่ปรารถนา และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น โดยแรงดึงดูดดังกล่าวมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมอันโดดเด่น ค่านิยมที่น่าชื่นชม นโยบายที่น่าสนใจ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการ ไม่ใช่เพียงตอบสนองประโยชน์ของฝ่ายที่มีอำนาจเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น (Nye, 2004)

ความน่าเชื่อถือ (credibility)

อำนาจละมุนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้รับสารมีความเชื่อมั่นในตัวผู้ส่งสาร โดยเฉพาะความมั่นใจว่ารัฐผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือว่าจะปฏิบัติตามคำพูด และจะสามารถดำเนินการตามสัญญาหรือข้อตกลงต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องแสดงออกถึงความมุ่งมั่นและจริงใจ จนได้รับความไว้วางใจจากผู้รับสาร (Nye, 2004)

ความสอดคล้อง (consistency)

นโยบายการส่งเสริมอำนาจละมุนจำเป็นต้องมีการวางแผนให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งในมิติทางวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศ เนื่องด้วยหากนโยบายหรือการกระทำของรัฐมีลักษณะตรงข้ามกับค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่เคยประกาศหรือแสดงออกไว้ อาจทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบ และส่งผลให้สูญเสียความไว้วางใจจากประชาคมโลกได้ (Nye, 2004)

การสื่อสารสองทาง (two-way engagement)

รัฐต้องรับฟังเสียงสะท้อนอย่างรอบด้าน ทั้งจากประชาชนในประเทศ และจากประเทศเป้าหมายที่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เพื่อทำความเข้าใจถึงความต้องการ ทศนคติ และความคาดหวังของอีกฝ่าย ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากของการทูตสาธารณะ (public diplomacy) ในยุคใหม่ (Cull, 2009)

การบูรณาการ (integration)

ตามแนวคิดเรื่องอำนาจอัจฉริยะ (smart power) ที่ Nye เคยเสนอไว้ รัฐจำเป็นต้องใช้อำนาจละมุนควบคู่และบูรณาการร่วมกับอำนาจแบบแข็ง อย่างสมดุล เพื่อให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศบรรลุเป้าหมายสูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Nye, 2011)

เมื่อพิจารณาพื้นฐานสำคัญของแนวคิดอำนาจละมุนทั้ง 5 ข้อ จะพบว่าความพยายามในการใช้ TCM เพื่อเป็นเครื่องมือขยายอิทธิพลในเวทีโลก ได้ผ่านกระบวนการคิดและวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยจุดเด่นคือ การที่ TCM มีแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ และมีความแตกต่างจากศาสตร์การแพทย์ตะวันตก (World Health Organization, 2019)

ขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนยังให้ความสำคัญกับการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ TCM โดยส่งเสริมและควบคุมวิชาชีพให้มีมาตรฐาน ตลอดจนผลักดันให้มีการบรรจุ TCM ในบัญชีจำแนกโรคนานาชาติขององค์การอนามัยโลก (ICD-11) ได้สำเร็จ (World Health Organization, 2019) อีกทั้งยังมุ่งมั่นดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับชาติที่ประกาศไว้ เช่น เช่น นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) และการจัดตั้งศูนย์ TCM ในต่างประเทศที่มีมาตรฐานเดียวกันกับในจีน (State Council Information Office, 2016)

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังให้การสนับสนุนความร่วมมือทั้งด้านการศึกษาและการวิจัย TCM ร่วมกับประเทศต่างๆ โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างชาติ ซึ่งก่อให้เกิดการสื่อสารสองทาง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันอย่างแท้จริง (World Health Organization, 2019) ท้ายที่สุด รัฐบาลจีนยังได้นำหลักการบูรณาการมาใช้ โดยผสมผสานอำนาจละมุนด้านวัฒนธรรมและวิชาการของ TCM ผสมเข้ากับอำนาจแข็งทางเศรษฐกิจและความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ผ่านยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น ความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ ซึ่งช่วยเสริมสร้างอิทธิพลและภาพลักษณ์ของจีนบนเวทีโลกอย่างมีประสิทธิภาพ (World Health Organization, 2017; State Council Information Office, 2016) เมื่อพิจารณาทั้งหมดนี้ จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานของรัฐบาลจีนในการส่งเสริม TCM ครอบคลุมและสอดคล้องกับหลักการสำคัญทั้งห้าประการของแนวคิดอำนาจละมุน เพื่อ

บรรลุเป้าหมายในการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรม สุขภาพ และการเมืองของจีนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยสรุป การทูตสุขภาพถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน โดยความสำเร็จของการทูตสุขภาพมิได้วัดจากการรับมือกับวิกฤตในระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพด้านสาธารณสุขที่ยั่งยืนในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการมีธรรมาภิบาล การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกรณีของจีน การนำ TCM มาใช้ประโยชน์ในฐานะเครื่องมือทางการทูตขึ้นสำคัญ สามารถสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดอำนาจละมุนของรัฐบาลจีน เพื่อขยายอิทธิพลของจีนบนเวทีโลกอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การศึกษาเชิงลึกถึงบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือการทูตสุขภาพที่ผสมผสานแนวคิดอำนาจละมุน จะถูกนำเสนออย่างละเอียดและเป็นระบบในหัวข้อ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทของแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง สามารถจำแนกงานวิจัยออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 คือ งานที่เกี่ยวข้องกับการทูตสุขภาพโลกในมุมมองกว้างๆ เพื่อสำรวจและศึกษาตัวอย่างของการนำประเด็นสุขภาพมาใช้ประโยชน์ในเวทีระหว่างประเทศ โดยเน้นให้เห็นถึงกลไกหลักการ และผลกระทบในระดับนานาชาติ รวมถึงอภิปรายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดการทูตสุขภาพ งานวิจัยในกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญต่อการวางกรอบการศึกษา และช่วยทำความเข้าใจบริบทของการใช้ประเด็นสาธารณสุขเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง เศรษฐกิจ และการขยายอิทธิพลในระดับโลก โดยชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและข้อจำกัดของแนวคิดนี้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีลักษณะไร้พรมแดน

กลุ่มที่ 2 งานวิจัยกลุ่มนี้เน้นศึกษาบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตของจีนในแต่ละช่วงเวลา โดยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการตั้งแต่สมัยโบราณที่ TCM ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมและขยายอิทธิพลทางการเมืองในภูมิภาค จนกระทั่งได้รับการผลักดันให้กลายเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในระดับสากล นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการยอมรับ TCM ในระดับนานาชาติ เช่น ประเด็นด้านหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และความกังวลเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการเมืองในการส่งเสริม TCM ของจีนอีกด้วย

กลุ่มที่ 3 งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งวิเคราะห์แนวคิดและนโยบายของรัฐบาลจีนยุคสีจิ้นผิง ในการ

ใช้ TCM เป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนได้อย่างชัดเจน และเป็นส่วนสำคัญของยุทธศาสตร์ระดับชาติ อาทิเช่น ความผันจีน การฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของประชาชาติจีน และจีนสุขภาพดี 2030 ตลอดจนยุทธศาสตร์ระดับโลก ได้แก่ ความริเริ่มแถบและทาง เส้นทางสายไหมสุขภาพ รวมถึงกลไกการบรรจุ TCM ในบัญชีจำแนกโรคนานาชาติฉบับที่ 11 ขององค์การอนามัยโลก ซึ่งช่วยเสริมสร้างบทบาทและอิทธิพลของจีนในเวทีระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

การจำแนกงานวิจัยออกเป็น 3 กลุ่มเช่นนี้ มีความสำคัญในการสร้างความชัดเจนและช่วยให้เข้าใจมิติที่หลากหลายของการศึกษานี้อย่างเป็นระบบ โดยกลุ่มที่หนึ่งชี้ให้เห็นภาพรวมของแนวคิดการดูแลสุขภาพในเวทีระหว่างประเทศ ส่วนกลุ่มที่สองเน้นเจาะลึกกลไกการนำ TCM มาใช้เป็นเครื่องมือทางการทูตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งช่วยอธิบายเหตุผลและกลไกที่จีนเลือกใช้ศาสตร์แพทย์ดั้งเดิมนี้นี้ให้เกิดประโยชน์ในแต่ละช่วงเวลา และกลุ่มที่สามที่ขยายความอุดมการณ์และนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจนของการนำ TCM มาใช้ในฐานองค์ประกอบหนึ่งของการดูแลสุขภาพ

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพโลก

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพโลกได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเด็นสุขภาพได้ถูกยกระดับจากมิติภายในประเทศสู่การเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งโลกต้องเผชิญกับภัยคุกคามด้านสุขภาพข้ามพรมแดนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาดที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ระดับสากล ปัจจัยเหล่านี้ล้วนกระตุ้นให้หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพในฐานะกลไกหลักในการจัดการปัญหาร่วมกันระหว่างประเทศ

หนึ่งในตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของการดูแลสุขภาพโลกในยุคปัจจุบัน คือ วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่องานด้านมนุษยในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระบบสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เหตุการณ์นี้นำไปสู่การริเริ่มโครงการ COVAX ที่ก่อตั้งโดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) องค์การพันธมิตรวัคซีนกาวิ (Gavi, The Vaccine Alliance) และกลุ่มพันธมิตรด้านนวัตกรรมเพื่อเตรียมพร้อมรับมือโรคระบาด (Coalition for Epidemic Preparedness Innovations: CEPI) เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงวัคซีนโควิด 19 อย่างเท่าเทียมทั่วโลก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่มีรายได้น้อยและปานกลางที่อาจไม่มีศักยภาพหรือความสามารถเพียงพอในการจัดหาวัคซีนด้วยตนเอง ความร่วมมือเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะ

ของความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม (humanitarian assistance) ที่ช่วยลดช่องว่างด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา โดยมีเป้าหมายสำคัญในการแก้ไขวิกฤตสุขภาพโดยเฉพาะกับกลุ่มเปราะบางในสังคม อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้มีโรคประจำตัว บุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องรับความเสี่ยงโดยตรง รวมถึงประชากรในพื้นที่ห่างไกลที่ยากต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ การดำเนินงานของ COVAX ยังแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือที่ปราศจากเงื่อนไขทางการเมือง โดยผนึกกำลังทั้งภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศ ภาคเอกชนรายใหญ่ เช่น บริษัทผู้ผลิตวัคซีนและบริษัทขนส่ง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดส่งวัคซีน และภาคประชาสังคม ที่ร่วมกันสร้างความตระหนักรู้และผลักดันนโยบายการกระจายวัคซีนอย่างทั่วถึง สะท้อนให้เห็นว่าการดูแลสุขภาพมิได้มุ่งหวังเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าทางสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมอีกด้วย (WHO, 2021; Kickbusch & Liu, 2022)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินงานของโครงการ COVAX จะมีลักษณะที่เน้นถึงการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมอย่างเด่นชัด แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถถูกมองเป็นเครื่องมือทางการเมืองในเชิงยุทธศาสตร์ได้เช่นกัน เนื่องจากการสร้างกลไกความร่วมมือดังกล่าวไม่เพียงแต่มีเป้าหมายในการลดการแข่งขันและบรรเทาความขัดแย้งจากการแย่งชิงวัคซีนเท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยวัตถุประสงค์ที่ลึกซึ้งในเชิงการทูต เช่น การเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของประเทศผู้บริจาคหรือผู้สนับสนุนโครงการ และการขยายอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศผ่านการแสดงบทบาทผู้นำในการบริหารจัดการวิกฤตระดับโลก (Kickbusch & Liu, 2022)

ในบริบทนี้ งานวิจัยของ Valenza (2020) ได้กล่าวถึงการใช้การดูแลสุขภาพในฐานะเครื่องมือทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ผ่านกรณีศึกษาของรัสเซียในช่วงการระบาดของ COVID-19 โดยรัฐบาลรัสเซียได้ส่งเวชภัณฑ์และบุคลากรทางการแพทย์เข้าไปช่วยเหลือประเทศพันธมิตรที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก เช่น อิตาลีและเซอร์เบีย พร้อมสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ผ่านข้อความที่ว่า “ด้วยรักจากรัสเซีย” หรือ “From Russia with Love” ซึ่งมิได้มีความหมายเพียงแค่การช่วยเหลือในเชิงมนุษยธรรมเท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงมิตรภาพ และน้ำใจของรัสเซียที่มีต่อประเทศผู้รับ ในขณะเดียวกันการกระทำดังกล่าวยังมีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่แฝงไว้ โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ความพร้อมในการบริหารจัดการวิกฤตระดับโลกของรัสเซีย ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์และอิทธิพลเชิงการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศในเวทีโลกอย่างละเอียดอ่อนและแยบยล (Valenza, 2020) การดูแลสุขภาพในยุคโควิดจึงไม่จำกัดแค่เพียงเป้าหมายด้านมนุษยธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ทางการเมือง ที่สามารถใช้แสดง

ความเป็นผู้นำ ส่งเสริมภาพลักษณ์ และเสริมสร้างอิทธิพลระหว่างประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

เมื่อศึกษากรณีศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทูตสุขภาพ ยังพบว่าการช่วยเหลือทางสาธารณสุขอาจไม่ได้ส่งผลบวก หรือเกิดความสำเร็จในการสร้างอิทธิพลและภาพลักษณ์ที่ดีเสมอไป แต่ในทางตรงกันข้าม อาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการสร้างความน่าเชื่อถือและอิทธิพลในเวทีโลกได้เช่นกัน ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ กรณีของสหรัฐอเมริกาในช่วงวิกฤตการณ์โควิด 19 ที่นักวิจัยบางส่วนให้ความเห็นว่า ในสถานการณ์ดังกล่าว สหรัฐอเมริกาไม่สามารถแสดงบทบาทในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือประชาคมโลกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับศักยภาพที่มี ทั้งยังเกิดปัญหาในการสื่อสารและการบริหารจัดการภายในประเทศอย่างร้ายแรง ตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลระดับรัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสับสนในมาตรการป้องกันโรค รวมถึงการขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ส่งผลให้แต่ละรัฐต้องดำเนินนโยบายของตนเอง ทำให้ภาพรวมของประเทศขาดเอกภาพและทิศทางที่แน่นอน

นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารที่ขัดแย้งกันจากผู้นำประเทศและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับสูง โดยเฉพาะกรณีของอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ที่มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อโควิด 19 อย่างไม่ชัดเจน ขัดแย้งกันเอง และบางครั้งยังขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความสับสน ไม่ได้ความไว้วางใจในข้อมูลจากทางการ และลดทอนความเชื่อมั่นของประชาคมโลกที่มีต่อศักยภาพของสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำระดับโลกด้านสุขภาพไปอย่างมาก (Gostin et al., 2020; Hatcher, 2020) นอกจากนี้ การถอนตัวของสหรัฐอเมริกาจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ในช่วงแรกของวิกฤตการณ์ ยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาทางด้านความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายสุขภาพระดับโลก และสะท้อนถึงความล้มเหลวในการใช้การทูตสุขภาพเป็นเครื่องมือแสดงบทบาทผู้นำระดับโลก (Kavanagh & Pillinger, 2020)

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นได้ว่า ความสำเร็จในการใช้การทูตสุขภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่เจตนาอันดีงามหรือภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับปัจจัยภายใน อาทิ ความสามารถในการบริหารจัดการวิกฤตภายในประเทศ การมีระบบที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการรับมือกับวิกฤตการณ์ รวมทั้งการสื่อสารที่มีความชัดเจน โปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อสร้างความไว้วางใจทั้งภายในประเทศและกับประชาคมโลก ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการทูตสุขภาพ

จากการทบทวนและเปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพในช่วงต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าบทบาทของการดูแลสุขภาพโลกในปัจจุบัน ได้ก้าวไปไกลกว่าการแก้ไขวิกฤตการณ์เฉพาะหน้าหรือการรับมือกับปัญหาสาธารณสุขระดับชาตินั้น แต่ได้กลายเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์สำคัญในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิกฤตการณ์โควิด 19 และโครงการ COVAX ได้แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าการดูแลสุขภาพไม่ได้มีเป้าหมายจำกัดอยู่แค่การบรรเทาความทุกข์ร้อนทางมนุษยธรรม แต่ยังสามารถขยายไปถึงการสร้างกลไกความร่วมมือที่ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความเข้าใจ และสร้างความไว้วางใจในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างอิทธิพลทางการเมืองและยกระดับภาพลักษณ์ในระดับโลกของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การศึกษายังพบว่าความสำเร็จของการดูแลสุขภาพนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับเจตนาที่ดีหรือภาพลักษณ์เชิงมนุษยธรรมเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ มีการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และสอดคล้องกัน อย่างมีเอกภาพ

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูต

งานวิจัยในกลุ่มนี้เน้นศึกษาการใช้ TCM เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพของรัฐบาลจีน โดยแสดงให้เห็นชัดเจนว่ารัฐบาลจีนแต่ละยุค ต่างพยายามใช้ประโยชน์จากจุดแข็งด้านวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ TCM เช่น แนวทางการรักษาแบบองค์รวม (holistic approach) และทฤษฎีหยิน-หยาง (Yin-Yang theory) ที่มีความแตกต่างจากหลักการแพทย์แผนตะวันตก (วรารัณ กุลลาจรี, 2022; Wang et al., 2016) ให้เป็นที่รู้จักและได้รับยอมรับในระดับสากลอย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยเฉพาะในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ที่รัฐบาลจีนได้ประกาศนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการส่งเสริม TCM ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ เช่น การผลักดันให้ TCM ได้ถูกบรรจุเข้าในระบบการจำแนกโรคระหว่างประเทศ ICD-11 ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการเพิ่มความน่าเชื่อถือของ TCM ในระดับโลก นอกจากนี้ ยังพบความกระตือรือร้นของจีนในการบูรณาการองค์ความรู้ทางการแพทย์ดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Big Data และ ICT เพื่อยกระดับมาตรฐานสากลของ TCM ให้ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นในระดับนานาชาติ (Beccia et al., 2024) ซึ่งการผสมผสานเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สำคัญเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ TCM ในการรักษาโรคต่างๆ ให้เข้าถึงง่ายและเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งช่วยในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ TCM ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้าง

ขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่มีความสนใจด้านการแพทย์ทางเลือกและธรรมชาติบำบัด ซึ่งนับเป็น การสร้างฐานข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนความน่าเชื่อถือของ TCM ในเวทีสากลอย่างเป็นรูปธรรม

การใช้ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการเมืองและการขยายอุดมการณ์ทางความคิด มี รากฐานที่ชัดเจนในบริบทประวัติศาสตร์หลายยุคหลายสมัย ตัวอย่างเช่น ในช่วงการที่ตำราแพทย์ โบราณของจีน เช่น ในยุคฮั่น (206 ปีก่อนคริสตกาล - ค.ศ. 220) ที่ตำราแพทย์จีนเล่มสำคัญ อย่างเช่นคัมภีร์หวงตี้เน่ยจิง (黄帝内经) มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว โดย เนื้อหาของคัมภีร์หวงตี้เน่ยจิงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแพทย์และการรักษาโรคเท่านั้น แต่ยังมี บทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบคิดและแนวปฏิบัติในเชิงการเมือง กล่าวคือ คัมภีร์หวงตี้เน่ยจิง ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาและปรัชญา โดยเชื่อมโยงสุขภาพของร่างกายมนุษย์กับ สุขภาพของรัฐ ผ่านแนวคิดที่ว่า สวรรค์ มนุษย์ และโลกคือหนึ่งเดียวกัน (天人合一) ซึ่งหมายถึง ความสมดุลและความสอดคล้องระหว่างธรรมชาติ ร่างกายมนุษย์ และสังคมรอบตัว หากสมดุลนี้ ถูกทำลายจะส่งผลให้เกิดโรคภัยในระดับบุคคล และเกิดความวุ่นวายในระดับรัฐ ตำราแพทย์จีน โบราณเล่มนี้จึงทำหน้าที่เหมือนคู่มือที่ช่วยให้ผู้ปกครองรัฐสามารถดูแลสุขภาพประชาชน ควบคู่ไป กับการป้องกันความไม่สงบและความขัดแย้งทางสังคม เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมืองและ สังคมได้ในระยะยาว (Lei, 2014; Unschuld, 2003)

ต่อมาในช่วงสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง (ค.ศ. 618-1279) TCM ได้รับการเผยแพร่และถูกใช้ เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม ส่งผลให้ TCM กลายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการแพร่ ขยายวัฒนธรรมจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Lei, 2014) ในยุคนี้นักเดินทาง นักบวช และแพทย์ จากประเทศเพื่อนบ้าน ต่างเดินทางมายังจีนเพื่อศึกษาและนำองค์ความรู้ด้าน TCM กลับไป พัฒนาระบบสุขภาพในประเทศของตนเอง ตัวอย่างเช่น ในญี่ปุ่นที่มีการก่อตั้งระบบการแพทย์ที่ เรียกว่าคัมโปะ (Kampo medicine) ซึ่งเป็นการแพทย์ที่พัฒนาจากหลักการของ TCM โดยตรง และยังคงใช้อย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน (Lock, 1980) ขณะที่ในเกาหลีก็มีระบบการแพทย์ฮัน บัง (Hanbang medicine) ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากตำราแพทย์แผนจีน รวมถึงใน เวียดนามที่ตำรา TCM ถูกนำไปใช้ในการสร้างพื้นฐานระบบสุขภาพดั้งเดิมของประเทศ โดยปรับ ให้เข้ากับสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของ เวียดนาม (Croizier, 1968) ทั้งสามกรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือ ทางวัฒนธรรมและการเมืองของจีน ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมาอย่างยาวนาน

บริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงต้นได้รับการสืบทอด และถูกนำมาประยุกต์ใช้ใหม่ โดยเฉพาะในช่วงของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 ที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้นำ TCM มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนอุดมการณ์การปฏิวัติและสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองและสังคม ผ่านการผสมผสานกับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ โดยในยุคของเหมาเจ๋อตง (Mao Zedong) TCM ได้ถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อแสดงถึงการต่อต้านจักรวรรดินิยมตะวันตกและลดการพึ่งพาการแพทย์แผนตะวันตกที่มีต้นทุนสูง ซึ่งรัฐบาลในยุคนั้นยังได้ส่งเสริมหมอเท้าเปล่า (Barefoot Doctors, 赤脚医生) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขระดับรากหญ้าที่มีบทบาทสำคัญในระบบสาธารณสุขของประเทศจีนช่วงยุคปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่าง ปี ค.ศ. 1966 ถึง 1976 โดยหมอเท้าเปล่าได้รับการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานในการให้บริการทางการแพทย์ที่เน้นการป้องกันโรค การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และที่สำคัญคือมีการใช้ศาสตร์ TCM ผสมผสานกับการแพทย์แผนตะวันตก (Taylor, 2005) ซึ่งเป้าหมายสำคัญของแนวคิดหมอเท้าเปล่าคือ ความพยายามในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในพื้นที่ชนบท ด้วยการให้ความรู้พื้นฐานด้านการแพทย์แผนจีน เช่น การฝังเข็ม การใช้สมุนไพร การกดจุด และการรักษาด้วยวิธีธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมสุขภาพชุมชน ที่มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของแพทย์แผนจีน ที่เน้นการรักษาสมดุลของร่างกายและป้องกันโรค (Huang, 2013)

การดำเนินโครงการหมอเท้าเปล่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในชนบท และช่วยให้แพทย์แผนจีนได้รับการยอมรับในวงกว้าง ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาแพทย์แผนจีนระดับประเทศในเวลาต่อมา (State Council Information Office, 2016) และเป็นสัญลักษณ์สำคัญของระบบสาธารณสุขชนบทจีนและยังเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่อุดมการณ์สังคมนิยมและแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของจีนในการพึ่งพาตนเองในด้านสาธารณสุขซึ่งสะท้อนแนวคิดการปฏิบัติทางสังคมและการเมืองในยุคดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

หลังจากสิ้นสุดยุคของประธานเหมา จีนได้เข้าสู่ยุคใหม่ ภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิรูปและเปิดประเทศ ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นโยบายของการแพทย์แผนจีนได้รับการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลจีน โดยรัฐให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างมาตรฐานทางวิชาชีพที่ชัดเจนสำหรับบุคลากร TCM ผ่านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เป็นระบบ มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาที่เน้นศาสตร์แพทย์แผนจีนโดยเฉพาะ และมีการกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพการรักษา รวมถึงการผลิตสมุนไพรจีนให้เป็นที่

ยอมรับในระดับสากล อีกทั้งรัฐบาลจีนยังได้เริ่มวางบทบาทของ TCM ให้มีความสำคัญในมิติทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการสนับสนุนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีนเพื่อส่งออกอย่างจริงจังผ่านกลไกด้านการเงินและนโยบายจากรัฐ รวมถึงลงทุนอย่างต่อเนื่องในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับองค์กรและสถาบันวิจัยจากต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และญี่ปุ่น เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีนให้ตรงกับมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์วิจัยและมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้าน TCM ทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศ เพื่อสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณภาพสูง และสร้างเครือข่ายวิชาการระดับนานาชาติที่สามารถช่วยผลักดัน TCM ให้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในเวทีโลก (Hsu, 2008; State Council Information Office, 2016)

ต่อมา ในสมัยของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน (Jiang Zemin) การที่ประเทศจีนเข้าร่วมองค์การการค้าโลก (WTO) ในปี ค.ศ. 2001 ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เชื่อมโยงแพทย์แผนจีนเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้จีนต้องปรับตัวครั้งใหญ่ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลจีนต้องเร่งพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ยาและสมุนไพรจีนอย่างจริงจังและเป็นระบบมากขึ้น เช่น การควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตให้สะอาด ปลอดภัย และตรวจสอบย้อนกลับได้ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการรับรองมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์สากลอย่างเข้มงวด (Hsu, 2008) ความพยายามเหล่านี้นำมาซึ่งการยอมรับผลิตภัณฑ์ TCM ในตลาดโลกอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะตลาดที่มีข้อกำหนดด้านคุณภาพสูงอย่างสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรป กระตุ้นให้ตลาดสมุนไพรจีนในช่วงเวลาดังกล่าวเติบโตอย่างก้าวกระโดด และผลิตภัณฑ์จากจีนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั่วโลกอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งนอกจากด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์แล้ว รัฐบาลจีนในยุคเจียงเจ๋อหมินยังได้วางกลยุทธ์เชิงรุก ด้วยการสนับสนุนอุตสาหกรรม TCM ผ่านนโยบายส่งเสริมการส่งออก รวมทั้งยังจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ความรู้และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ TCM ในประเทศคู่ค้าสำคัญๆ ทั่วโลก เพื่อเพิ่มความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่น และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีของ TCM ในเวทีโลกอย่างเป็นทางการและยั่งยืน (Huang, 2013) ด้วยเหตุนี้ TCM จึงกลายมาเป็นสินค้าส่งออกเชิงเศรษฐกิจที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือทรงพลังในการผลักดันเป้าหมายด้านการทูตเชิงวัฒนธรรมและนโยบายอำนาจละมุน ของจีนในระดับนานาชาติอย่างชัดเจน

จากนั้น ในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา (Hu Jintao) รัฐบาลจีนได้ขยายบทบาทของแพทย์แผนจีนผ่านกลไกการทูตสุขภาพเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างความร่วมมือผ่านเวทีทวิภาคีและพหุภาคีให้มีความชัดเจน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนทุนการศึกษาด้าน TCM สำหรับนักศึกษาต่างชาติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ รัฐบาลหูจิ่นเทา และสำนักงานฮั่นบัน (Hanban) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการจีน ยังได้มีการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ (Confucius Institutes) ขึ้นในปี ค.ศ. 2004 เพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมจีนในต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งแม้ว่าสถาบันขงจื้อจะไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเผยแพร่ TCM โดยตรง แต่ในหลายโอกาสสถาบันขงจื้อก็มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ TCM ในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน เช่น การจัดบรรยายและสาธิตการฝังเข็ม การให้ความรู้เรื่องสมุนไพรจีน ตลอดจนกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวิชาการด้านการแพทย์แผนจีนระหว่างผู้เชี่ยวชาญจีนและต่างประเทศ (Huang, 2013) ดังนั้น สถาบันขงจื้อจึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุน TCM ในเชิงวัฒนธรรม และช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในเวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางดังกล่าวได้รับการสานต่อและขยายผลอย่างเป็นระบบมากขึ้นในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ซึ่งรัฐบาลจีนชุดนี้ได้ใช้นโยบายเชิงรุกในการนำจุดแข็งด้านวัฒนธรรมและวิชาการมาเป็นกลไกสำคัญในยุทธศาสตร์การทูตสุขภาพและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เห็นได้ชัดเจนจากความร่วมมือแถบและทางเส้นทางสายไหมสุขภาพ ที่ประกาศในปี ค.ศ. 2013 ซึ่งมุ่งเน้นการเชื่อมโยงจีนและประเทศพันธมิตร ผ่านความร่วมมือในด้านต่าง ทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐาน โดยในโครงการดังกล่าวนี้ TCM ได้ถูกผนวกและประยุกต์ให้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ จนกระทั่งต่อมาในปี ค.ศ. 2016 ที่รัฐบาลจีนได้ยกระดับบทบาทของ TCM ให้ยิ่งมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ภายใต้กรอบเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ (HSR) ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุขและการแพทย์กับประเทศที่เข้าร่วมโครงการ โดยเน้นการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ TCM ในต่างประเทศ การส่งผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรจีน (Mardell, 2020; Jin & Ding, 2020)

เพื่อให้เข้าใจถึงวิวัฒนาการและภาพรวมของการใช้ TCM ในฐานะเครื่องมือการทูตสุขภาพของจีน ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลบทบาทของ TCM ตามลำดับเวลา ในรูปแบบตาราง (ตารางที่ 1) แสดงถึงพัฒนาการของ TCM ตั้งแต่ยุคโบราณ ที่ศาสตร์การแพทย์ถูกผูกโยงเข้ากับการเมืองและปรัชญาการปกครองจนสามารถขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมสู่ประเทศเพื่อนบ้าน กลายมาเป็นกลไกสนับสนุนอุดมการณ์และนโยบายสาธารณสุขระดับชาติ และได้รับการยกระดับให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศในเวลาต่อมา กระทั่งได้รับ

การบูรณาการเข้ากับนโยบายการต่างประเทศในยุคปัจจุบัน และช่วยให้จีนสามารถขยายอิทธิพลเชิงบวก และเสริมสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่ดีในเวทีโลกได้อย่างเป็นระบบและชัดเจนขึ้น

ตาราง 1 ตารางแสดงวิวัฒนาการของการทูตแพทย์แผนจีน

ยุคสมัย	บทบาทของแพทย์แผนจีน (TCM)	ตัวอย่างรูปแบบการดำเนินงาน
ราชวงศ์ฮั่น	เป็นเครื่องมือของรัฐ ทั้งด้านสาธารณสุขและการเมือง	ตำราการแพทย์ เช่น หวงตี้ไ้นัยจิง และ ชิงห่านลุ่น
ราชวงศ์ถังและซ่ง	แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระดับภูมิภาค	TCM เดินทางพร้อมพระและนักปราชญ์ไปยัง ต่างประเทศ
ยุคหม่าเจ๋อตง	สร้างความเสมอภาคด้านสุขภาพ	โครงการ “แพทย์เท้าเปล่า”
ยุคเติ้งเสี่ยวผิง	เน้นการพัฒนาและมาตรฐานสากล	จัดตั้งโรงพยาบาล TCM ส่งเสริมการส่งออกสมุนไพรและยาจีน
ยุคเจียงเจ๋อหมิน	เปิดประเทศสู่เวทีโลก	เข้าร่วม WTO ผลักดันให้ TCM เป็นส่วนหนึ่งของแผน สุขภาพแห่งชาติ
ยุคหูจิ่นเทา	เป็นเครื่องมือทางการทูตเชิงวัฒนธรรม	การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การตั้งคลินิก TCM ในต่างประเทศ
ยุคสีจิ้นผิง	ใช้ TCM เป็นยุทธศาสตร์การทูตสุขภาพ และขยายอำนาจละมุน	โครงการ Health Silk Road, การมอบเวชภัณฑ์สมุนไพร TCM ให้แก่ ประเทศในแอฟริกาและอาเซียน, การลงนาม MOU กับ WHO

ที่มา: Croizier (1968), Huang (2013), Hsu (2008), Jin&Ding (2020), Lei (2014), Lock (1980), Mardell (2020), State Council Information Office (2016), Taylor (2005), Unschuld (2003), World Health Organization (2017) และ World Health Organization (2019)

จากตารางดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบทบาทของ TCM ได้ถูกปรับเปลี่ยนตามบริบททางประวัติศาสตร์และเป้าหมายทางการเมืองของรัฐบาลจีนในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ TCM ถูกใช้ในนโยบายสำคัญ เช่น เส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ (HSR) ภายใต้กรอบ

ความริเริ่มแถบและทาง (BRI) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการผสมผสานจุดแข็งทางวัฒนธรรมเข้ากับนโยบายสุขภาพและการทุกระดับสากลของจีนได้อย่างลงตัว

แม้ว่าการทูต TCM จะมีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีความสำคัญต่อจีนในแต่ละช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นถึงข้อท้าทายสำคัญที่จีนต้องเผชิญ ในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือดำเนินการทูตสุขภาพ โดยประเด็นหลักประกอบด้วย 3 ข้อสำคัญ ดังนี้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ TCM ภายในประเทศจีนเอง ถึงแม้ว่ารัฐบาลจีนจะมีแผนการส่งเสริมและสนับสนุน TCM อย่างกว้างขวาง แต่ในทางปฏิบัติ กลับพบว่าประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบทมีโอกาสเข้าถึงบริการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในเมืองใหญ่และเขตเมือง ประชาชนสามารถเข้าถึงสถานพยาบาล TCM ที่ทันสมัย มีอุปกรณ์ครบครัน และมีผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก แต่ทว่า ในชนบทและพื้นที่ห่างไกลยังพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สถานพยาบาลที่มีมาตรฐาน รวมทั้งยาสมุนไพรที่จำเป็น ทำให้คุณภาพและความครอบคลุมของบริการ TCM ยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดคำถามสำคัญต่อประสิทธิภาพและความเป็นธรรม ของระบบสาธารณสุขจีนที่มีการใช้ TCM เป็นองค์ประกอบสำคัญ (Zhang et al., 2024)

ประการต่อมาคือ ปัญหาการขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือเพียงพอในสายตาของวงการแพทย์ตะวันตก แม้จีนจะพยายามสนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพเกี่ยวกับ TCM มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ หลายฝ่ายยังคงมองว่า TCM ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทดสอบประสิทธิภาพของการรักษาด้วยวิธีการที่เป็นมาตรฐานระดับสากล และหลักฐานทางคลินิกที่มีความเข้มงวด ทำให้ประเทศตะวันตกหลายประเทศยังคงลังเลที่จะยอมรับ TCM ในฐานะศาสตร์ทางการแพทย์ที่เทียบเท่ากับการแพทย์แผนตะวันตก (Cyranoski, 2018) ความท้าทายนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่จีนต้องพยายามก้าวข้ามผ่านการลงทุนและพัฒนางานวิจัยที่มีมาตรฐานและคุณภาพสูงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีความกังวลเกี่ยวกับแรงจูงใจที่แท้จริงของรัฐบาลจีนในการผลักดัน TCM ในเวทีนานาชาติ โดยหลายประเทศตั้งข้อสงสัยว่าการให้ความช่วยเหลือทางการเงินอาจมีเป้าหมายซ่อนเร้นในเชิงการเมืองหรือเศรษฐกิจ มากกว่าเพียงจุดประสงค์เชิงมนุษยธรรมอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งศูนย์ TCM ในประเทศกำลังพัฒนา การบริจาคยาและวัสดุทางการแพทย์ หรือการส่งผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ไปยังประเทศต่างๆ มักถูกตั้งคำถามว่าสัมพันธ์กับการขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนหรือไม่ (Fan et al., 2023; Yang et al., 2021)

ความกังวลนี้ทำให้ประเทศผู้รับมีความระมัดระวังมากขึ้นในการรับการสนับสนุนด้านสุขภาพจากจีน และอาจส่งผลต่อความไว้วางใจระหว่างประเทศในระยะยาว

ข้อท้าทายทั้งสามข้อนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า รัฐบาลจีนยังคงต้องเผชิญหน้ากับภารกิจสำคัญอีกหลายประการ เพื่อผลักดันให้ TCM สามารถก้าวไปสู่การยอมรับในระดับโลกได้อย่างแท้จริง ประการแรก คือจีนจำเป็นต้องจัดการปัญหาภายในประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในด้านการควบคุมมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ การป้องกันการใช้สัตว์ป่าและสมุนไพรหายากอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรฐานวิชาชีพให้มีความชัดเจนและเข้มงวดมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ประการต่อมา รัฐบาลจีนควรสนับสนุนการสร้างฐานข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับในระดับสากล ผ่านการลงทุนในงานวิจัยเชิงประจักษ์ (Evidence-based research) และการร่วมมือกับสถาบันวิจัยและองค์กรทางการแพทย์ที่มีชื่อเสียงระดับโลก เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือของ TCM ในแง่วิชาการ และประการสุดท้าย คือ การดำเนินนโยบายที่มีความโปร่งใสและตรงไปตรงมาเกี่ยวกับเจตนาที่แท้จริงของจีนในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูต ซึ่งจะช่วยลดความกังวลและข้อสงสัยของประชาคมโลกที่มีต่อเป้าหมายแอบแฝง พร้อมทั้งเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในระยะยาว หากรัฐบาลจีนสามารถดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็มีแนวโน้มที่ TCM จะได้รับการยอมรับจากนานาชาติอย่างกว้างขวาง และกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความร่วมมือทางการแพทย์ระดับโลกในอนาคต

สรุปได้ว่า งานวิจัยในกลุ่มนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตของจีนที่มีบทบาทอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จากยุคโบราณที่แนวคิดจากตำราแพทย์ได้ผสมผสานการดูแลสุขภาพของประชาชนเข้ากับความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง จนต่อมาที่ TCM ถูกนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการแพทย์กับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออก หลังจากนั้น ในช่วงการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน TCM จึงได้รับบทบาทใหม่ในฐานะเครื่องมือส่งเสริมอุดมการณ์สังคมนิยมของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ และถูกผสมผสานเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ เพื่อเน้นย้ำการพึ่งพาตนเองในด้านสุขภาพ จนกระทั่งเมื่อจีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปและเปิดประเทศ TCM ได้รับการพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสำคัญ เพื่อขยายอิทธิพลของจีนผ่านนโยบายต่างประเทศ และในปัจจุบันที่บทบาทของ TCM ได้รับการขยายอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้นโดยผนวกเข้ากับนโยบายสำคัญอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การใช้ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตยังต้องเผชิญกับข้อท้าทายสำคัญ เช่น การขาดหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และข้อสงสัย

เกี่ยวกับแรงจูงใจทางการเมืองและเศรษฐกิจในการสนับสนุน TCM ของจีนในต่างประเทศ ข้อท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง หากจีนต้องการให้ TCM มีบทบาทที่ยั่งยืนและได้รับการยอมรับอย่างแท้จริงในฐานะเครื่องมือสำคัญทางการดูแลสุขภาพบนเวทีโลก

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและพัฒนากการเชิงนโยบายของรัฐบาลสี่จีนผิงที่มีต่อการแพทย์แผนจีน

งานวิจัยกลุ่มนี้เน้นวิเคราะห์แนวคิด บทบาท และพัฒนากการเชิงนโยบาย ของรัฐบาลประธานาธิบดีสี่จีนผิงในการขับเคลื่อนนโยบายการแพทย์แผนจีน โดยนับตั้งแต่เมื่อสี่จีนผิงขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของจีนในปลายปี ค.ศ. 2012 เขาได้ประกาศวิสัยทัศน์สำคัญสองประการ ได้แก่ ความฝันจีน (中国梦; Chinese Dream) อันหมายถึงเป้าหมายในการสร้างประเทศจีนให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทันสมัย และได้รับการยอมรับในเวทีโลก และเป้าหมายในการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของประชาชาติจีน (中华民族伟大复兴; Great Rejuvenation of the Chinese Nation) ซึ่งเน้นย้ำถึงเป้าหมายการฟื้นฟูอิทธิพลและเกียรติภูมิของประเทศจีนที่เคยมีมาในอดีต (ธนชัย กานพรมมา และคณะ, 2567) โดยทั้งสองแนวคิดนี้เชื่อมโยงกับ TCM ผ่านการใช้แพทย์แผนจีนเป็นหนึ่งในเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมอันเก่าแก่และความภูมิใจในอารยธรรมของจีน

เพียงไม่กี่เดือนหลังจากขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศอย่างเป็นทางการ ในปี ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสี่จีนผิง ได้ประกาศยุทธศาสตร์สำคัญระดับโลก คือ ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ซึ่งในระยะแรกมีเป้าหมายในการขยายเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก ต่อมาเมื่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้รับการตอบรับจากประเทศต่างๆ มากขึ้น จีนจึงได้ขยายขอบเขตความร่วมมือจากมิติเศรษฐกิจไปสู่ด้านสุขภาพและการแพทย์อย่างชัดเจน และประกาศโครงการเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) ในปี ค.ศ. 2016 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับประเทศสมาชิกในเส้นทาง BRI โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีข้อจำกัดด้านระบบสาธารณสุข ซึ่งในยุทธศาสตร์ระดับโลกนี้ได้มีการบูรณาการ TCM เข้าไปอย่างเป็นระบบ (Jin & Ding, 2020; Mardell, 2020)

วรรณกรรมหลายฉบับยังอ้างถึงการที่ประธานาธิบดีสี่จีนผิง นำเสนอให้ TCM เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) ซึ่งเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2016 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบสาธารณสุขของจีนให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และสามารถตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพในอนาคตได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์นี้เน้น

การผสมผสานระหว่าง TCM กับการแพทย์แผนตะวันตก โดยส่งเสริมให้มีการบูรณาการทั้งสองศาสตร์เข้าด้วยกันในระบบสาธารณสุขระดับชาติ เพื่อสร้างระบบสุขภาพที่ทันสมัยแต่ยังคงสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีนไว้อย่างชัดเจน (Li, 2021; Chen, 2020; Zhang & Zhang, 2018) ในบริบทนี้ TCM ไม่เพียงถูกมองว่าเป็นวิธีการรักษาหรือป้องกันโรคเท่านั้น แต่ยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมจีนที่รัฐบาลต้องการเผยแพร่สู่ระดับสากล เพื่อแสดงให้ประชาคมโลกเห็นถึงศักยภาพและภูมิปัญญาด้านสุขภาพของจีน อันเป็นการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเสริมสร้างภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศในเวทีโลกอย่างมีนัยสำคัญ (Jin & Ding, 2020; Liu et al., 2021) ทั้งนี้ แม้ยุทธศาสตร์จีนสุขภาพดี 2030 จะมีจุดเริ่มต้นในฐานนโยบายภายในประเทศ แต่ในทางปฏิบัติก็มีมิติที่เกี่ยวกับการทูตสุขภาพระหว่างประเทศอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อจีนขยายแนวคิดดังกล่าวผ่านความริเริ่มแถบและทางและเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Mardell, 2020) ทำให้ TCM กลายเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินนโยบายทั้งในและต่างประเทศของจีนไปพร้อมกัน

จากความความพยายามต่างๆ ในการผลักดัน TCM ให้ได้รับการยอมรับในระดับสากล ในปี ค.ศ. 2019 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้บรรจุการแพทย์แผนจีน เข้าสู่ระบบบัญชีจำแนกโรคระหว่างประเทศฉบับที่ 11 (国际疾病分类第十一次修订版, International Classification of Diseases: ICD-11) อย่างเป็นทางการ โดย ICD-11 เป็นระบบบัญชีมาตรฐานระดับโลกที่ WHO พัฒนาขึ้นเพื่อใช้จำแนกและระบุโรค อาการผิดปกติ และปัญหาสุขภาพอื่นๆ สำหรับการบันทึกข้อมูลทางสาธารณสุขทั่วโลก การที่ TCM ได้รับการบรรจุเข้าไปใน ICD-11 นี้สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของมาตรฐานการวินิจฉัยและการรักษาที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงและเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางคลินิกในระดับโลก นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างสถานะและภาพลักษณ์ของจีนในฐานะประเทศที่มีบทบาทนำในการส่งเสริมศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิมให้มีพื้นที่ในการใช้งานควบคู่ไปกับการแพทย์แผนปัจจุบันในระบบสุขภาพโลกอย่างมีนัยสำคัญ (WHO, 2019; Jin & Ding, 2020)

ขณะเดียวกัน ในปี ค.ศ. 2020 เมื่อโลกเผชิญวิกฤตการณ์การระบาดของโควิด 19 (COVID-19; 新冠肺炎疫情) จีนได้พลิกสถานการณ์ดังกล่าว ให้เป็นโอกาสในการส่งเสริมและเผยแพร่ TCM โดยรัฐบาลจีนได้ส่งความช่วยเหลือทั้งในรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ TCM และเวชภัณฑ์ยาสมุนไพร โดยเฉพาะยาเหลียนฮัวชิง瘟 (连花清瘟) ไปยังประเทศที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาด ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในฐานะผู้นำการรับมือวิกฤตการณ์ด้านสุขภาพโลกแล้ว ยังแสดงถึงบทบาทของ TCM ในฐานะศาสตร์ทางเลือกที่มี

ศักยภาพ และมีบทบาทสำคัญในฐานะองค์ประกอบหลักของการดำเนินนโยบาย รวมถึงในช่วงวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อ COVID-19 ที่จีนได้ใช้โอกาสนี้เผยแพร่ศักยภาพของ TCM ในเวทีระหว่างประเทศอย่างเข้มข้นผ่านกิจกรรมหลากหลาย อาทิเช่น การส่งทีมผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ไปยังประเทศพันธมิตรที่ได้รับผลกระทบ การสนับสนุนยาสมุนไพรจีนโดยเฉพาะยาเหลียนฮัวชิงเวิน และการเผยแพร่แนวทางการรักษาผ่านแพลตฟอร์มสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้ประชาคมโลกเห็นว่า TCM ไม่ใช่เพียงศาสตร์แพทย์ดั้งเดิมของจีน แต่ยังมีศักยภาพที่จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรับมือกับภัยคุกคามด้านสุขภาพระดับโลก อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของจีนในฐานะประเทศที่สามารถให้ความช่วยเหลือและความรู้ในด้านสุขภาพแก่ประเทศต่างๆ

สืบเนื่องจากความสำเร็จในการดำเนินนโยบายต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เมื่อกลางปี ค.ศ. 2021 รัฐบาลจีนประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่าประเทศจีนสามารถบรรลุเป้าหมายแรกของ "เป้าหมายสองวาระร้อยปี" (两个一百年目标; Two Centenary Goals) คือ การสร้าง "สังคมพอกินพอใช้ระดับปานกลาง" (小康社会; Moderately Prosperous Society) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนจีนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสุขภาพ รวมถึงการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงมากขึ้น โดยเป้าหมายดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาวของจีนที่ถูกกำหนดเป็นหมุดหมายสำคัญสำหรับสองช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงแรกในปี ค.ศ. 2021 ตรงกับวาระครบรอบ 100 ปีของการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างทั่วถึง และช่วงที่สองในปี ค.ศ. 2049 ซึ่งตรงกับวาระครบรอบ 100 ปีของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาจีนให้มีความทันสมัย แข็งแกร่ง มั่งคั่ง มีอารยธรรม และมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก ทั้งนี้ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบาลจีนได้ขับเคลื่อนนโยบายด้านสุขภาพและให้ความสำคัญกับ TCM อย่างเป็นระบบ โดยมีการผลักดันให้ได้รับการบูรณาการเข้ากับระบบสุขภาพหลักของประเทศควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีการยกระดับบทบาทของ TCM สู่การเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการทูตสุขภาพ ผ่านโครงการสำคัญ เช่น เส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ (HSR) ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่จีนริเริ่มขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกของความริเริ่มแถบและทาง (BRI) หรือที่นิยมเรียกกันว่า "เส้นทางสายไหมใหม่" ซึ่งเป็นโครงการที่ริเริ่มในปี ค.ศ. 2013 เพื่อเป้าหมายในการขยายความร่วมมือทาง

เศรษฐกิจ การค้า และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยตัวอย่างประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางสาธารณสุขจากจีนผ่านโครงการ HSR ได้แก่ กัมพูชา ลาว ปากีสถาน ศรีลังกา และแอฟริกาใต้ ซึ่งมีการส่งทีมแพทย์จีนไปปฏิบัติงานในประเทศเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการสนับสนุนเวชภัณฑ์ การส่งมอบวัคซีน รวมถึงการจัดตั้งศูนย์การแพทย์แผนจีนและการอบรมบุคลากรทางการแพทย์ (Jin & Ding, 2020; Mardell, 2020; Liu et al., 2021) ด้วยเหตุนี้ TCM จึงไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนใช้ในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ แสดงศักยภาพด้านการบริหารจัดการสุขภาพระดับโลก และขยายอิทธิพลเชิงวัฒนธรรมและการเมืองของจีนในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ทั้งนี้ การทำความเข้าใจถึงพัฒนาการของ TCM ในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง จำเป็นต้องพิจารณาภาพรวมของเหตุการณ์สำคัญตามลำดับเวลา เพื่อให้เห็นถึงแนวทางที่จีนพยายามบูรณาการ TCM โยงเข้ากับยุทธศาสตร์และนโยบายระดับโลกอย่างเป็นระบบ ดังที่แสดงไว้ในตารางต่อไป

ตาราง 2 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของนโยบาย TCM ยุคสีจิ้นผิง

ปี (ค.ศ.)	เหตุการณ์/นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ TCM	ความสำคัญและความเชื่อมโยงกับการทูต สุขภาพและอำนาจละมุน
2012	สีจิ้นผิง ประกาศแนวคิดความฝันของจีน และการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของประชาชาติจีน	กำหนดให้ TCM เป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นฟู อัตลักษณ์วัฒนธรรมจีน
2013	ประกาศยุทธศาสตร์ BRI	นำไปสู่การขยาย TCM สู่อะเซียนผ่าน โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ
2016	ประกาศยุทธศาสตร์ HSR และ Healthy China 2030	บูรณาการ TCM เข้ากับยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ทั้งในและต่างประเทศ และส่งเสริม TCM ใน ระดับสากลอย่างชัดเจน

ตาราง 2 (ต่อ)

ปี (ค.ศ.)	เหตุการณ์/นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ TCM	ความสำคัญและความเชื่อมโยงกับการทูต สุขภาพและอำนาจละมุน
2019	WHO บรรจุ TCM ในระบบ ICD-11	การยอมรับระดับสากลที่เสริมภาพลักษณ์และ บทบาทของจีนในฐานะผู้นำสุขภาพโลก
2020	การแพร่ระบาดของ COVID-19 และการใช้ TCM ในการดูแลสุขภาพ	จีนใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูตและ เผยแพร่บทบาทในระดับนานาชาติผ่านความ ช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ
2021	บรรจุเป้าหมายแรกของเป้าหมายวาระร้อยปี (สังคมพอกินพอใช้ระดับปานกลาง)	TCM ถูกเน้นย้ำว่ามีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างระบบสุขภาพที่มั่นคง และเชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ

ที่มา: ผู้วิจัยสรุปและจัดทำจากข้อมูลในการทบทวนวรรณกรรม

สรุปได้ว่า การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงที่มีต่อการแพทย์แผนจีน ได้แสดงให้เห็นถึงทิศทางที่ชัดเจนของรัฐบาลจีนในการบูรณาการศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิมเข้ากับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะตั้งแต่ที่สีจิ้นผิงขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของประเทศ ในปี ค.ศ. 2012 เขาได้พยายามเชื่อมโยง TCM เข้ากับยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของประเทศอย่างความฝันของจีนและการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของประชาชาติจีน ซึ่งการหยิบยก TCM มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดเหล่านี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอารยธรรมโบราณที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจีน และเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นทางวัฒนธรรมของจีนในเวทีโลก (Liu et al., 2021)

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ยังได้ยกระดับ TCM จากศาสตร์ทางการแพทย์แบบดั้งเดิมเพื่อการรักษาโรค ไปสู่บทบาทใหม่ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการทูตสุขภาพ ผ่านการจัดตั้งโครงการที่เป็นรูปธรรม เช่น เส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า สาธารณสุข และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกับประเทศต่างๆ ในเครือข่ายของโครงการ เช่น กัมพูชา ลาว ปากีสถาน ศรีลังกา และแอฟริกาใต้ โดยจีนได้ให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกเหล่านี้ผ่านกิจกรรมหลากหลาย อาทิ การส่งทีมแพทย์จีนไปปฏิบัติงานในพื้นที่ การจัดตั้งศูนย์การแพทย์แผนจีนในต่างประเทศ การสนับสนุนวัคซีน เวชภัณฑ์ และการฝึกอบรมบุคลากรด้านสาธารณสุขในประเทศพันธมิตร (Jin & Ding, 2020; Mardell, 2020; Liu et al., 2021)

จากการจัดกลุ่มและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในลักษณะนี้ ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า TCM ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลจีนใช้ในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และแสดงศักยภาพในการบริหารจัดการด้านสุขภาพระดับโลก จนสามารถขยายอิทธิพลในเชิงการเมืองและวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน การทบทวนงานวิจัยเช่นนี้มีจึงประโยชน์อย่างยิ่งในการวางกรอบวิเคราะห์และระบุช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษามุมมองจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือจากจีน ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาต่อยอดเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือการทูตสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

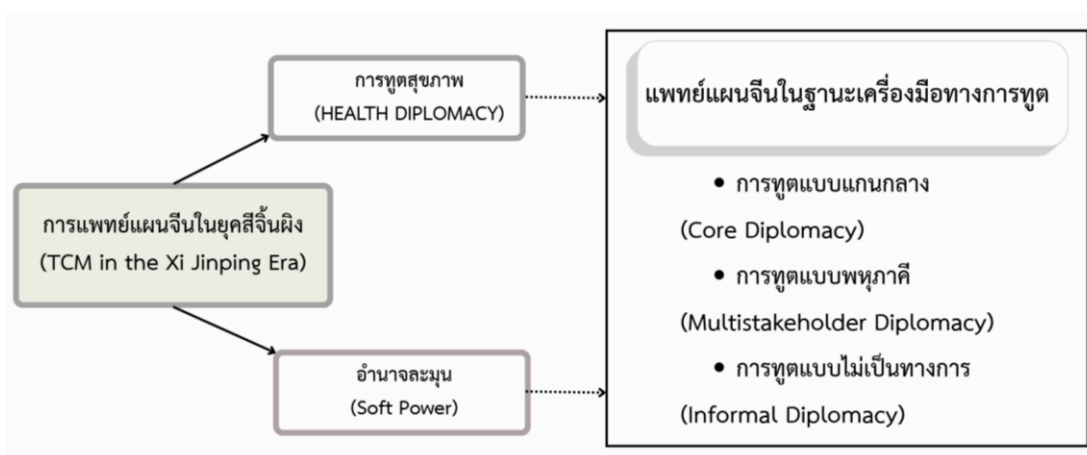
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของการแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือทางการทูตสุขภาพของรัฐบาลสีจิ้นผิง งานวิจัยนี้ได้เลือกใช้แนวคิด การทูตสุขภาพเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ โดยบูรณาการแนวคิดอำนาจละมุนเข้ามาประกอบด้วย เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความเหมาะสมในการอธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างประเด็นด้านสาธารณสุขกับเป้าหมายด้านการต่างประเทศของจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่รัฐบาลจีนใช้ประเด็นสุขภาพเป็นเหตุผลสำคัญในการแสวงหาโอกาสที่จะเป็นผู้นำในกิจกรรมการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การลดช่องว่างความขัดแย้ง และการขยายอิทธิพลในเชิงวัฒนธรรมและการเมือง ผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านสุขภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศเป้าหมาย การมอบทุนการศึกษาด้าน TCM ให้นักศึกษาต่างชาติ การจัดตั้งศูนย์การแพทย์แผนจีนในต่างประเทศ รวมถึงการสนับสนุนวัคซีน เวชภัณฑ์ และการส่งทีมแพทย์จีนเข้าไปช่วยเหลือในช่วงวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขต่างๆ

(Kickbusch et al., 2022) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงการแก้ไขปัญหาสุขภาพเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นไปที่การสร้างอิทธิพลผ่านการดึงดูดใจในเชิงวัฒนธรรมและค่านิยมของจีน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของแนวคิดอำนาจละมุนที่เสนอโดย Nye (Nye, 2004)

ในการนำกรอบแนวคิดนี้ไปใช้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ผ่านการศึกษาชุดนโยบายสำคัญของจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยมุ่งเน้นศึกษาวิธีการที่รัฐบาลจีนบูรณาการการแพทย์แผนจีนเข้ากับนโยบายสุขภาพทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ตลอดจนบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมและขยายอิทธิพลของจีนบนเวทีโลก โดยเฉพาะการผลักดันให้ TCM ได้รับการยอมรับในระดับสากลผ่านความร่วมมือกับองค์การอนามัยโลกและประเทศพันธมิตร ในกรอบความริเริ่มแถบและทาง (BRI) ที่มีประเทศพันธมิตร เช่น กัมพูชา ลาว ปากีสถาน และกลุ่มประเทศในแอฟริกา (Jin & Ding, 2020; Mardell, 2020) เป็นต้น นอกจากนี้ งานวิจัยจะวิเคราะห์บทบาทของ TCM ในช่วงสถานการณ์วิกฤตการณ์ COVID-19 ที่รัฐบาลจีนได้บูรณาการเข้ากับมาตรการทางการแพทย์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ผ่านการส่งทีมแพทย์แผนจีนไปช่วยเหลือ แจกจ่ายเวชภัณฑ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ TCM เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของจีนในการรับมือกับปัญหาสุขภาพระดับโลก ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ช่วยสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและยกระดับความเชื่อมั่นต่อจีนในสายตาประชาคมโลกอย่างเป็นรูปธรรม (Zhu et al., 2020) อีกทั้ง กิจกรรมข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ TCM เป็นกลไกสำคัญในการขยายอิทธิพลด้านวัฒนธรรม และสร้างความนิยมชมชอบต่อจีนผ่าน Soft Power ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Huang, 2021)

เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนและเป็นระบบของการนำแนวคิดการทูตสุขภาพมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดการทูตสุขภาพกับชุดนโยบายสำคัญของรัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับความริเริ่มแถบและทางและเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ ซึ่งได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า TCM ถูกยกระดับไปสู่เครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างบทบาทและอิทธิพลของจีนบนเวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอำนาจละมุนของจีนผ่านการเผยแพร่ วัฒนธรรมด้านสุขภาพ ซึ่งช่วยเพิ่มแรงดึงดูดและความนิยมในจีนจากประเทศต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: เรียบเรียงและดัดแปลงจาก Jin & Ding (2020), Ovais et al. (2019), State Council Information Office of the People's Republic of China (2016)

ภาพที่ 1 นี้ชี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า TCM ในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดการทูตสุขภาพและอำนาจละมุนอย่างเป็นระบบ และได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญของรัฐบาลจีนทั้งในระดับโลกและระดับชาติ อาทิ ความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ ควบคู่ไปกับนโยบายระดับประเทศที่สำคัญหลายนโยบาย อาทิเช่น จีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030), กฎหมายการแพทย์แผนจีน 2016 (TCM Law 2016) และการจัดประเภทโรคนานาชาติ ฉบับที่ 11 (ICD-11) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมและเพิ่มพูนการยอมรับ TCM ในเวทีโลก นอกจากนี้ แผนภาพยังสะท้อนถึงบทบาทของ TCM ในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ความฝันจีนและการฟื้นฟูชาติ (Chinese Dream & National Rejuvenation) โดย TCM เป็นตัวแทนที่เหมาะสมในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน และเป็นเครื่องมือสร้างแรงดึงดูดให้ประเทศต่างๆ เกิดการยอมรับอย่างสมัครใจ

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าการแพทย์แผนจีนไม่ได้ถูกจำกัดบทบาทไว้เพียงการเป็นศาสตร์การแพทย์แบบดั้งเดิมเพื่อการรักษาโรคเท่านั้น แต่รัฐบาลจีนได้ยกระดับ TCM ไปสู่การเป็นเครื่องมือทางการทูตที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการส่งเสริมความร่วมมือในระดับพหุภาคีกับประเทศพันธมิตรในเวทีโลก ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในฐานะประเทศที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการด้านสุขภาพระดับโลก ด้วยเหตุนี้ TCM จึงกลายเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญในการเสริมสร้างอิทธิพลทั้งทางวัฒนธรรมและการเมืองของจีนได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และเป็น

รูปธรรมในระยะยาว ทั้งนี้ กรอบแนวคิดที่นำเสนอในส่วนนี้จะถูกนำไปใช้อย่างละเอียดในการวิเคราะห์ผลการศึกษาใน บทที่ 4 ต่อไป

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในบทที่ 2 จึงสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดการดูแลสุขภาพเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ในการใช้อธิบายและวิเคราะห์บทบาทของการแพทย์แผนจีน ในฐานะเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาลจีน ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ทั้งในระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการแบ่งกลุ่มงานวิจัยออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพโลก งานวิจัยที่ศึกษาการใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูตของจีน และงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงที่มีต่อ TCM การจัดกลุ่มดังกล่าวนี้ทำให้สามารถเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลจีนได้ยกระดับ TCM จากศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม ไปสู่เครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการขยายอิทธิพลและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจีนในเวทีโลกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง นอกจากนี้ การทบทวนพัฒนาการเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ TCM ของจีน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 จนถึงปี ค.ศ. 2024 ยังชี้ให้เห็นถึงการบูรณาการ TCM เข้ากับชุดนโยบายสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ ทั้งในมิติด้านสาธารณสุข วัฒนธรรม และการต่างประเทศ ซึ่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนนี้ จะถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์เชิงลึกในบทถัดไป โดยเน้นการศึกษากรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการดูแลสุขภาพในทางปฏิบัติ เพื่ออธิบายบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตสุขภาพของจีนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาหัวข้อแพทย์แผนจีน (TCM) ในฐานะเครื่องมือทางการทูตของรัฐบาลจีน ในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงนี้ ระเบียบวิธีวิจัยประกอบไปด้วยสามองค์ประกอบหลัก คือ การออกแบบการวิจัย แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแต่ละส่วนจะมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

การศึกษานี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องอาศัยการตีความ และการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมหรือการเมืองที่มีความซับซ้อน ดังเช่น การวิเคราะห์บทบาทของการทูตแพทย์แผนจีน ของรัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ว่ามีการนำศาสตร์ TCM มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายด้านการทูตสุขภาพ (health diplomacy) และเสริมสร้างอำนาจละมุน (soft power) เพื่อขยายอิทธิพลและส่งเสริมภาพลักษณ์ผู้นำของจีนในระดับโลกอย่างไร ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องตอบคำถามให้ครอบคลุมทั้งหมด ปัจจัย กระบวนการ และผลลัพธ์

โดยงานวิจัยนี้มีขอบเขตครอบคลุมช่วงเวลาทศวรรษ คือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 ซึ่งเป็นปีที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเข้ารับตำแหน่งผู้นำสูงสุดของจีน จนถึงช่วงเวลาปัจจุบันซึ่งยังคงดำรงตำแหน่งดังกล่าว โดยผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ การทูตสุขภาพ และแนวคิดอำนาจละมุน มาช่วยในการอธิบายและวิเคราะห์กระบวนการและวิธีการที่รัฐบาลจีนประยุกต์ใช้ TCM เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองระหว่างประเทศ และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ เช่น ความริเริ่มแถบและทาง และโครงการเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ เพื่อแสดงให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการบูรณาการ TCM เข้ากับชุดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติและระดับโลก รวมทั้งวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์และอิทธิพลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลัก คือ เอกสารจากทางการเงิน ข้อมูลจากสื่อภาครัฐและสื่อกระแสหลัก ตลอดจนบทความและงานวิจัยก่อนหน้า โดยมีรายละเอียดของแหล่งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.2.1 เอกสารและรายงานทางการเงิน

ผู้วิจัยใช้เอกสารและรายงานจากรัฐบาลจีนที่สามารถเข้าถึงได้ อาทิเช่น ต้นฉบับภาษาจีนของแผนแม่บทจีนสุขภาพดี 2030 กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ฉบับภาษาจีนและอังกฤษ รวมถึงรายงานและแถลงการณ์จากคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Central Committee of the Communist Party of China) คณะรัฐมนตรีจีน (State Council) และกระทรวงสาธารณสุขจีน โดยข้อมูลจะเน้นช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2012 จนถึงปัจจุบัน และเลือกจากคำสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ TCM และการดูแลสุขภาพ

3.2.2 สื่อภาครัฐและสื่อกระแสหลัก

งานวิจัยฉบับนี้มีการใช้ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐและสื่อกระแสหลักของจีน เช่น Xinhua และ People's Daily เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจความพยายามของรัฐบาลจีนในการสื่อสารนโยบายต่อสาธารณะชน รวมถึงเพื่อสำรวจการรับรู้และตอบสนองของสังคมที่มีต่อบทบาทของ TCM ในบริบทของการดูแลสุขภาพ

3.2.3 บทความวิชาการและงานวิจัยก่อนหน้า

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง จากบทความวิชาการและงานวิจัย ทั้งในภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพและบทบาทของ TCM ในการเพิ่มอิทธิพลให้แก่จีนในเวทีระหว่างประเทศ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

3.3.1 การระบุและจัดหมวดหมู่เนื้อหา

ในการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ผู้วิจัยอาศัยเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่น จากโปรแกรม ChatGPT เข้ามาช่วยในการจัดระเบียบข้อมูลที่รวบรวมได้ เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพและ TCM มีปริมาณมหาศาลและมีความซับซ้อน อีกทั้งยังมาจากข้อมูลที่มาจากหลากหลายแหล่งที่มาและภาษา การใช้เครื่องมือประกอบการวิเคราะห์จึงช่วยเพิ่มความแม่นยำลดข้อผิดพลาดจากมนุษย์ และสามารถจัดระบบข้อมูลให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจัดระเบียบความคิด มองเห็นภาพรวมของเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3.3.2 การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ข้อมูลถูกจัดหมวดหมู่แล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูล ผ่านการอ่าน การวิเคราะห์ และตีความเนื้อหาที่ได้จากแหล่งข้อมูลหลากหลายประเภท ทั้งเอกสารของทางการ สื่อกระแสหลัก และงานวิจัยอิสระต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้ได้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยไม่ได้จำกัดเฉพาะมุมมองของผู้วิจัยเท่านั้น แต่ยังมีการนำเอาหลักคิด ข้อค้นพบ ความคิดเห็น และข้อโต้แย้งจากนักวิจัยและนักวิชาการท่านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีมิติหลากหลายและครอบคลุม ทั้งผลกระทบของ TCM ต่อภาพลักษณ์ของจีนในเวทีโลก การตอบสนองจากประเทศต่างๆ และความท้าทายของการใช้ TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตอย่างเป็นระบบและครบถ้วนที่สุด

3.3.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยเน้นการประเมินแหล่งข้อมูลว่าเป็นที่ยอมรับ มีความน่าเชื่อถือ และมีความถูกต้องแม่นยำมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญหรือข้อมูลที่มีประเด็นละเอียดอ่อน ผู้วิจัยจะดำเนินการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ว่ามีเนื้อหาตรงกันหรือไม่ วิธีการนี้จะช่วยให้ผลการศึกษาที่ได้มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง และสามารถใช้อ้างอิงได้อย่างมั่นใจ

3.4 ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลจากรัฐบาลจีน เนื่องจากเอกสารบางส่วนไม่เปิดเผยสู่สาธารณะ หรือมีการจำกัดการเผยแพร่ ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลรองหรือสื่อภาครัฐที่อาจมีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่สนับสนุนรัฐบาลจีน นอกจากนี้ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เช่น สื่ออิสระหรืองานวิจัยต่างประเทศ ก็อาจมีความเอนเอียงเช่นกัน เนื่องจากมุมมองของผู้จัดทำหรือวัตถุประสงค์ในการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดนี้และได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมจากหลายแหล่ง รวมทั้งการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา เพื่อช่วยลดผลกระทบของความเอนเอียงต่อข้อสรุปของงานวิจัยนี้ให้น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการศึกษา

เนื้อหาในบทนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจ สืบค้น และวิเคราะห์การที่รัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้เลือกใช้แพทย์แผนจีน (TCM) เป็นหนึ่งในเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เพื่อประกอบการดำเนินนโยบายต่างๆ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น ความฝันจีน (Chinese Dream) ความริเริ่มแถบและทาง (BRI) และเส้นทางสายไหมสุขภาพ (HSR) โดยสำรวจพลวัตของการขยายอิทธิพลจีนผ่าน TCM ทั้งบริบทภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ ข้อจำกัด และศักยภาพของ TCM ในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และอำนาจของจีนบนเวทีโลก

โดยวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายและอุดมการณ์ของรัฐบาลสีจิ้นผิง ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม TCM ในมิติการทูตสุขภาพ
2. เพื่อศึกษากระบวนการและกลไกที่รัฐบาลจีนใช้ในการนำ TCM มาเป็นเครื่องมือทางการทูต ทั้งมิติการทูตสุขภาพและมิติทางวัฒนธรรม
3. เพื่อประเมินผลลัพธ์และอิทธิพลของ TCM ในการขับเคลื่อน Soft Power ของจีนในเวทีระหว่างประเทศ ภายใต้บริบทการทูตสุขภาพ

ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จึงถูกจัดเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการทูตสุขภาพผ่าน TCM โดยพิจารณาให้ลึกถึงเหตุจูงใจ ที่มีความสำคัญ และรูปแบบการดำเนินงานของแต่ละนโยบาย จากนั้นจึงนำเสนอการศึกษากลไกและกระบวนการดำเนินงาน โดยใช้กรอบการทูตสามรูปแบบ ได้แก่ การทูตแบบแกนกลาง (core diplomacy) การทูตแบบพหุภาคี (multistakeholder diplomacy) และการทูตแบบไม่เป็นทางการ (informal diplomacy)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอกรณีศึกษาที่น่าสนใจในส่วนท้าย เพื่อแสดงตัวอย่างที่ชัดเจนของการดำเนินงาน อีกทั้งยังมีการสรุปข้อค้นพบสำคัญ ข้อจำกัดที่ควรคำนึงถึง และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจภาพรวมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย TCM ของจีน และเห็นพลวัต ความท้าทาย รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในบทที่ 5 ต่อไป

4.1 นโยบายและอุดมการณ์ของรัฐบาลจีนเกี่ยวกับการส่งเสริมแพทย์แผนจีน

ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการแพทย์แผนจีน (TCM) อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 เป็นต้นมา โดยเริ่มต้นจากการประกาศแนวคิด "ความฝันจีน" (Chinese Dream) ซึ่งเน้นการฟื้นฟูความรุ่งเรืองของประชาชาติจีน (National Rejuvenation) ผ่านการส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในมิติด้านสุขภาพและ TCM (Callahan, 2015) ต่อมาในปี ค.ศ. 2013 รัฐบาลจีนประกาศยุทธศาสตร์สำคัญระดับโลกอย่าง ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ซึ่งตามมาด้วยเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) ที่เริ่มต้นในปี ค.ศ. 2015 ส่งผลให้ TCM กลายเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพของจีนในระดับนานาชาติผ่านการสร้างความร่วมมือกับประเทศสมาชิกกว่า 140 ประเทศทั่วโลก (Ovais et al., 2019; Jin & Ding, 2020; Rolland, 2024) จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2016 เมื่อรัฐบาลจีนประกาศนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) และออกกฎหมายแพทย์แผนจีน 2016 (Traditional Chinese Medicine Law 2016) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา โดยกฎหมายนี้ได้วางกรอบทางกฎหมายที่ชัดเจนในการพัฒนา ส่งเสริม และคุ้มครอง TCM อย่างเป็นทางการ (State Council Information Office, 2016; Zhao & Wang, 2021)

ผลจากการดำเนินนโยบายเหล่านี้ทำให้เกิดการเติบโตอย่างชัดเจนของสถานพยาบาลและผู้ใช้บริการ TCM ทั่วประเทศจีน (Xinhua News Agency, 2020) นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังผลักดันให้มีการบรรจุศาสตร์ TCM ลงในระบบการจำแนกโรคระหว่างประเทศ (ICD-11) ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 เป็นต้นมา (WHO, 2023) อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดและเผชิญความท้าทายในระดับสากล โดยเฉพาะในประเด็นมาตรฐานสากล คุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งบทนี้จะมีการอภิปราย วิเคราะห์ และเปรียบเทียบรายละเอียดทั้งหมดอย่างเป็นระบบต่อไป

4.1.1 ความฝันจีนและเป้าหมายการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติจีน

แนวคิดความฝันจีน (Chinese Dream) เป็นวิสัยทัศน์ที่มีเป้าหมายหลักในการฟื้นฟูความรุ่งเรืองของประชาชาติจีน (National Rejuvenation) แม้จะเริ่มต้นจากการเป็นนโยบายภายในที่ต้องการกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนจีนเกี่ยวกับการฟื้นฟูความภาคภูมิใจในอดีตอันยิ่งใหญ่ของชาติ โดยเฉพาะในแง่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของจีน ที่มีเอกลักษณ์และมี

ประวัติศาสตร์อันยาวนาน (Callahan, 2015) แต่ในเชิงยุทธศาสตร์ แนวคิดนี้ถูกเชื่อมโยงอย่างชัดเจนเข้ากับการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เมื่อจีนมีการตั้งเป้าหมายในการฟื้นฟูความรุ่งเรืองระดับชาติ ความมุ่งมั่นของจีนไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองในประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์และอิทธิพลที่เข้มแข็งของจีนในเวทีระหว่างประเทศด้วย (Rolland, 2024; Zhao & Wang, 2021) เหตุนี้รัฐบาลจีนจึงหยิบยกการแพทย์แผนจีนขึ้นมาเป็นหนึ่งในเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความมั่นใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน เนื่องจาก TCM มีจุดเด่นในการสะท้อนถึงภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจีนที่มีเอกลักษณ์ และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกัน (Jin & Ding, 2020)

ในทางปฏิบัติ รัฐบาลจีนได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ในการสร้างเครือข่ายทั้งทางการทูตวัฒนธรรม (cultural diplomacy) และการทูตสุขภาพ (health diplomacy) ในระดับสากลอย่างเป็นระบบผ่านโครงการสำคัญต่างๆ อาทิเช่น ความริเริ่มแถบและทาง (BRI) และ สายไหมสุขภาพ (HSR) ที่มีการดำเนินงานผ่านการจัดตั้งศูนย์แพทย์แผนจีนในต่างประเทศ การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักศึกษาต่างชาติ และการส่งบุคลากรทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ TCM ไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก (Ovais et al., 2019) ส่วนนโยบายความฝันจีน ถือเป็นวาระการเมืองภายในที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเสริมสร้างอำนาจละมุนให้แก่จีนในสายตาประชาคมโลก โดยอาศัยกลไกและเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์วัฒนธรรม ดังเช่น TCM ซึ่งเป็นวัตถุบิสำคัญซึ่งสามารถช่วยยกระดับภาพลักษณ์และเพิ่มความชอบธรรมของจีนในฐานะมหาอำนาจ ที่มีบทบาทเชิงบวกต่อการพัฒนาสุขภาพและสังคมของประเทศต่างๆ (Rolland, 2024; Zhao & Wang, 2021)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าการที่รัฐบาลจีนนำแนวคิดซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ภายในประเทศ อย่างเช่น ความฝันจีนและเป้าหมายในการฟื้นฟูความรุ่งเรืองของชาติจีน มาปรับใช้ในการทูตวัฒนธรรมและสุขภาพนั้น แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของจีนที่จะสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของตนในสายตาประชาคมโลก และสะท้อนถึงความพยายามในการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์จากประเทศที่เน้นความสำเร็จทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ให้เป็นประเทศที่มีบทบาทเชิงบวกและมีความรับผิดชอบในการพัฒนาสุขภาพและสังคมในระดับสากล อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินนโยบายนี้ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการยอมรับในระดับนานาชาติที่แตกต่างกัน การขาดมาตรฐานกลางที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในการ

ควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ TCM ตลอดจนข้อถกเถียงในประเด็นทางจริยธรรมจากการใช้สัตว์ป่าเป็นวัตถุดิบ รัฐบาลจีนควรผลักดันความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นโยบายนี้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

4.1.2 นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016

ในปี ค.ศ. 2016 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ประกาศใช้แผนนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) และ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 (Traditional Chinese Medicine Law 2016) ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการส่งเสริม TCM ในระดับชาติและสากล แม้ทั้งสองนโยบายจะมีรูปแบบต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมในการยกระดับ TCM ให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบสุขภาพของประเทศไทย และสร้างพื้นฐานสำคัญในการขยายบทบาทด้านสุขภาพสู่เวทีโลก

โดยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเปรียบเทียบนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายแพทย์แผนจีน 2016 ไว้ในหัวข้อเดียวกัน ประการแรกคือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันระหว่างแผนปฏิบัติการระดับชาติและกรอบกฎหมายที่สนับสนุน ซึ่งทั้งสององค์ประกอบช่วยให้เกิดการดำเนินนโยบายที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ประการต่อมาเน้นให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนถึงเป้าหมาย กลยุทธ์ และวิธีการดำเนินงานระยะยาวของรัฐบาลจีนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน TCM ในระดับชาติ และประการสุดท้ายคือ เพื่อเน้นย้ำถึงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการดำเนินงานของทั้งสองนโยบาย ซึ่งช่วยสะท้อนความสำเร็จของรัฐบาลจีนในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การเปรียบเทียบสองนโยบายนี้จึงทำให้เห็นว่ารัฐบาลจีนมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีกรอบกฎหมายรองรับที่เข้มแข็ง และสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ

นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 เป็นแผนแม่บทระดับชาติที่รัฐบาลสีจิ้นผิง ประกาศใช้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2016 โดยมีเป้าหมายหลักในการยกระดับสุขภาพของประชาชนอย่างครอบคลุมและยั่งยืน เพื่อรองรับความต้องการทางสุขภาพที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะจากวิถีชีวิตปัจจุบันและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

แผนแม่บทนี้มีทั้งหมด 29 บท ครอบคลุมการพัฒนาสุขภาพในหลากหลายมิติ ได้แก่ การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ การศึกษาและสร้างเสริมสุขภาพ การปรับปรุงคุณภาพบริการสาธารณสุข การสร้างระบบหลักประกันสุขภาพและยา การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ การพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์ โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชาชนจีนเป็น 79 ปี

ภายในปี 2030 และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพระหว่างประชาชนในเขตเมือง และชนบทอย่างมีนัยสำคัญ (The Central Committee of the CPC & The State Council, 2016) โดยบทบาทของ TCM ในนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 ถูกระบุอยู่ในบทที่ 9 ของแผนแม่บท คือ "充分发挥中医药独特优势" (การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่เป็นเอกลักษณ์ของแพทย์แผนจีนอย่างเต็มที่) ซึ่งได้เน้นย้ำถึงบทบาทของ TCM ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนจีน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อบูรณาการ TCM เข้าสู่ระบบบริการสุขภาพระดับชาติอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์และการพัฒนายาสมุนไพรจีนให้มีมาตรฐานสากล หรือการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้าน TCM (The Central Committee of the CPC & The State Council, 2016; Li et al., 2020)

ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 ยังมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีน เช่น เส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ (HSR) ที่มีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่ร่วมโครงการความร่วมมือแถบและทาง (BRI) โดยนอกเหนือจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุข จีนยังมีการส่งเสริม TCM ให้เป็นที่นิยมและถูกยอมรับในระดับโลก ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนบุคลากร และการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพแก่ประเทศต่างๆ (Jin & Ding, 2020) ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 จะเน้นที่สุขภาพภายในประเทศเป็นหลัก แต่การสร้างระบบสุขภาพที่แข็งแกร่งและทันสมัยภายใต้แผนนี้ ก็กลายเป็นรากฐานสำคัญที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางสุขภาพในเวทีโลก (Mardell, 2020) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินนโยบายส่งเสริม TCM เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีกรอบทางกฎหมายที่ชัดเจนในการรองรับและส่งเสริมการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงได้ประกาศใช้กฎหมายเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับ TCM ขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 ให้ประสบผลสำเร็จอย่างชัดเจน

กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ถูกประกาศใช้ในปีเดียวกันกับนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการส่งเสริม TCM เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ให้การรับรองสถานะทางกฎหมายของ TCM อย่างเป็นทางการ โดยกำหนดให้มีสถานะเทียบเท่ากับการแพทย์แผนปัจจุบัน และให้รัฐบาลดำเนินนโยบายเชิงรุกในการสนับสนุนและส่งเสริมการแพทย์แผนจีนในทุกมิติ ได้แก่ การคุ้มครองและอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิม การพัฒนาการศึกษาบุคลากรด้าน TCM อย่างเป็นระบบ การกำหนดมาตรฐานในการปลูก การผลิตยา และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการสนับสนุนการเผยแพร่

และส่งเสริมการใช้ TCM ทั้งในประเทศและในระดับสากล (Food and Agriculture Organization of the United Nations [FAO], n.d.) กฎหมายนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงนโยบายระดับชาติ แต่ยังถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนใช้สร้างความเชื่อมั่นและยอมรับต่อ TCM ในเวทีโลก

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 กับกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ที่ส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำตารางเปรียบเทียบเชิงสรุปในรูปแบบตาราง ดังนี้

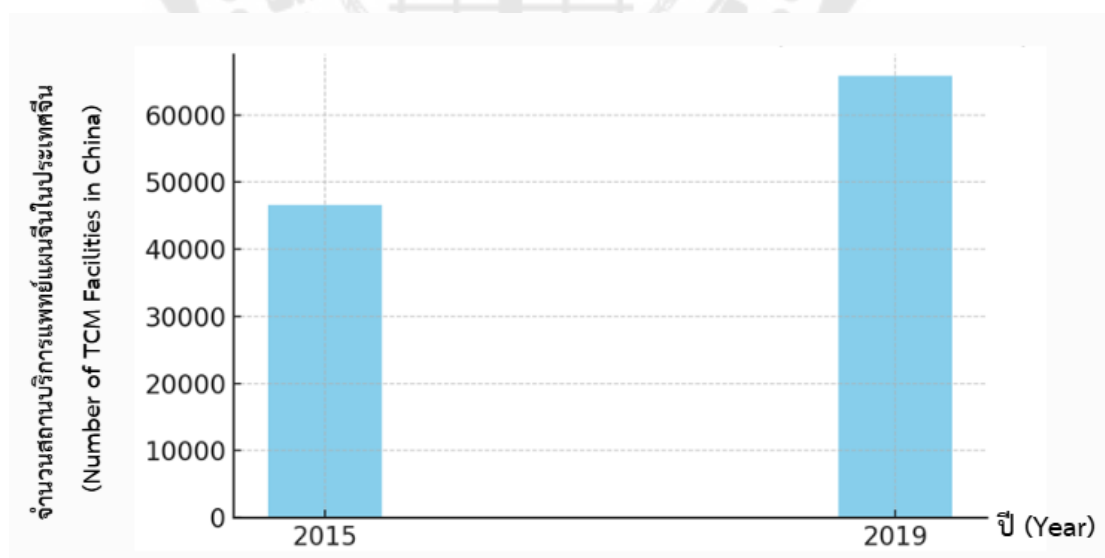
ตาราง 3 เปรียบเทียบนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016

ประเด็น เปรียบเทียบ	นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030)	กฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 (TCM Law 2016)
เป้าหมายหลัก	ยกระดับสุขภาพประชาชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการบูรณาการ TCM กับระบบสุขภาพสมัยใหม่	กรอบกฎหมายเพื่อพัฒนาและคุ้มครอง TCM ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างแพทย์แผนจีนและแพทย์แผนปัจจุบัน
ระยะเวลา ดำเนินการ	ประกาศในปี 2016 หมายถึงปี 2030	ประกาศใช้ปี 2016 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่กรกฎาคม 2017
ผลลัพธ์สำคัญ	ปรับปรุงสุขภาพประชาชน บูรณาการ TCM ในระบบสุขภาพแห่งชาติ	ส่งเสริมการวิจัยและอนุรักษ์ภูมิปัญญากระดับ สถานะ TCM ด้านกฎหมายและสาธารณสุข

ที่มา: ผู้วิจัยสรุปและจัดทำจาก The Central Committee of the CPC & The State Council (2016), Li และคณะ (2020), Jin & Ding (2020), Mardell (2020), และ FAO (n.d.)

จากตารางจะเห็นได้ว่านโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ต่างก็มีบทบาทที่เสริมกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 ทำหน้าที่ในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางระดับมหภาค ส่วนกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ทำหน้าที่เป็นกลไกทางกฎหมายที่รองรับการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ ความสอดคล้องระหว่างแผนแม่บทและกรอบกฎหมายนี้ ทำให้การส่งเสริม TCM เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มั่นคง และเกิดผลลัพธ์ที่วัดได้ ทั้งในด้านสุขภาพประชาชนภายในประเทศและภาพลักษณ์ของจีนในระดับนานาชาติ ซึ่งเมื่อพิจารณาในบริบทของการทูตสุขภาพ ความสำเร็จของทั้งสองนโยบายนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงความสามารถของจีนในการบริหารกิจการสาธารณสุขภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการนำ TCM ไปใช้เป็นเครื่องมือทางการทูต เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านสุขภาพกับประเทศต่าง ๆ และกลายเป็นฐานสำคัญที่รองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำคัญอย่างเส้นทางสายไหมสุขภาพ และความริเริ่มแถบและทางในเชิงสุขภาพ

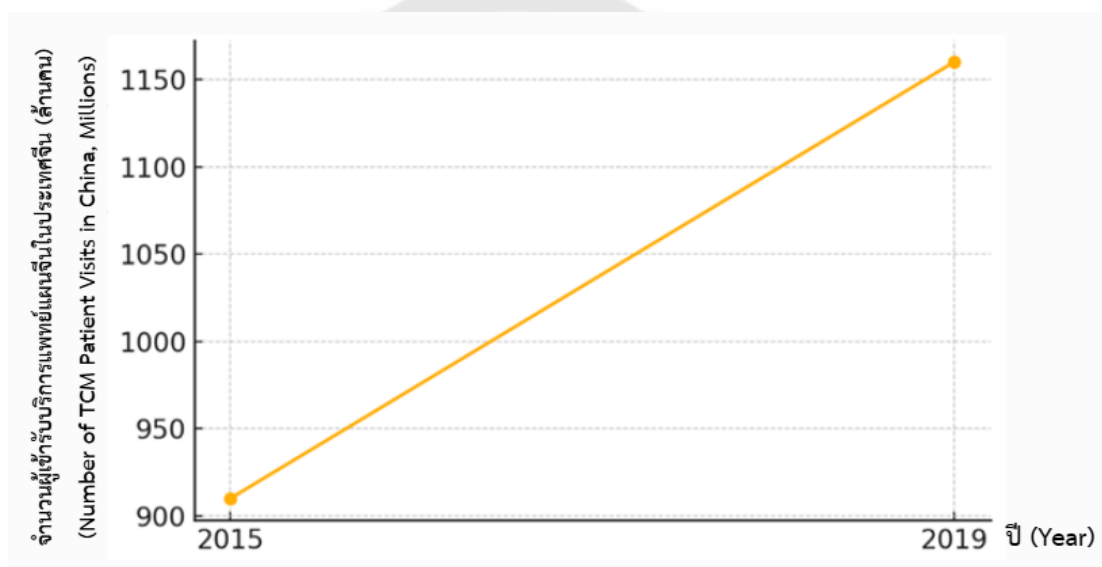
นอกจากการเปรียบเทียบเชิงนโยบายและกฎหมายที่กล่าวไปข้างต้น เพื่อยืนยันผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการดำเนินงานในช่วงปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงการเติบโตของสถานพยาบาล TCM ในจีน ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จที่สามารถวัดผลได้ของนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ดังปรากฏในภาพด้านล่างนี้

ภาพประกอบ 2 จำนวนสถานพยาบาลแพทย์แผนจีนในประเทศจีน ปี 2015 และ 2019

ที่มา: ปรับปรุงจากข้อมูลของ Xinhua News Agency (2020)

รูปภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานพยาบาลด้าน TCM มีการเพิ่มจำนวนขึ้นจากต่ำกว่า 50,000 แห่ง ในปี 2015 เป็นสูงกว่า 65,000 แห่ง ในปี 2019 หรือขยับตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 40 ในระยะเวลาเพียงสี่ปี (Xinhua News Agency, 2020) ซึ่งแนวโน้มนี้สะท้อนถึงความสำเร็จของรัฐบาลจีนในการดำเนินนโยบายส่งเสริม TCM ให้มีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในระบบบริการสุขภาพระดับชาติ นอกจากนี้ ยังพบว่าจำนวนผู้เข้ารับบริการในสถานพยาบาล TCM มีการเติบโตอย่างสอดคล้องกันในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนจีนให้การยอมรับและมีความเชื่อมั่นใน TCM มากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลในการส่งเสริม TCM ให้เป็นทางเลือกสำคัญในการดูแลสุขภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 จำนวนผู้เข้ารับบริการแพทย์แผนจีนในประเทศจีน ปี 2015 และ 2019

ที่มา: ปรับจากข้อมูลของ Xinhua News Agency (2020)

จากข้อมูลในภาพ จะสังเกตได้ว่า จำนวนครั้งของผู้เข้ารับบริการ TCM ในปี ค.ศ.2019 เพิ่มขึ้นถึงกว่า 1,100 ล้านครั้ง จาก 900 ล้านครั้งในปี 2015 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นที่แสดงให้เห็นถึงการขยายบทบาทของ TCM อย่างชัดเจนในระบบสุขภาพของจีน สะท้อนถึงความสำเร็จเชิงนโยบายในการผลักดันและสนับสนุน TCM ให้เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง สอดคล้องกับแผนนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และเป้าหมายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของจีน (Xinhua News Agency, 2020)

สืบเนื่องจากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 และกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 ล้วนเป็นกลไกที่สามารถส่งเสริมกันและกันได้อย่างชัดเจน และช่วยยกระดับสถานะของ TCM ภายในประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางสุขภาพในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจีนได้นำแนวทางนี้ไปผนวกเข้ากับยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพผ่านข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และเส้นทางสายไหมด้านสุขภาพ ที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของจีนในการนำ TCM ไปใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความร่วมมือและอิทธิพลระดับโลกอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

4.1.3 ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับองค์การอนามัยโลก

ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างรัฐบาลจีนและองค์การอนามัยโลก (WHO) ถือเป็นอีกหนึ่งก้าวสำคัญในการผลักดัน TCM ให้มีบทบาทอย่างเป็นทางการบนเวทีสาธารณสุขระดับโลก ความร่วมมือนี้ได้รับการสถาปนาขึ้นผ่านการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MoU) ระหว่างประธานาธิบดีสีจิ้นผิง และผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลก ในขณะนั้น คือ ดร. มากาเร็ต ชาน (Margaret Chan) เมื่อวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 2017 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลจีนกำลังเร่งขยายบทบาทของ TCM ในฐานะเครื่องมือสำคัญของการดูแลสุขภาพ และการส่งเสริมอำนาจละมุนในเวทีระหว่างประเทศ (WHO, 2017; Mardell, 2020) ซึ่ง MoU ฉบับนี้ได้กำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างสองฝ่ายอย่างชัดเจน โดยเน้นที่การบูรณาการ TCM เข้ากับระบบสุขภาพระดับโลกผ่านกิจกรรมสำคัญหลายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนจีน การแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการแพทย์ระหว่างประเทศสมาชิก การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการรักษาด้วย TCM และการจัดการฝึกอบรมเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ TCM เพื่อสนับสนุนเป้าหมายขององค์การอนามัยโลกในการบรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Health Coverage: UHC) และการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ในโอกาสเดียวกัน ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้มอบรูปปั้นทองสัมฤทธิ์แสดงจุดฝังเข็มให้กับองค์การอนามัยโลก เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนมิตรภาพและความร่วมมือที่แน่นแฟ้น พร้อมทั้งแสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการสนับสนุนและเผยแพร่ศาสตร์แพทย์แผนจีนสู่ประชาคมโลกผ่านเวทีขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2017)

ในมุมมองของรัฐบาลจีน ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับองค์การอนามัยโลก ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อส่งเสริมให้ TCM ได้รับการยอมรับมากขึ้นในเวทีสุขภาพโลกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความตั้งใจของจีนในการยกระดับภาพลักษณ์ของประเทศให้กลายเป็นผู้นำด้านการ

ส่งเสริมสุขภาพระดับโลกที่มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าและมีนวัตกรรมที่ชัดเจน ความร่วมมือดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ประชาคมนานาชาติให้ตระหนักถึงบทบาทของจีนในการพัฒนาและส่งเสริมระบบสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้แบบดั้งเดิมมาบูรณาการกับระบบสุขภาพสมัยใหม่ในระดับสากล ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลจีนในการดำเนินนโยบายสุขภาพที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับโลกอย่างเส้นทางสายไหมสุขภาพ (HSR) และความริเริ่มแถบและทาง (BRI) ทั้งนี้ เพื่อสร้างฐานความร่วมมือเชิงลึกกับประเทศสมาชิกต่างๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสนับสนุนด้านเทคนิค การแลกเปลี่ยนบุคลากร การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพและการศึกษาทางการแพทย์ ตลอดจนการพัฒนาสุขภาพและบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและยั่งยืน (Mardell, 2020; Jin & Ding, 2023)

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมสำคัญจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลจีนและองค์การอนามัยโลก คือ การที่องค์การอนามัยโลกตัดสินใจบรรจุ TCM เข้าเป็นบทเฉพาะในระบบการจำแนกโรคระหว่างประเทศฉบับที่ 11 (International Classification of Diseases: ICD-11) ซึ่งมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 เป็นต้นมา โดยบทเฉพาะที่จัดสรรให้กับ TCM ใน ICD-11 นี้มีเป้าหมายหลักในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคตามหลักการแพทย์แผนจีนในรูปแบบที่เป็นระบบ มีมาตรฐานสากล และสามารถนำไปเปรียบเทียบระหว่างประเทศสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องมากขึ้น การดำเนินการนี้ช่วยให้ประเทศสมาชิก WHO มีศักยภาพในการจัดการข้อมูลสุขภาพดิจิทัล (Digital Health) และข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Health Record: EHR) เกี่ยวกับ TCM ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การวิจัยและการพัฒนานโยบายด้านสาธารณสุขที่ชัดเจนในระดับนานาชาติ (WHO, 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้การบรรจุ TCM เข้าใน ICD-11 จะถือเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสถานะและความเชื่อมั่นของ TCM ในระดับโลก แต่องค์การอนามัยโลกได้ออกมาแถลงและชี้แจงอย่างชัดเจนว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่ได้เป็นการรับรองประสิทธิภาพทางการแพทย์หรือการยืนยันความถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ของ TCM โดยตรงแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์หลักของการรวม TCM เข้าไปใน ICD-11 คือ การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลที่ได้มาตรฐานและสามารถใช้อ้างอิงในระดับสากล เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ในอนาคต การประเมินประสิทธิภาพและความปลอดภัยของการรักษาด้วย TCM รวมทั้งเพื่อเปรียบเทียบการใช้และการให้บริการ TCM ในประเทศต่างๆ อย่างมีมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (WHO, 2023) ดังนั้น การบูรณาการ TCM ใน ICD-11 จึงแสดงให้เห็นอย่างถึงความพยายามของจีนในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูตสุขภาพที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มบทบาทและ

สร้างอิทธิพลในระบบสุขภาพโลกอย่างเป็นระบบ และยังสะท้อนถึงการวางรากฐานที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพและการต่างประเทศระยะยาวของจีนอีกด้วย

สรุปได้ว่า การดำเนินการของรัฐบาลจีนในการบูรณาการ TCM เข้ากับ ICD-11 และการขยายบทบาทขององค์การอนามัยโลก ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมศาสตร์การแพทย์แผนจีนในระดับสากลนั้น แสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายเชิงยุทธศาสตร์ของจีนอย่างชัดเจนในการขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพ ผ่านการสร้างกลไกทางสถาบันและการพัฒนาความร่วมมือระดับนานาชาติที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยองค์การระหว่างประเทศอย่าง WHO เป็นเวทีสำคัญ ซึ่งการใช้ TCM ในการดูแลสุขภาพนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยสนับสนุนเป้าหมายของจีนในการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมและวิชาการสู่ประชาคมโลกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของจีนในการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับบริบทโลกที่เน้นความร่วมมือแบบพหุภาคี และเน้นประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น นับเป็นการยกระดับการดำเนินนโยบายสุขภาพของจีนให้มีความเป็นสากลและมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคใหม่อย่างเป็นระบบ

4.1.4 การเชื่อมโยงแพทย์แผนจีนกับความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ

รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง มีความพยายามในการเชื่อมโยงและส่งเสริมการแพทย์แผนจีนเข้ากับยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญ อาทิเช่น ความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ เพื่อจุดประสงค์สำคัญในการขยายอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศ และเสริมสร้างความร่วมมือด้านสุขภาพแก่ประชาคมโลก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศพันธมิตรที่เข้าร่วมยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งสะท้อนแนวทางการดำเนินนโยบายเชิงรุกของจีนในการใช้สุขภาพเป็นสะพานเชื่อมโยงและขยายอำนาจในระดับสากล

ความริเริ่มแถบและทาง ถูกเปิดตัวอย่างเป็นทางการ ในปี ค.ศ. 2013 เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างประเทศขนาดใหญ่ที่สุดของจีน ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง รัฐบาลจีนมีเป้าหมายในการเชื่อมโยงเส้นทางเศรษฐกิจและเส้นทางคมนาคมหลากหลายรูปแบบระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ กว่า 140 ประเทศทั่วโลก ทั้งในเอเชีย แอฟริกา ยุโรป และอเมริกาใต้ ครอบคลุมประชากรถึงกว่า 4 พันล้านคน (Rolland, 2024; Green Finance & Development Center, 2025) โดยโครงการดังกล่าวมีจุดประสงค์สำคัญในการส่งเสริมการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ต่างๆ อาทิ เส้นทางรถไฟที่เชื่อมจีนและทวีปยุโรป ทางหลวงที่เชื่อมโยงจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงการทำเรื่อน้ำลึกฮัมบันโตตาในศรีลังกา และ

ท่าเรือควาดาร์ในปากีสถาน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อเสริมสร้างการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการลงทุนในภูมิภาคต่างๆ อย่างยั่งยืน (Mardell, 2020; Wang, 2023)

นอกจากมิติด้านโครงสร้างพื้นฐานแล้ว รัฐบาลจีนยังได้ผนวกมิติทางสังคมและสุขภาพเข้าไว้ในความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งทางอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศสมาชิกผ่านความร่วมมือด้านสาธารณสุข เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพ การแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการแพทย์ และการส่งมอบความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของ COVID-19 ซึ่งรัฐบาลจีนได้ส่งมอบวัคซีน เวชภัณฑ์ และชุดตรวจโรคไปยังประเทศที่เป็นสมาชิกของความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งทาง เพื่อแสดงบทบาทผู้นำด้านสาธารณสุขระดับโลก (Xinhua, 2020; Zhao & Wang, 2021) ทำให้ในเชิงยุทธศาสตร์แล้ว ความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งทาง ถือเป็นกลไกสำคัญที่รัฐบาลจีนใช้ในการขยายอำนาจละมุน ผ่านการสร้างภาพลักษณ์ในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก (Rolland, 2024; Jin & Ding, 2023) จีนได้ใช้ยุทธศาสตร์นี้ในการส่งเสริมบทบาทของตนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับประเทศต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนบทบาทของจีนบนเวทีระหว่างประเทศในระยะยาว

ในขณะที่เส้นทางสายไหมสุขภาพ เริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2015 โดยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งทาง ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสาธารณสุข ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการแพทย์ การสนับสนุนเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพในกลุ่มประเทศสมาชิก ความร่วมมือเหล่านี้ได้รับการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงการระบาดของเชื้อโควิด 19 ซึ่งจีนได้มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของจีนในฐานะผู้นำด้านสาธารณสุขระดับโลกมีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น (Rolland, 2024; Jin & Ding, 2023)

หนึ่งในตัวอย่างสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งทาง และเส้นทางสายไหมในภูมิภาคอาเซียน คือโครงการปรับปรุงโรงพยาบาลมะโฮสถ์ในนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ซึ่งรัฐบาลจีนได้สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารโรงพยาบาลขนาด 600 เตียง มีพื้นที่รวมกว่า 54,000 ตารางเมตร โดยนับเป็นหนึ่งในการลงทุนด้านสาธารณสุขที่ใหญ่ที่สุดของจีนในต่างประเทศ (Feng, 2017) ความร่วมมือนี้สะท้อนถึงแนวโน้มการขยายบทบาทของจีนผ่านการทูตสุขภาพที่มุ่งเน้นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข และ

สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในฐานะประเทศที่มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศสมาชิกของความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ ซึ่งโครงการนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของกิจกรรมที่จีนดำเนินการนอกเหนือจากด้านโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอีกด้วย

ภาพประกอบ 4 อาคารใหม่ของโรงพยาบาลมะโฮสัด แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย (2025)

จากภาพที่ 4 จะสังเกตได้ว่าด้านหน้าอาคารใหม่ของโรงพยาบาลมะโฮสัดในนครหลวงเวียงจันทน์นี้ ปรากฏป้ายหินสลักชื่อโรงพยาบาลในภาษาลาว จีน และอังกฤษ พร้อมด้วยธงชาติจีนและลาว เพื่อแสดงถึงความร่วมมือระหว่างสองประเทศที่ชัดเจน โดยภายในอาคารแห่งนี้ นอกจากจะให้บริการทางการแพทย์ทั่วไปแล้ว ยังมีแผนกแพทย์แผนโบราณที่ให้บริการฝังเข็มและการรักษาด้วยการแพทย์แผนจีน ที่มีบุคลากรชาวลาวที่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมจากมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศจีนเป็นผู้ปฏิบัติงาน การดำเนินงานนี้สะท้อนถึงยุทธศาสตร์การทูตสุขภาพของจีนในการสนับสนุนและเผยแพร่ TCM ผ่านความร่วมมือเชิงวัฒนธรรมและการแพทย์ระหว่างประเทศภายใต้กรอบความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพอย่างชัดเจน

ยิ่งไปกว่านั้น เส้นทางสายไหมสุขภาพยังเป็นเวทีสำคัญที่รัฐบาลจีนใช้ในการส่งเสริม TCM เพื่อขยายความร่วมมือด้านสุขภาพและวัฒนธรรมกับประเทศสมาชิก ผ่านกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการและโรงพยาบาล TCM ในประเทศต่างๆ การมอบทุนการศึกษาแก่นักศึกษาต่างชาติให้เข้ามาเรียนรู้ศาสตร์ TCM ในสถาบันชั้นนำของจีน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยขยายอิทธิพลของจีนในด้านสุขภาพและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจีนในฐานะประเทศที่มีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมสุขภาพระดับโลกอย่างมีระบบและยั่งยืน (Mardell, 2020; Wang, 2023) ในทางปฏิบัติ รัฐบาลจีนได้ดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพ TCM ในประเทศที่เป็นเป้าหมายสำคัญของความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ เช่น คาซัคสถาน กัมพูชา แอฟริกาใต้ และรัสเซีย เป็นต้น โดยเน้นการให้บริการด้านสุขภาพ การเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการรักษาด้วยแพทย์แผนจีน รวมถึงส่งทีมแพทย์และผู้เชี่ยวชาญจากจีนไปดำเนินการรักษาโรคและจัดการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น เพื่อสร้างการยอมรับและความคุ้นเคยกับ TCM ในระยะยาว (Xinhua, 2020) การดำเนินงานเหล่านี้เป็นการผสมผสานระหว่างการเผยแพร่วัฒนธรรมและการสนับสนุนด้านเทคนิคที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศเป้าหมาย

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังได้สนับสนุนยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วยการพัฒนาศูนย์กลางในประเทศจีน เพื่อทำหน้าที่เป็นฐานสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์และเป็นสะพานเชื่อมโยงสู่เวทีสากล โดยตัวอย่างสำคัญได้แก่ การจัดตั้งอุทยานอุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการแพทย์แผนจีน (Guangdong - Macao Traditional Chinese Medicine Science and Technology Industrial Park: GMTCM Park) ซึ่งตั้งอยู่ที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจเหิงจิน มณฑลกว่างตุง ศูนย์กลางนี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพที่เข้มงวดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีน รวมถึงสนับสนุนกระบวนการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ในตลาดต่างประเทศที่มีมาตรฐานสูง เช่น กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศที่ร่วมความริเริ่มแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ ในประเทศฝั่งแอฟริกา อาทิเช่น โมซัมบิก นอกจากนี้ GMTCM Park ยังเป็นแพลตฟอร์มสำคัญในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างประเทศ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และโครงการวิจัยร่วมระหว่างนักวิชาการจากประเทศต่างๆ ซึ่งช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งในลักษณะรัฐร่วมเอกชน (Public-Private Partnerships: PPP) เพื่อสนับสนุนการขยายตลาดผลิตภัณฑ์และบริการ TCM ในประเทศต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (GMTCM Park, 2023)

อีกหนึ่งกลไกสำคัญที่รัฐบาลจีนใช้ในการขยายอิทธิพลผ่านการแพทย์แผนจีนในระยะยาว คือ การสนับสนุนการศึกษาด้าน TCM สำหรับนักศึกษาต่างชาติที่มาจากประเทศที่เข้าร่วมความร่วมมือแถบและทาง และเส้นทางสายไหมสุขภาพ ผ่านการให้ทุนการศึกษาที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยทุนเหล่านี้มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทุนรัฐบาลจีน (Chinese Government Scholarship: CGS) และทุนเฉพาะทางด้านการแพทย์แผนจีน (Traditional Chinese Medicine Scholarship) ซึ่งจัดสรรให้นักศึกษาต่างชาติได้มีโอกาสเข้ามาศึกษายังมหาวิทยาลัยชั้นนำด้าน TCM ของจีน เช่น มหาวิทยาลัยแพทย์แผนจีนปักกิ่ง (Beijing University of Chinese Medicine: BUCM) และมหาวิทยาลัยแพทย์แผนจีนเซี่ยงไฮ้ (Shanghai University of Traditional Chinese Medicine : SHUTCM) โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างบุคลากร TCM ที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความเข้าใจลึกซึ้งทั้งในมิติของหลักวิชาการและการปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังดำเนินการสนับสนุนและจัดกิจกรรมเสริมให้แก่นักศึกษาต่างชาติเหล่านี้้อย่างหลากหลายและครอบคลุม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรม และการให้โอกาสเข้าร่วมโครงการวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยชั้นนำของจีน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาได้เรียนรู้และผสมผสานความรู้ทางทฤษฎีกับประสบการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาและกลับไปยังประเทศต้นทาง นักศึกษากลุ่มนี้จะกลายเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ศาสตร์ TCM ไปสู่ประเทศของตนเอง และยังทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงเครือข่ายบุคลากรระหว่างประเทศที่เข้มแข็ง เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การวิจัยร่วม และการสร้างความร่วมมือระยะยาวระหว่างสถาบันและองค์กรสุขภาพในประเทศของตนกับจีนในอนาคต การดำเนินการเช่นนี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้ TCM ได้รับการเผยแพร่ในระดับสากลอย่างยั่งยืน แต่ยังช่วยเสริมสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมและวิชาการของจีนในระบบสาธารณสุขระดับโลกได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ (China Scholarship Council [CSC], 2023; Jin & Ding, 2023)

การดำเนินงานของรัฐบาลจีนในลักษณะดังกล่าวนี้สะท้อนถึงกลยุทธ์เชิงรุกในการส่งเสริม TCM ผ่านการจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพในต่างประเทศ การสร้างศูนย์กลางด้านมาตรฐานคุณภาพในจีน และการพัฒนาทุนมนุษย์ในระยะยาว ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความพยายามของจีนในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือสำคัญของการทูตสุขภาพเพื่อเสริมสร้างอิทธิพลในระดับโลกอย่างมีระบบ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนยังคงเผชิญความท้าทายที่สำคัญหลายประการ เช่น การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและประสิทธิผลของการ

รักษา รวมทั้งปัญหาด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินนโยบายสุขภาพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระยะยาว รัฐบาลจีนควรเน้นความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและประเทศสมาชิกอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงการเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อกังขาของประชาคมโลก อันจะนำไปสู่การยอมรับจีนในฐานะผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพระดับโลกอย่างแท้จริง

4.2 กระบวนการและกลไกในการใช้แพทย์แผนจีนเป็นเครื่องมือทางการทูต

รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ดำเนินการส่งเสริมการแพทย์แผนจีนในฐานะเครื่องมือสำคัญของการทูตสุขภาพอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน โดยมีกระบวนการและกลไกการดำเนินงานที่หลากหลาย เพื่อให้ TCM สามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทั้งในช่วงวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่จีนใช้ TCM ในการส่งมอบความช่วยเหลือทางการแพทย์และสร้างภาพลักษณ์ในฐานะผู้นำด้านสุขภาพระดับโลก การส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการวิจัยเชิงวิชาการที่เน้นมาตรฐานสากล การขยายอิทธิพลผ่านการใช้สื่อ วัฒนธรรม และการศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างอำนาจละมุนอย่างต่อเนื่อง และการรับมือกับความท้าทายและข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดจากการผลักดัน TCM ในระดับสากล

กลไกและกระบวนการทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ที่เป็นระบบในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือทางการทูตของจีนในยุคปัจจุบัน ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาวของจีนในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือการทูตสุขภาพ ซึ่งเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับนโยบายสำคัญอื่นๆ เช่น ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและเส้นทางสายไหมสุขภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับโลกอย่างยั่งยืน

เพื่อให้การวิเคราะห์กระบวนการและกลไกที่รัฐบาลจีนใช้ส่งเสริม TCM ในทางการทูตมีความชัดเจนและเป็นระบบยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้จึงนำการแบ่งการทูตออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การทูตแบบแกนกลาง (Core Diplomacy) การทูตแบบพหุภาคี (Multistakeholder Diplomacy) และการทูตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Diplomacy) (Kickbusch & Liu, 2022) มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์แต่ละกิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 การทูตแบบแกนกลาง: บทบาทของการแพทย์แผนจีนในช่วงโควิด 19

นับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อโควิด 19 ในปี ค.ศ. 2020 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนได้ใช้โอกาสนี้ในการส่งเสริม TCM ในฐานะเครื่องมือทางการทูตสุขภาพอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการระบาดของเชื้อโควิด 19 จะสร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบสาธารณสุขทั่วโลก แต่กลับกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ประชาคมโลกตระหนักว่าปัญหาสาธารณสุขคือประเด็นสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และถึงแม้ในระยะแรกของการระบาด จีนถูกตั้งข้อสงสัยจากประชาคมโลกว่าอาจเป็นต้นตอของโรคโควิด ทว่ารัฐบาลจีนก็สามารถพลิกสถานการณ์ดังกล่าวได้สำเร็จ

โดยในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ทั่วโลก รัฐบาลจีนได้ดำเนินการเชิงรุกผ่านการทูตสุขภาพในหลายมิติ อาทิเช่น การทูตหน้ากาก (Mask Diplomacy) ซึ่งจีนได้บริจาคหน้ากากอนามัยและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) ให้กับประเทศที่ประสบปัญหาการขาดแคลนอย่างหนักในช่วงแรกของวิกฤต เช่น อิตาลี สเปน และเซอร์เบีย ส่งผลให้จีนได้รับการตอบรับในเชิงบวกจากประชาคมโลก และสามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Kowalski, 2021; Van Dijk & Lo, 2023; Wong, 2020)

ยิ่งไปกว่านั้น จีนยังใช้การทูตวัคซีน (Vaccine Diplomacy) ให้เกิดประโยชน์ โดยอาศัยการบริจาคและจำหน่ายวัคซีนที่ผลิตโดยจีน เช่น Sinovac และ Sinopharm ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย ซึ่งช่วยให้ประเทศเหล่านี้สามารถเข้าถึงวัคซีนได้อย่างรวดเร็วและลดการพึ่งพาวัคซีนจากชาติตะวันตกที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงช่วงแรกของการระบาด (Van Dijk & Lo, 2023; Zaini, 2021) การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงแต่เสริมสร้างบทบาทของจีนในฐานะผู้นำด้านสุขภาพระดับโลกเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลจีนในการเป็นผู้ให้สินค้าสาธารณะระดับโลก (Global Public Goods Provider) ด้านสุขภาพอย่างชัดเจน ส่งผลให้จีนสามารถเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์จากประเทศที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นต้นตอของโรคระบาด ไปสู่ประเทศที่มีบทบาทนำในการช่วยเหลือและรับมือกับวิกฤติสุขภาพโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kowalski, 2021; Zaini, 2021)

นอกเหนือจากการทูตหน้ากากและการทูตวัคซีนแล้ว ในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 รัฐบาลจีนยังอาศัยโอกาสนี้ในการส่งเสริม TCM อย่างชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การทูตสุขภาพของจีน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ TCM และยังเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ในฐานะสมาชิกสำคัญของประชาคมโลก เหตุนี้ จีนสามารถพลิกวิกฤตการณ์จากผู้ต้องสงสัยในการเป็นต้น

ต่อของการแพร่ระบาด ผู้การเป็นผู้นำในการรับมือกับปัญหาสาธารณสุขระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผ่านการส่งเสริม TCM เช่นการผลักดันผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีชื่อเสียง อย่างเหลียนฮัวชิงเวิน และจินฮัวชิงกาน ให้มีบทบาทอย่างกว้างขวาง

ผลิตภัณฑ์เหลียนฮัวชิงเวิน (连花清瘟) เป็นยาสมุนไพรจีนที่นิยมใช้รักษาโรคระบบทางเดินหายใจมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ โดยตำหรับยาดังกล่าวมีส่วนผสมสำคัญ ได้แก่ ฟอริซิเทีย (*Forsythia suspensa*; 连翘) ดอกสายน้ำผึ้ง (*Lonicera japonica*; 金银花) หลู่ฝำรันแดง (*Ephedra sinica*; 麻黄) รากโสมจีน (*Panax ginseng*; 人参) และใบสะระแหน่ (*Mentha haplocalyx*; 薄荷) ซึ่งเป็นตำหรับยาที่มีสรรพคุณหลักในการลดไข้ ด้านการอักเสบ บรรเทาอาการไอ และมีฤทธิ์ต้านไวรัส โดยผลการศึกษาทางคลินิกในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ได้ชี้ให้เห็นว่า ยาสมุนไพรเหลียนฮัวชิงเวินมีประสิทธิภาพในการลดระยะเวลาและความรุนแรงของอาการป่วยที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโควิด เช่น อาการไอ มีไข้ และอ่อนเพลีย (Hu et al., 2021)

ขณะที่ผลิตภัณฑ์จินฮัวชิงกาน (金花清感) เป็นตำรับยาสมุนไพรจีนที่ถูกพัฒนาสำหรับรักษาโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจเป็นหลัก โดยมีส่วนผสมหลักคล้ายคลึงกับตำหรับยาสมุนไพรเหลียนฮัวชิงเวิน คือประกอบด้วย ดอกสายน้ำผึ้ง ฟอริซิเทีย หลู่ฝำรันแดง และใบสะระแหน่ เช่นเดียวกัน แต่กำหนดสัดส่วนวัตถุดิบให้เน้นไปที่สรรพคุณในการบรรเทาไข้ ลดอาการไอ ขับเสมหะ และต้านเชื้อไวรัสได้อย่างตรงจุดมากกว่า ผลการศึกษาทางคลินิกในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ระบุว่ายาจินฮัวชิงกานช่วยบรรเทาอาการไข้และปรับปรุงอาการในผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรงถึงปานกลางได้อย่างมีนัยสำคัญ (An et al., 2021)

การที่รัฐบาลจีนส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งสองชนิดนี้อย่างจริงจังในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพที่มีความชัดเจน โดยจีนอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากการศึกษาทางคลินิก ในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นต่อ TCM ในระดับสากล และรัฐบาลจีนยังตัดสินใจส่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพื่อสนับสนุนการจัดการกับวิกฤติโรคระบาด ส่งผลให้ประเทศต่างๆ เริ่มให้การยอมรับและบูรณาการผลิตภัณฑ์ TCM เข้ากับระบบสาธารณสุขของตนอย่างเป็นทางการ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลรัสเซียที่รับรองการใช้ยาเหลียนฮัวชิงเวินในการรักษาผู้ป่วย COVID-19 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 หรือแม้แต่ประเทศญี่ปุ่น ที่อนุญาตให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีนเข้าสู่ตลาดในฐานะยาทางเลือก รวมถึงประเทศไทย ที่มีการประกาศอย่างเป็นทางการจากกระทรวงสาธารณสุข เพื่ออนุญาตให้ใช้ผลิตภัณฑ์ TCM ในช่วงการระบาดของเชื้อโควิด 19 (China Daily, 2020) การดำเนินงานลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถของรัฐบาลจีนในการใช้ TCM เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพระดับ

นานาชาติ เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในฐานะประเทศผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขโลก และเพื่อขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการเมืองผ่านการส่งเสริมการแพทย์แผนจีนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

นอกเหนือจากการส่งผลิตภัณฑ์ TCM ไปยังประเทศพันธมิตร รัฐบาลจีนยังได้ดำเนินการเชิงรุกในการส่งทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนจีน เพื่อให้คำแนะนำ ฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ท้องถิ่น และสนับสนุนการรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด 19 ในประเทศต่างๆ ที่ประสบปัญหาการระบาดอย่างรุนแรง ตัวอย่างสำคัญคือ การส่งทีมแพทย์จีนไปยังประเทศอิตาลีในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2020 ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากมณฑลเจ้อเจียงและชื้อชวน โดยทีมดังกล่าวได้ให้คำแนะนำทางการแพทย์เกี่ยวกับการผสมผสาน TCM ร่วมกับการรักษาแผนปัจจุบัน ช่วยในการจัดการวิกฤติและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการควบคุมโรค (Reuters, 2020) การดำเนินการในลักษณะนี้ได้รับการตอบรับในเชิงบวกจากทางการอิตาลีและประชาชนในพื้นที่อย่างกว้างขวาง มีผลช่วยกระชับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและอิตาลี และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของจีนในการให้ความช่วยเหลือระดับนานาชาติผ่านกลไกของ TCM อย่างเป็นระบบ

ในภาพรวม การใช้ TCM เป็นเครื่องมือการทูตสุขภาพในช่วงการระบาดของเชื้อโควิด 19 ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และสถานะของจีนบนเวทีโลกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างอิทธิพลด้านสุขภาพในระยะยาว อย่างไรก็ตาม แม้จีนจะประสบความสำเร็จในการส่งเสริม TCM ในหลายประเทศ แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายจากข้อสงสัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบางตัว โดยเฉพาะจากการขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง รวมถึงข้อกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใสในการวิจัยและการอนุมัติผลิตภัณฑ์ (Nature, 2020; Cyranoski, 2020) ดังนั้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์การทูตสุขภาพด้วย TCM เกิดความยั่งยืนและได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก จีนควรเพิ่มความเข้มงวดและโปร่งใสในการดำเนินการวิจัยและรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีน โดยเฉพาะการร่วมมือกับองค์กรด้านสุขภาพระหว่างประเทศ เช่น WHO และสถาบันวิจัยอิสระ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อประสิทธิภาพและความปลอดภัยของ TCM และเสริมความน่าเชื่อถือในเวทีสาธารณสุขระดับโลกในระยะยาว

นอกจากนี้ การดำเนินงานของจีนในการส่งเสริม TCM ในช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการทูตแบบแกนกลาง (Core Diplomacy) ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในแง่ของการประสานงานโดยตรงระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลของประเทศต่างๆ และการปฏิสัมพันธ์โดยตรงของจีนกับองค์กรระดับสากล เช่น องค์การอนามัยโลก

ผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม อาทิ การส่งเสริมผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ไปยังประเทศที่มีการระบาดอย่างรุนแรง การเจรจากับรัฐบาลประเทศต่างๆ เช่น รัสเซีย ญี่ปุ่น และไทยในการอนุมัติและยอมรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีน รวมถึงการบริจาคผลิตภัณฑ์ TCM ให้แก่ประเทศพันธมิตรทั่วโลก ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่ช่วยต่อยอดบทบาทของจีนในฐานะผู้นำระดับโลกด้านสุขภาพได้อย่างชัดเจน (Kickbusch & Liu, 2022)

4.2.2 การทูตแบบพหุภาคี: กลไกเชิงวิชาการและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านแพทย์แผนจีน

รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ดำเนินกลยุทธ์การส่งเสริมการแพทย์แผนจีนอย่างเป็นระบบในระดับนานาชาติ มุ่งเน้นให้เกิดการยกระดับมาตรฐานวิชาการและการวิจัยเชิงประจักษ์ (Evidence-based Medicine) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับของ TCM ในเวทีสาธารณสุขโลก โดยอาศัยหนึ่งในกลไกสำคัญ คือ การจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือกับองค์การอนามัยโลก (WHO Collaborating Centers) และการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกับสถาบันวิจัยชั้นนำระดับโลก ซึ่งตัวอย่างสำคัญของกลไกนี้ คือ การจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือองค์การอนามัยโลกด้านการแพทย์แผนดั้งเดิม การแพทย์ทางเลือก และการแพทย์บูรณาการ (WHO Collaborating Centers for Traditional, Complementary, and Integrative Medicine) ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 24 แห่ง ครอบคลุม 17 ประเทศทั่วโลก และอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ อเมริกา ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแอฟริกาตะวันตก โดยเฉพาะในประเทศจีนมีศูนย์ความร่วมมืออยู่ถึง 9 แห่ง กระจายอยู่ตามสถาบันวิชาการชั้นนำ เช่น สถาบันการแพทย์แผนจีนแห่งชาติ (China Academy of Chinese Medical Sciences) สถาบันพัฒนาพืชสมุนไพร (Institute of Medicinal Plant Development) และสถาบันควบคุมยาจีนและยาพื้นเมืองแห่งชาติ (National Institutes for Food and Drug Control) เป็นต้น (World Health Organization, 2023) โดยศูนย์ความร่วมมือเหล่านี้มีบทบาทในการพัฒนามาตรฐานการวิจัย การฝึกอบรมบุคลากรด้าน TCM และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับ WHO และสถาบันชั้นนำของประเทศอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ศาสตร์ TCM ได้รับการยอมรับในระดับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลจีนยังได้จัดตั้งสถาบันวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (University of Oxford) ในสหราชอาณาจักร ภายใต้ความร่วมมือกับสถาบันวิทยาศาสตร์การแพทย์จีน (Chinese Academy of Medical Sciences: CAMS) โดยต่อยอดมาจากศูนย์ความร่วมมือเดิมที่เรียกว่า CAMS Oxford International Centre for Translational Immunology (CTI) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2013 ภายใต้การนำของตัวแทนจากทั้งสองประเทศ ได้แก่ ศาสตราจารย์เซว่ เทาเฉา (Xuetao Cao) จากประเทศจีน และศาสตราจารย์เถาตง (Tao Dong) จากมหาวิทยาลัย

ออกซฟอร์ด สถาบันแห่งนี้มีเป้าหมายเพื่อยกระดับการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผสมผสานระหว่าง TCM กับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเน้นศาสตร์ด้านภูมิคุ้มกันวิทยา การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการรักษาโรคติดเชื้อและมะเร็ง รวมถึงการแพทย์แผนจีน โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนนักวิจัยและนักศึกษาอย่างต่อเนื่องผ่านการมอบทุนการศึกษาระดับปริญญาเอกให้กับนักศึกษาที่มีศักยภาพโดดเด่น และสนับสนุนทุนการวิจัยร่วมระหว่างสองประเทศ เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดและพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการของ TCM ร่วมกับวิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการกลางในประเทศจีน เพื่อสนับสนุนการวิจัยและการฝึกอบรมบุคลากรด้านการแพทย์จากทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานและความน่าเชื่อถือของ TCM ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล (Chinese Academy of Medical Sciences & University of Oxford, n.d.)

ในฝั่งของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลจีนได้มีการใช้กลไกเชิงวิชาการ และสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านแพทย์แผนจีนอย่างต่อเนื่อง ผ่านความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาชั้นนำหลายแห่งของสหรัฐฯ ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2017 ที่สถาบันการแพทย์แผนจีนแห่งประเทศจีน (China Academy of Chinese Medical Sciences: CACMS) ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (UCLA) โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการวิจัยร่วมกัน สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากร รวมทั้งร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมทางด้าน TCM เพื่อยกระดับองค์ความรู้และสร้างมาตรฐานระดับสากลร่วมกัน (UCLA Newsroom, 2017)

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังได้สนับสนุนความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Southern California University of Health Sciences (SCU) ผ่านการจัดกิจกรรมทางวิชาการและวัฒนธรรมร่วมกับมูลนิธิชาวอเมริกันเชื้อสายจีน (Chinese American Foundation) ในปี ค.ศ. 2024 โดยมีการจัดงานเฉลิมฉลองครบรอบ 45 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา ภายในงานมีบุคคลสำคัญเข้าร่วม เช่น Guo Zhiqiang รองกงสุลใหญ่จีนในนครลอสแอนเจลิส และ Judy Chu สมาชิกสภาของเกรตสหรัฐฯ ซึ่งกิจกรรมนี้สะท้อนถึงความพยายามของรัฐบาลจีนในการใช้พื้นที่ทางวิชาการและการศึกษาเป็นกลไกส่งเสริมการทูตเชิงวัฒนธรรม เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ และเพิ่มบทบาทของ TCM บนเวทีนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (Southern California University of Health Sciences, 2024)

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงกลไกเชิงวิชาการและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ TCM ที่จีนดำเนินการเพื่อขยายอิทธิพลทางวิชาการและวัฒนธรรมของตนในเวทีระดับโลก ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษานานาชาติชั้นนำอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การ

ขยายความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างจีนและสถาบันนานาชาติยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความแตกต่างในมาตรฐานการวิจัยและการรับรองทางวิทยาศาสตร์ การขาดแคลนข้อมูลทางคลินิกที่มีคุณภาพสูง และข้อสงสัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระในการดำเนินการวิจัย (Cyranoski, 2020; Nature, 2020) เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ จีนจึงต้องพยายามเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการวิจัยและการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตลอดจนสร้างมาตรฐานระดับสากลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป การส่งเสริม TCM ผ่านกลไกเชิงวิชาการและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการทูตแบบพหุภาคี (Multistakeholder Diplomacy) อย่างชัดเจน โดยรัฐบาลจีนได้สร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างหลากหลายกับทั้งองค์การอนามัยโลก และมหาวิทยาลัยชั้นนำ สถาบันวิจัย รวมทั้งภาคเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด UCLA และ SCU ผ่านการจัดตั้งศูนย์วิจัยร่วม กิจกรรมทางวิชาการและการมอบทุนวิจัย ซึ่งมีส่วนช่วยขยายฐานการสนับสนุน TCM อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพในเวทีสากล

4.2.3 การทูตแบบไม่เป็นทางการ: การเสริมสร้างอำนาจละมุนผ่านสื่อและกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้านการแพทย์แผนจีน

รัฐบาลจีนมีการดำเนินยุทธศาสตร์การเสริมสร้างอำนาจละมุน ผ่านการส่งเสริมภาพลักษณ์ของการแพทย์แผนจีนในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการใช้สื่อและกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ในแง่ของการสื่อสารสู่สาธารณะ จีนได้ใช้ช่องทางสื่อดิจิทัลและบุคคลที่มีอิทธิพลทางสังคม (Key Opinion Leaders: KOLs) ในการเผยแพร่แนวคิดและหลักการของ TCM ไปสู่ประชาคมโลกอย่างต่อเนื่อง

หนึ่งในตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่นในการส่งเสริม TCM สู่นานาชาติผ่านสื่อออนไลน์ คือยูทูปเบอร์และอินฟลูเอนเซอร์ชื่อดังของจีน ลี่จี้ชี (李子柒) ผู้มีชื่อเสียงจากการนำเสนอวิถีชีวิตชนบทที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตอันกลมกลืนกับธรรมชาติ เธอมักนำภูมิปัญญาของสมุนไพรจีนมาใช้ในการปรุงอาหารแบบดั้งเดิม การผลิตเครื่องสำอางจากธรรมชาติ หรือแม้แต่การทำยาสมุนไพรเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน และถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนเหล่านี้ผ่านแพลตฟอร์มยอดนิยมอย่าง YouTube และ TikTok ซึ่งมีผู้ติดตามจากทั่วโลกหลายสิบล้านคน โดยคลิปที่ได้รับความนิยมของเธอ เช่น "Peach Blossom Wine, 桃花酒" และ "The Life of Garlic, 蒜的一生" (Li Ziqi, n.d.) สามารถสะท้อนความน่าสนใจของการนำ TCM และสมุนไพรจีนมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์และร่วมสมัย นอกจากนี้ยังพบว่า รัฐบาลจีนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเนื้อหาในช่องของลี่จี้ชีผ่านสื่อหลักของรัฐ เช่น CCTV และ Xinhua โดยเฉพาะในช่วงที่

เธอตกเป็นเป้าวิจารณ์จากต่างประเทศจากประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมกิมจิ ซึ่งสื่อของรัฐได้ช่วยชี้แจงและปกป้องภาพลักษณ์ของเธอ (CCTV, 2021) สะท้อนการสนับสนุนทางอ้อมของรัฐบาลจีน อันมีส่วนช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือและการยอมรับ TCM ในสายตาประชาคมโลก

นอกจากนั้น รัฐบาลจีนยังได้ใช้กลไกเชิงรุกในการเผยแพร่ TCM ผ่านสื่อบันเทิงรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการผลิตละครหรือซีรีส์ที่มีตัวละครหลักเป็นแพทย์แผนจีนหรือผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ซึ่งเนื้อหาหมักเน้นการนำองค์ความรู้ด้านสมุนไพรจีนและการรักษาแบบดั้งเดิมมาช่วยเหลือผู้คนในบริบทต่างๆ อย่างน่าสนใจ ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมสูงในระดับสากลคือ ละครเรื่อง "ตำนานอวินซี" (Legend of Yunxi, 芸汐传) ซึ่งเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิงชื่อดัง เช่น iQIYI และ Netflix โดยมีตัวละครหลักอย่าง หานอวินซี (韩芸汐) แพทย์หญิงผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ที่คอยใช้ความรู้ทางการแพทย์แผนจีน เช่น การปรุงยา การวินิจฉัยโรคด้วยวิธีดั้งเดิม รวมถึงศาสตร์สมุนไพร ในการรักษาโรคต่างๆ ให้แก่ตัวละครที่ใช้ชีวิตในสมัยโบราณของจีน (Lin & Liu, 2018) ทั้งนี้ ซีรีส์เรื่องดังกล่าวยังพยายามสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรและหลักการแพทย์แผนจีนไว้ในเนื้อหาอย่างแยบยล ซึ่งทำให้ผู้ชมต่างชาติสามารถเข้าใจและสนใจศาสตร์การแพทย์จีนเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่รัฐบาลจีนตั้งใจใช้สื่อบันเทิงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่และยกระดับความนิยมของ TCM บนเวทีโลก

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนยังได้ดำเนินกลยุทธ์การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยว TCM อย่างเป็นระบบ ผ่านสื่อที่รัฐควบคุมโดยตรง เช่น ช่องข่าวต่างประเทศ China Global Television Network (CGTN) ซึ่งเป็นองค์กรสื่อภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนโดยรัฐบาลจีนที่มีเป้าหมายชัดเจนในการเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของจีนและสนับสนุนอำนาจละมุนของจีนในระดับโลก (Varrall, 2020) โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ CGTN มีการผลิตและเผยแพร่สารคดีชุด "The Frontline: China's Fight Against COVID-19" ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายตอนเพื่อนำเสนอเหตุการณ์จากพื้นที่ระบาดหนักในเมืองอู่ฮั่นอย่างใกล้ชิด โดยมีการแสดงให้เห็นถึงการนำสมุนไพรจีน เช่น เหลียนฮวาชิงเวินแคปซูล (Lianhua Qingwen Capsule) เข้ามาใช้ในการบรรเทาอาการและฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วย COVID-19 ในโรงพยาบาลสนาม มีการสัมภาษณ์ผู้ป่วย ทีมแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเน้นย้ำประสิทธิผลของ TCM ที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาลจีน (CGTN, 2020)

อีกหนึ่งกรณีศึกษาที่น่าสนใจคือการนำ TCM มาใช้ในการสนับสนุนด้านสุขภาพและสมรรถนะของนักกีฬาระดับโลกจนเกิดเป็นกระแส เช่น กรณีของกู่อ้ายหลิง (谷爱凌) นักกีฬาวัย 19 ปี ผู้สามารถคว้าเหรียญทองจากการแข่งขันสกีฟรีสไตล์

หญิงในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูหนาวที่ปักกิ่ง ปี ค.ศ. 2022 ได้สำเร็จ โดยมีการเปิดเผยข้อมูลว่า เธอได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญแพทย์แผนจีนด้านกระดูกและข้อจากโรงพยาบาลกระดูกและข้อประจำมณฑลเสฉวน โดยใช้วิธีการรักษาเฉพาะของแพทย์แผนจีนตระกูลเจิ้งแห่งเสฉวน ในการติดตามและดูแลร่างกายนักกีฬาทีมชาติของจีนอย่างต่อเนื่อง (Xinhua Thai, 2022) เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านการทูตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Diplomacy) ที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนผ่าน TCM บนเวทีระดับโลก

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลจีนยังได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ผ่านสำนักข่าว Xinhua โดยมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และนักวิชาการเพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของ TCM และเพิ่มความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาคมโลก (Xinhua, 2021) อีกทั้งยังขยายการเผยแพร่ TCM ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ เช่น การจัดงานแสดงสินค้าสมุนไพรจีน การอบรมเชิงปฏิบัติการฝังเข็ม การนวดแผนจีน และกิจกรรมอบรมดูแลสุขภาพด้วย TCM ผ่านศูนย์วัฒนธรรมจีน (China Cultural Centers) ในเมืองใหญ่อย่างมหานครนิวยอร์ก ลอนดอน และกรุงเทพมหานคร โดยมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว (Ministry of Culture and Tourism) และสำนักงานการแพทย์แผนจีนแห่งชาติ (National Administration of Traditional Chinese Medicine: NATCM) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามอย่างเป็นระบบในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ดีต่อ TCM ในประชาคมโลก (Jin & Ding, 2021)

โดยสรุป การดำเนินการเสริมสร้างอำนาจละมุนผ่านสื่อและกิจกรรมทางวัฒนธรรม ถือเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการทูตแบบไม่เป็นทางการที่รัฐบาลจีนใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของ TCM ผ่านช่องทางที่เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะผ่านการสนับสนุนอินฟลูเอนเซอร์ชื่อดัง การสอดแทรก TCM ในซีรีส์ยอดนิยม รวมทั้งสารคดีและกิจกรรมวัฒนธรรมต่างๆ ที่จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจีนในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการใช้ TCM สนับสนุนสุขภาพนักกีฬาชื่อดังระดับโลก ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนต่างชาติต่อจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้ความพยายามเหล่านี้จะได้รับการตอบสนองเชิงบวกในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีความคุ้นเคยและเปิดกว้างต่อแพทย์ทางเลือก เช่น ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกา แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและสร้างอิทธิพลในประเทศตะวันตกซึ่งมีระบบสุขภาพและกฎระเบียบด้านการแพทย์ที่เข้มงวดและแตกต่างออกไป (Varrall,

2020; Jin & Ding, 2023)

4.3 ผลลัพธ์และอิทธิพลของแพทย์แผนจีน ภายใต้บริบทการดูแลสุขภาพ

ในส่วนนี้จะนำเสนอผลลัพธ์และอิทธิพลที่เกิดขึ้น จากการดำเนินนโยบายการดูแลสุขภาพของจีนโดยอาศัย TCM เป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งเนื้อหาจะแบ่งออกเป็นสองประเด็นหลัก ได้แก่ การสำรวจข้อจำกัดและความท้าทายสำคัญในการส่งเสริม TCM ทั้งในเชิงมาตรฐาน คุณภาพผลิตภัณฑ์ ประเด็นสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาวัฒนธรรม ตลอดจนการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองเชิงนโยบายและความร่วมมือที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ โดยใช้กรณีศึกษาที่สะท้อนถึงความหลากหลายของบริบทการรับและปรับใช้นโยบายสุขภาพของจีน ซึ่งจะช่วยอธิบายพลวัตของการดำเนินนโยบายการดูแลสุขภาพ และแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่จีนมีต่อระบบสุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับโลกอย่างเป็นระบบและชัดเจนมากขึ้น

4.3.1 ความท้าทายและข้อจำกัดในการใช้แพทย์แผนจีนเป็นเครื่องมือทางการทูต

แม้ว่ากลไกและกระบวนการต่างๆ ที่รัฐบาลจีนดำเนินการในการส่งเสริมการแพทย์แผนจีนในเวทีระหว่างประเทศจะได้รับการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ แต่ยังคงต้องเผชิญข้อจำกัดและความท้าทายอีกหลายประการที่สำคัญ ดังนี้

การกำหนดมาตรฐานและการยอมรับระดับสากล

แม้ว่ารัฐบาลจีนจะพยายามผลักดันให้ TCM ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะผ่านความร่วมมือกับ WHO ในการบรรจุ TCM ไว้ในบัญชีจำแนกโรคนานาชาติฉบับที่ 11 (International Classification of Diseases, ICD-11) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2022 (WHO, 2018) แต่ความพยายามดังกล่าวกลับต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในประเด็นการยอมรับมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์และกฎหมายที่แตกต่างกันระหว่างประเทศ เนื่องจากแต่ละประเทศมีกรอบการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สุขภาพที่แตกต่างกัน บางประเทศยังคงตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และประสิทธิผลทางคลินิกของ TCM (Nature Editorial, 2019) ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European Union: EU) มีกฎระเบียบที่เข้มงวดเกี่ยวกับการรับรองผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งกำหนดให้ต้องผ่านการประเมินด้านคุณภาพและความปลอดภัยอย่างเข้มงวดก่อนที่จะสามารถขึ้นทะเบียนและนำเข้าสู่ระบบสุขภาพของแต่ละประเทศได้ (European Medicines Agency, 2021) ขณะที่ในสหรัฐอเมริกา องค์การอาหารและ

ยา (Food and Drug Administration: FDA) ยังไม่มีการยอมรับ TCM อย่างเป็นทางการภายใต้ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ TCM ส่วนใหญ่ยังถูกจัดอยู่ในกลุ่มอาหารเสริม (supplements) หรือยาทางเลือก (complementary medicine) เท่านั้น (FDA, 2020) ความแตกต่างเหล่านี้จึงทำให้การยอมรับและการบูรณาการ TCM เข้ากับระบบสุขภาพระดับชาติของประเทศต่างๆ ยังเป็นไปอย่างจำกัดและล่าช้าอยู่มาก

การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

อีกหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการพยายามส่งเสริม TCM ให้ได้รับการยอมรับระดับสากล คือปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกระบวนการผลิตสมุนไพรจีนมีความซับซ้อนตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ การสกัด และการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป โดยที่แต่ละขั้นตอนมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมี โลหะหนัก ยาฆ่าแมลง และจุลินทรีย์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ (Zhang et al. 2012)

นอกจากนี้ เนื่องจากยังไม่มีมาตรฐานสากลที่เป็นหนึ่งเดียวในการประเมินผลิตภัณฑ์ TCM อย่างชัดเจน ทำให้หลายประเทศยังคงมีความกังวลและลังเลที่จะยอมรับและอนุมัติผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในระบบสุขภาพ ตัวอย่างเช่น สำนักงานยาแห่งสหภาพยุโรป (European Medicines Agency: EMA) ได้กำหนดให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรต้องผ่านการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการและได้รับการประเมินทางวิทยาศาสตร์ก่อนมีการขึ้นทะเบียน โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยที่เข้มงวด (EMA, 2021)

ขณะที่ในองค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (FDA) ได้ออกรายงานว่าผลิตภัณฑ์ TCM หลายรายชนิดมีการตรวจสอบพบสารปนเปื้อนที่เป็นอันตราย เช่น สเตียรอยด์และโลหะหนัก ซึ่งสร้างความกังวลต่อความปลอดภัยในการบริโภคและใช้ในการรักษาโรค (FDA, 2019) ด้วยเหตุนี้ การขาดระบบการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดและเป็นมาตรฐานสากลจึงยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ TCM ในระดับโลกเป็นไปได้ยากขึ้น

การจัดการและตอบสนองต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมและจริยธรรม

ตัวอย่างความท้าทายสำคัญในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและจริยธรรม ที่รัฐบาลจีนต้องเผชิญในการส่งเสริม TCM ในระดับโลก คือกรณีการใช้ส่วนประกอบจากสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม เช่น เก็ดตัวนิ่ม (pangolin scales) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการจัดการ

และบังคับใช้มาตรการควบคุมทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่ารัฐบาลจีนจะประกาศถอดเกล็ดตัวนิ่มออกจากรายการส่วนประกอบที่ได้รับอนุญาตในตำรับยาของจีน (Chinese Pharmacopeia) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 เพื่อลดแรงกดดันจากนานาชาติและหยุดยั้งการค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย (Environmental Investigation Agency [EIA], 2024) แต่ในทางปฏิบัติพบว่าผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของเกล็ดตัวนิ่มยังคงมีจำหน่ายและโฆษณาอย่างเปิดเผยทั้งในร้านค้าและตลาดออนไลน์ เนื่องจากระบบตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายยังมีช่องโหว่ที่สำคัญ เหตุนี้ ประเด็นดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจีนและความน่าเชื่อถือของ TCM ในเวทีระหว่างประเทศ โดยองค์กรด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม ได้เน้นย้ำว่าการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพในการหยุดยั้งการใช้ส่วนประกอบจากสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์นั้น เป็นตัวอย่างชัดเจนของความท้าทายที่รัฐบาลจีนจะต้องเผชิญต่อไปในการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงจำเป็นต้องเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย และเร่งส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่ใช้ส่วนประกอบทดแทนที่ยั่งยืนมากขึ้น เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับ TCM ในระดับโลก (EIA, 2021)

การสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ

ท้ายที่สุด แม้รัฐบาลจีนจะดำเนินนโยบายและกิจกรรมทางการทูตอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริม TCM ในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและขยายการยอมรับของ TCM ให้มากขึ้น ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ การจัดตั้งศูนย์การแพทย์แผนจีนในต่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาและการวิจัยกับสถาบันชั้นนำของประเทศต่างๆ (Mardell, 2020; Jin & Ding, 2020) แต่ในทางปฏิบัติ กลับพบว่าการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหลักการ วิธีปฏิบัติ และปรัชญาที่เป็นรากฐานของ TCM ยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมุมมองเกี่ยวกับการแพทย์ของแต่ละประเทศ โดยพบว่าประเด็นหลักที่เป็นอุปสรรคคือการขาดความเข้าใจและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้ปฏิบัติการแพทย์แผนตะวันตกกับผู้ปฏิบัติ TCM เนื่องจากแนวคิดของ TCM มีรากฐานจากปรัชญาและวัฒนธรรมจีน เช่น แนวคิดหยินหยาง และหลักการรักษาแบบองค์รวม ที่มีความแตกต่างจากวิธีคิดและแนวทางการรักษาทางการแพทย์แบบตะวันตก (Ovais et al., 2019) ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ในประเทศต่างๆ อาจมีความลังเลที่จะยอมรับหรือ

สนับสนุน TCM ในระบบสาธารณสุขของประเทศตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่าการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ TCM ของจีนในเวทีระหว่างประเทศ มักเน้นไปที่การส่งเสริมเชิงวัฒนธรรมมากกว่าการนำเสนอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้เกิดข้อสงสัยและความไม่เชื่อมั่นจากสาธารณสุขและบุคลากรทางการแพทย์ในหลายประเทศ (Mardell, 2020) ด้วยเหตุนี้ จีนจึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการทบทวนคุณภาพที่เน้นการสื่อสารอย่างเป็นระบบและเชิงวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในระดับสากลได้ดีกว่าเดิม

โดยสรุป แม้ว่ารัฐบาลจีนจะดำเนินกลไกและกระบวนการต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและขยายบทบาทของการแพทย์แผนจีนบนเวทีระหว่างประเทศ ผ่านแนวทางการทบทวนคุณภาพในยุคดิจิทัล แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังคงเผชิญหน้ากับข้อจำกัดและความท้าทายที่ซับซ้อนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการกำหนดมาตรฐานสากล คุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ประเด็นด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ป่า ตลอดจนความยากลำบากในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมุมมองทางการแพทย์ที่หลากหลาย

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงจำเป็นต้องดำเนินการเชิงรุกและมีพลวัต โดยเฉพาะการยกระดับการบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายการสื่อสารและแลกเปลี่ยนทางวิชาการที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานสากล เพื่อลดข้อสงสัยและเพิ่มการยอมรับในระดับโลกอย่างแท้จริง

4.3.2 การตอบสนองเชิงนโยบายและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแพทย์แผนจีน

การทูต TCM ในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้รับการตอบสนองที่แตกต่างกันตามบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ การเลือกกรณีศึกษาประเทศไทยและแอฟริกาได้ถือเป็นตัวอย่างที่มีความเหมาะสม เนื่องจากทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับจีน แต่มีบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบนี้จึงช่วยสะท้อนแนวทางที่หลากหลายของผลลัพธ์จากนโยบาย TCM ของจีนได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 4 การตอบสนองเชิงนโยบายต่อแพทย์แผนจีนของประเทศไทยและแอฟริกาใต้

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศไทย	แอฟริกาใต้
การบูรณาการ TCM	เปิดกว้างและเป็นระบบ มีหลักสูตรในมหาวิทยาลัยรัฐเอกชน ปรับปรุงกฎหมายวิชาชีพ	เปิดรับอย่างระมัดระวัง ศูนย์การศึกษาและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ยังไม่มีการบูรณาการเชิงระบบที่แพร่หลาย
ประเด็นทาง สิ่งแวดล้อมและ กฎหมาย	ไม่ได้เน้นย้ำเป็นพิเศษเกี่ยวกับ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	ให้ความสำคัญสูงกับผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการกำจัดตัวป่าและ ความหลากหลายทางชีวภาพ
การตอบสนอง จากสื่อ และสาธารณชน	สื่อมีแนวโน้มรายงานเชิงบวก เน้นประโยชน์ด้านสุขภาพและการ เข้าถึงที่ง่าย	สื่อสะท้อนความคิดเห็นที่หลากหลาย มีทั้งการสนับสนุนและวิพากษ์วิจารณ์
ภาพรวมการรับ และการปรับใช้ นโยบาย	เปิดรับอย่างเต็มรูปแบบ มีกรอบกฎหมายรองรับที่ชัดเจน	เปิดรับอย่างระมัดระวัง มีการกำกับดูแลที่เข้มงวด

ที่มา: ผู้วิจัยสรุปจาก Donnapee (2021), Xinhua (2021), EIA (2021), Rolland (2024), Jin & Ding (2020), Ovais และคณะ (2019), Xinhua News Agency (2023), Mardell (2020), และ Xu และคณะ (2021)

จากตารางที่ 4 เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยมีแนวโน้มการเปิดรับและบูรณาการ TCM อย่างเต็มรูปแบบผ่านระบบการศึกษาและกฎหมายที่เอื้อให้สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนด โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไทยได้เปิดหลักสูตรแพทย์แผนจีนใน

สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนจีน เพื่อรองรับบุคลากรที่ผ่านการศึกษามาจากสถาบันที่ได้รับมาตรฐานจากจีนโดยตรง (Donnapee, 2021) สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางเลือกให้แก่ประชาชน นอกจากนี้สื่อในประเทศไทยยังมีแนวโน้มรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับ TCM ในเชิงบวก เน้นประโยชน์ในการรักษาและการดูแลสุขภาพที่เข้าถึงง่ายและประหยัดค่าใช้จ่าย แม้ว่าจะมีบางกรณีที่ยังคงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่บ้าง (Xinhua, 2021)

ในขณะที่แอฟริกาได้มีท่าทีในการตอบสนองที่ระมัดระวังกว่ามาก แม้จะมีการเปิดรับในเชิงวัฒนธรรมและการศึกษา เช่น การจัดตั้งสถาบันขงจื้อการแพทย์แผนจีน (Confucius Institute for Chinese Medicine) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมกับจีน แต่การบูรณาการ TCM เข้าสู่ระบบสุขภาพแห่งชาติยังคงมีข้อจำกัดอย่างมาก ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือเรื่องของผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการค้าสัตว์ป่า ซึ่งรัฐบาลแอฟริกาได้และสื่อในประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง ส่งผลให้แอฟริกาได้มีการกำหนดมาตรการกำกับดูแลที่เข้มงวดในการนำเข้าผลิตภัณฑ์ TCM โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่อาจเกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรายงานขององค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอย่างองค์กรตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Investigation Agency: EIA) และหน่วยงานกำกับดูแลของประเทศ (EIA, 2021; Rolland, 2024)

ความแตกต่างในการตอบสนองเชิงนโยบายดังกล่าวสะท้อนถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศ โดยประเทศไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมร่วมกับจีน และมีระบบการดูแลสุขภาพที่เปิดกว้างต่อการแพทย์ทางเลือกมากกว่า ในขณะที่แอฟริกาได้มีประเด็นทางสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ที่เป็นข้อจำกัดสำคัญในการนำเข้าและใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีน (Jin & Ding, 2020; Ovais et al., 2019)

นอกเหนือจากกรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและแอฟริกาได้แล้ว ยังมีกรณีตัวอย่างอื่นๆ ที่น่าสนใจ และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการขยายบทบาทของจีนในการส่งเสริม TCM ในภูมิภาคต่างๆ ของโลกได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งศูนย์การศึกษาแพทย์แผนจีนเจิ้งเหอ (Zheng He TCM Education Center) ณ ประเทศมอลตา ในปี ค.ศ. 2023 ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยศิลปะ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งมอลตา (Malta College of Arts, Science, and Technology: MCAST) กับวิทยาลัยอาชีวแพทยศาสตร์เจียงซู (Jiangsu Vocational College of Medicine: JSMC) ซึ่งโครงการนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงยุทธศาสตร์การดูแลสุขภาพของจีนที่ไม่เพียงเน้นการส่งเสริมการรักษาโรค แต่ยังรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนทาง

การศึกษาและวัฒนธรรมกับประเทศในยุโรป ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับ TCM ในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี (Xinhua News Agency, 2023) หรืออีกหนึ่งกรณีที่น่าสนใจ คือการขยายตัวของ การนำเข้าสมุนไพรจากประเทศกลุ่มอาเซียนผ่านเขตปกครองตนเองกว่างซีของจีน ที่ในปี ค.ศ. 2021 พบว่ามีการนำเข้าสมุนไพรจากอาเซียนถึงเกือบ 7,000 ตัน (Xinhua News Agency, 2021) ซึ่งตัวเลขนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนผ่าน TCM ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างชัดเจน (Mardell, 2020)

ตัวอย่างทั้งหมดในช่วงต้น แสดงให้เห็นว่าบริบทของแต่ละประเทศและภูมิภาคมีผลต่อการตอบสนองต่อนโยบาย TCM ของจีนอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมและระบบสุขภาพที่ใกล้เคียงกับจีนมักจะเปิดรับการบูรณาการ TCM ได้ง่ายและรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ที่มีประเด็นละเอียดอ่อน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือความกังวลเกี่ยวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการรักษาโรค อาจต้องการมาตรการที่เข้มงวดและรอบคอบกว่าในการนำ TCM ไปใช้ (Xu et al., 2021) ดังนั้น การดำเนินกลยุทธ์การทูตสุขภาพของจีนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศและภูมิภาคอย่างรอบคอบ การทำความเข้าใจพลวัตและบริบทเฉพาะนี้จะช่วยให้จีนสามารถปรับปรุงการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ และสร้างความร่วมมือที่มีความยืดหยุ่น เป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากขึ้น และสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ในภาพรวม บทที่ 4 นี้ได้นำเสนอการวิเคราะห์การดำเนินนโยบายการทูตสุขภาพของจีนผ่านแพทย์แผนจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยชี้ให้เห็นว่า TCM ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีกลยุทธ์ที่ชัดเจนผ่านโครงการสำคัญ เช่น นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) และ ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI) โดยเฉพาะเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) ที่ทำให้ TCM กลายเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลและภาพลักษณ์เชิงบวกของจีนในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษากฎหมายในประเทศไทยและแอฟริกาได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในการตอบรับและปรับใช้ TCM ของประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากบริบทเฉพาะทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และนโยบายภายในของแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ตาม การขยายบทบาทของ TCM ในระดับโลกก็ยังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในด้านมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ และประเด็นทางจริยธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า ซึ่งทำให้จีนจำเป็นต้องพิจารณาปรับกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทที่ 5 นี้ จะเป็นการสรุปผลการวิจัยที่สำคัญ จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของแพทย์แผนจีน (Traditional Chinese Medicine: TCM) ในฐานะเครื่องมือทางการดูแลสุขภาพของรัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น จากนั้นจะมีการอภิปรายผลการศึกษาในมิติต่างๆ ทั้งในแง่วิชาการ นโยบาย และการปฏิบัติ เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมของการขับเคลื่อน TCM ในบริบทของการดูแลสุขภาพและการส่งเสริมอำนาจละมุน ของจีนในเวทีระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ TCM มีบทบาทโดดเด่นในฐานะสัญลักษณ์แห่งการให้ความช่วยเหลือจากจีนไปยังประเทศต่างๆ

นอกจากนี้ จะมีการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำบทเรียนและประสบการณ์จากการดำเนินนโยบายของจีนไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนารอบกฎหมายและมาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ TCM การส่งเสริมการศึกษาและวิจัยที่ได้มาตรฐานระดับสากล ตลอดจนการสร้างกลไกการสื่อสารและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกับจีน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการดูแลสุขภาพและการทูตระหว่างประเทศของไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

5.1 บทสรุป

บทบาทของ TCM ในยุคของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง นั้น ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องกว่าทศวรรษ ผ่านยุทธศาสตร์สำคัญต่างๆ ทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) ความริเริ่มแถบและทาง (Belt and Road Initiative: BRI) และเส้นทางสายไหมสุขภาพ (Health Silk Road: HSR) เพื่อประโยชน์ในการขยายอิทธิพลด้านสุขภาพและวัฒนธรรมของจีนในเวทีระหว่างประเทศอย่างชัดเจน

จากผลการศึกษายังพบว่า กลไกหลักที่รัฐบาลจีนใช้ในการดำเนินนโยบายมีรูปแบบที่หลากหลาย อาทิเช่น การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพและศูนย์ฝึกอบรมด้าน TCM ในต่างประเทศ การส่งผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ไปปฏิบัติงานและให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ในประเทศพันธมิตร และการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงการส่งมอบผลิตภัณฑ์สมุนไพร เช่น เหลียนฮัวชิงเวินชนิดแคปซูล ให้แก่ประเทศต่างๆ เพื่อช่วยรับมือ

สถานการณ์โรคระบาด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ TCM กลายเป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นของจีนในการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการดูแลสุขภาพในเวทีระดับโลก (Xinhua, 2021)

ทั้งนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายการดูแลสุขภาพผ่าน TCM ของจีน มีการตอบรับที่แตกต่างกันตามบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับใช้กลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศเป้าหมายอย่างรอบคอบ เพื่อสร้างความยั่งยืนและประสิทธิผลในการส่งเสริม TCM ในระยะยาว ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนของศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาส และภัยคุกคามที่ TCM เผชิญในฐานะเครื่องมือทางการดูแลสุขภาพ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ SWOT Analysis โดยสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตาราง 5 จุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และภัยคุกคามของแพทย์แผนจีน

จุดแข็ง (Strengths)	ข้อจำกัด (Weaknesses)
TCM เป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีนที่มีความโดดเด่น	ขาดหลักฐานและมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับสากลในบางผลิตภัณฑ์
มีการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาลจีนอย่างชัดเจน	ระบบกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ TCM ยังไม่เข้มงวดเพียงพอในหลายประเทศ
ต้นทุนในการรักษาและผลิตภัณฑ์ไม่สูง เข้าถึงง่าย	ภาพลักษณ์เชิงลบจากประเด็นลักลอบค้าสัตว์ป่าและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม
โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
แนวโน้มตลาดโลกให้ความสนใจสุขภาพแบบองค์รวม และการแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้น	ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและประสิทธิผลของผลิตภัณฑ์ TCM
วิกฤตสาธารณสุข (เช่น โควิด 19) เป็นโอกาสในการขยายบทบาทของ TCM	การแข่งขันจากการแพทย์ทางเลือกชนิดอื่นๆ ที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชัดเจนกว่า
การผนวก TCM เข้าในระบบ ICD-11 ของ WHO เป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับความเชื่อถือ	ความเสี่ยงจากการถูกโจมตีผ่านสื่อในประเด็นด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อม

ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และจัดทำขึ้นจากข้อมูลในงานวิจัยนี้

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า TCM มีจุดแข็งที่สำคัญในฐานะเครื่องมือการดูแลสุขภาพ จากการสนับสนุนอย่างจริงจังของรัฐบาลจีน และจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและต้นทุนที่ต่ำ แต่ในขณะเดียวกันก็เผชิญกับข้อจำกัดที่สำคัญด้านมาตรฐานวิทยาศาสตร์และภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นจริยธรรมและสิ่งแวดล้อม แม้จะมีโอกาสจากแนวโน้มของตลาดโลกและวิกฤตการณ์สาธารณสุขที่เป็นตัวเร่งในการขยายบทบาท แต่ภัยคุกคามจากการแข่งขันและการโจมตีผ่านสื่อ ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถดำเนินนโยบายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้ ยืนยันสมมติฐานว่า รัฐบาลจีนในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ส่งเสริมและพัฒนากายการแพทย์แผนจีน (TCM) ในระดับสากลอย่างเป็นระบบ โดยไม่เพียงมอง TCM เป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมอีกต่อไป แต่ได้วางตำแหน่งใหม่ให้เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

จากคำถามวิจัยที่มุ่งศึกษาว่า รัฐบาลจีนสีจิ้นผิง มองเห็นและใช้ประโยชน์อย่างไรจาก TCM ในฐานะเครื่องมือในทางการทูต ผู้วิจัยพบว่ารัฐบาลชุดนี้ได้วางกลไกเชิงนโยบายที่ชัดเจนผ่านวิสัยทัศน์สำคัญในระดับชาติ เช่น นโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (Healthy China 2030) และกรอบกฎหมายว่าด้วยการแพทย์แผนจีน 2016 (Traditional Chinese Medicine Law 2016) ซึ่งเป็นการวางรากฐานให้ TCM ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศจีนและในต่างประเทศ นอกจากนี้ จีนยังได้บูรณาการ TCM เข้ากับยุทธศาสตร์ต่างประเทศที่สำคัญอย่างความริเริ่มแถบและเส้นทาง (BRI) และเส้นทางสายไหมสุขภาพ (HSR) ผ่านกิจกรรมเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพและศูนย์ฝึกอบรมด้าน TCM ในประเทศพันธมิตร การส่งผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM และการส่งมอบผลิตภัณฑ์สมุนไพรในช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของจีนในการใช้ TCM เป็นช่องทางสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในบทบาทประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ การชูความมั่นใจในวัฒนธรรม ที่ถูกเน้นย้ำอย่างต่อเนื่องโดยประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ยังช่วยอธิบายให้เห็นว่าเหตุใดจีนจึงพยายามส่งเสริม TCM ในฐานะสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมที่ภาคภูมิใจและมีคุณค่าในเวทีโลก

ในมุมมองทางทฤษฎี ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power) ซึ่งเสนอว่าประเทศต่างๆ สามารถใช้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในการสร้าง

อิทธิพลโดยไม่ต้องพึ่งพากำลังทหารหรือเศรษฐกิจ และยังสอดคล้องกับแนวคิดการทูตสุขภาพ (Health Diplomacy) ที่มองว่าประเด็นสุขภาพ สามารถเป็นช่องทางสร้างความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง และเสริมบทบาทของรัฐในเวทีระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่สำคัญของการใช้ TCM ในฐานะเครื่องมือการทูตสุขภาพ เช่น ปัญหาความไม่สมดุลของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเทศ ภาพลักษณ์เชิงลบที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและประเด็นจริยธรรมจากการใช้สัตว์หายากในผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงการแข่งขันจากการแพทย์ทางเลือกอื่นที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับอย่างชัดเจนกว่า ซึ่งถือเป็นความท้าทายสำคัญที่จีนจำเป็นต้องจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงเสนอให้มอง TCM ไม่ใช่เพียงเป็นเครื่องมือการทูตสุขภาพของจีน แต่ยังเป็นพื้นที่ของการต่อรองและการเจรจาเชิงวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ ที่จีนจำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่างการขยายอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศ และการสร้างความน่าเชื่อถือของ TCM ในฐานะศาสตร์การแพทย์ที่ได้รับการยอมรับอย่างยั่งยืนในระยะยาว

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเชิงวิชาการ นโยบาย และการปฏิบัติ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมงานวิจัยเกี่ยวกับการแพทย์แผนจีน (TCM) ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเน้นวิจัยเชิงประจักษ์ (Evidence-based research) และให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาการระดับสากล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับของศาสตร์แพทย์แผนจีนในเวทีสาธารณสุขโลก พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ประเทศจีน และสถาบันการศึกษานานาชาติที่มีชื่อเสียงอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ TCM และการทูตสุขภาพระดับโลกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถนำศาสตร์แพทย์แผนจีนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลไทยควรกำหนดและพัฒนานโยบายที่ชัดเจนในการจัดการ ควบคุม และกำกับดูแลผลิตภัณฑ์การแพทย์แผนจีน (TCM) โดยอ้างอิงมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในผลิตภัณฑ์ TCM อย่างยั่งยืน ควบคู่

ไปกับการพัฒนานโยบายที่มุ่งเน้นส่งเสริมความร่วมมือด้านสุขภาพและการศึกษากับจีนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือ TCM หรือศูนย์ฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากลในประเทศไทย รวมถึงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้าน TCM ระหว่างสองประเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพด้านการแพทย์แผนจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

รัฐบาลไทยควรผลักดันให้มีการจัดตั้งศูนย์แพทย์แผนจีน (TCM Center) ในประเทศไทย โดยวางเป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางด้าน TCM ในระดับภูมิภาค เพื่อใช้ในการฝึกอบรมบุคลากร การวิจัย และการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับ TCM อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งควรมีการจัดทำแผนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพควบคู่กัน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับในศาสตร์ TCM ทั้งในกลุ่มประชาชนทั่วไปและบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศไทย โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัล การจัดสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้ TCM อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพและประโยชน์ของ TCM ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเสนอแนะในข้างต้น ทั้งในเชิงวิชาการ นโยบาย และปฏิบัติข้างต้น หากมีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและจริงจัง จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถได้รับประโยชน์สูงสุดจากการขยายบทบาทของ TCM ในระดับโลก อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนบทบาทของไทยในการขับเคลื่อนสุขภาพในระดับภูมิภาคและนานาชาติได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้นำเสนอในบทนี้ จะเห็นได้ชัดเจนว่า TCM มีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสำคัญของการดูแลสุขภาพในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเสริมสร้างอำนาจละมุนและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนจากการขยายตัวของ TCM ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญทั้งด้านวิชาการ นโยบาย และการปฏิบัติ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการสร้างความร่วมมือเชิงลึกกับจีน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนไทย และเพื่อเพิ่มบทบาทของไทยในการขับเคลื่อนสุขภาพระดับภูมิภาคและนานาชาติในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ไท วัฒนา. (2564). การสร้างเส้นทางสายไหมใหม่ของจีนในอินโดแปซิฟิก: ใครได้-ใครเสียประโยชน์
อย่างไร? สืบค้นจาก <https://researchcafe.tsri.or.th/belt-and-road-initiative/>
- ธนชัย กานพรหมมา, พัสว่าง อภิมาหาเกรียงไกร, วิธวินท์ เฝ้าภูรี, วิศรุต แทนทด, ภิญญาพัชญ์ เนื่อง
พลงาม, วิจิต ศรีละพรม, และ ปราณปรียา ศักดิ์อุบล. (2567). การเมืองจีนช่วงสี่ จันฉิง:
นโยบายรอบรัฐ นโยบายต่างประเทศของจีน เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองภายในและ
ระหว่างประเทศ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์, 2(1), 130-
166.
- วรารณา กล้าจริง. (2565). แพทย์แผนจีนกับทางเลือกสุขภาพในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารการแพทย์
แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 20(2), 370–383.
- BBC News ไทย. (2566). โครงการสายแถบและเส้นทางของจีน มูลค่าหลายล้านล้านดอลลาร์
เปลี่ยนแปลงทั้งโลกอย่างไร. สืบค้นจาก <https://bbc.com/thai/articles/cd1vz1k92exo>
- ThaiBizChina.com. (2565). การพัฒนาอุตสาหกรรมการแพทย์แผนจีนของเมืองอู่ฮั่น มณฑลเจียง
ซี. สืบค้นจาก [https://thaibizchina.com/business-trade-investment/การพัฒนา
อุตสาหกรรมการแพทย์แผนจีนของเมืองอู่ฮั่น/](https://thaibizchina.com/business-trade-investment/การพัฒนาอุตสาหกรรมการแพทย์แผนจีนของเมืองอู่ฮั่น/)
- ThaiBizChina.com. (2566). ส่งโอกาสความร่วมมือการแพทย์แผนไทย-จีน (กานซู). สืบค้นจาก
<https://thaibizchina.com/article/traditional-chinese-medicine/>
- Xinhua Thai. (2565). 'แพทย์แผนจีน' หนึ่งในแรงหนุน 'กู้อ้ายหลิง' นักสกีเหรียญทองโอลิมปิก.
สืบค้นจาก https://xinhua.com/china/262287_20220209

ภาษาต่างประเทศ

- An, X., Zhang, Y., Duan, L., Jin, D., Zhao, S., Zhou, R., Duan, Y., Lian, F., & Tong, X. (2021, 2021/05/01/). The direct evidence and mechanism of traditional Chinese medicine treatment of COVID-19. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 137, 111267. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.biopha.2021.111267>
- Beccia, F., et al.,. (2024). Integrating China in the International Consortium for Personalised Medicine: A position paper on innovation and digitalization in personalized medicine. *BMC Public Health*, 24(1), 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18009-8>
- Callahan, W. A. (2015). *China Dreams: 20 Visions of the Future*.
- CCTV. (2021). *What's behind the controversy over kimchi engendered by a Chinese YouTuber's video?* CCTV.com. Retrieved from <https://english.cctv.com/2021/01/14/ARTIISRC2BwGY6aZhleAb6Vw210114.shtml>
- CGTN. (2020). *The Frontline: China's Fight Against COVID-19*. China Global Television Network. Retrieved from <https://news.cgtn.com/news/2020-09-09/The-Frontline-China-s-Fight-Against-COVID-19-TDMoim84X6/index.html>
- Chen, G., & Lin, J. (2018). *Legend of Yunxi [TV series]*.
- Chen, L. (2020). *A dialectic study of Xi Jinping's discourse on traditional Chinese medicine* China National Knowledge Infrastructure (CNKI). <https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD202002&filename=1020333209.nh>
- Chen, L., Zhong, L., & Yan, L. (2021). A study of Xi Jinping's talent view on the talents training in university of traditional Chinese medicine—Taking Guangzhou University of Chinese Medicine as an example. *Chinese Medicine Modern Distance Education of China*, 2021(1).

- China Academy of Chinese Medical Sciences. (n.d.). *WHO Collaborating Centre for Traditional Medicine*. Retrieved from <https://www.who.int/teams/integrated-health-services/traditional-complementary-and-integrative-medicine/who-collaborating-centres-for-traditional-complementary-and-integrative-medicine>
- China Daily. (2017). *WHO, China sign pact establishing 'health Silk Road'*. Retrieved from https://www.chinadaily.com.cn/business/2017wef/2017-01/19/content_27993857.htm
- China Daily. (2020a). *TCM helps alleviate global COVID-19 woes*. Retrieved from <https://www.chinadaily.com.cn>
- China Daily. (2020b). *TCM offers a healthy path for Belt and Road countries*. Retrieved from <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/152833.html>
- China Scholarship Council (CSC). (2023). *Chinese Government Scholarship*. Retrieved from <https://www.csc.edu.cn/laihua>
- Chinese Academy of Medical Sciences & University of Oxford. (n.d.). *About CAMS Oxford Institute*. Retrieved from <https://www.camsoxford.ox.ac.uk/about>
- Chinese Medicine Development Fund (CMDf). (2019). *About CMDf*. Retrieved from <https://cmdevfund.hk/en/about-us/#page-intro>
- Croizier, R. C. (1968). *Traditional Medicine in Modern China: Science, Nationalism, and the Tensions of Cultural Change*.
- Cui, Y., Chang, R., Zhang, T., Zhou, X., Wang, Q., Gao, H., Hou, L., Loo, J. J., & Xu, C. (2019, 2019-October-15). Chinese Herbal Formula (CHF03) Attenuates Non-Alcoholic Fatty Liver Disease (NAFLD) Through Inhibiting Lipogenesis and Anti-Oxidation Mechanisms [Original Research]. *Frontiers in Pharmacology, Volume 10* - 2019. <https://doi.org/10.3389/fphar.2019.01190>
- Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy: Lessons from the past*.
- Cyranoski, D. (2018). Why Chinese medicine is heading for clinics around the world. *Nature*, 561(7724), 448-450. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/d41586-018-06782-7>

- Ding, Y. (2024). Study on Xi Jinping's discourse of traditional Chinese medicine. *Special Zone Economy*, 2024(4).
- Donnapree, S. (2021). The regulation of Chinese medicine in Thailand. *Lifestyle and Complementary Medicine*, 1(1). Retrieved from <https://lcm.amegroups.org/article/view/7154/html>
- Environmental Investigation Agency. (2021). *Pangolins and the Wildlife Trade: A Global Overview*. Retrieved from <https://eia-international.org/wp-content/uploads/2021-Pangolin-CITES-Briefing-SPREADS.pdf>
- Environmental Investigation Agency (EIA). (2021). Investing in Extinction: How the global financial sector profits from traditional medicine firms using threatened species. Retrieved from <https://eia-international.org/report/investing-in-extinction/>
- Environmental Investigation Agency (EIA). (2024). *Exclusion of pangolin formulae in the 2025 Chinese Pharmacopeia does not end the exploitation*. Retrieved from <https://eia-international.org/blog/exclusion-of-pangolin-formulae-in-the-2025-chinese-pharmacopeia-does-not-end-the-exploitation/>
- European Medicines Agency. (2021). *Herbal Medicinal Products: Overview*. Retrieved from <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/herbal-medicinal-products>
- Fan, D., Zhu, C. J., & Zhang, M. M. (2023). Traditional Chinese medicine as a soft-power tool in health diplomacy: Perspectives, controversies, and implications. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1). Retrieved from <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02073-3>
- FDA. (2020). Complementary and Alternative Medicine Products and their Regulation by the Food and Drug Administration. U.S. Food and Drug Administration. Retrieved from <https://www.fda.gov/regulatory-information/search-fda-guidance-documents/complementary-and-alternative-medicine-products-and-their-regulation-food-and-drug-administration>
- Feng, C. (2018). *China to give century-old Laos hospital new lease of life*. *Caixin Global*. Retrieved from <https://www.caixinglobal.com/2018-03-14/china-to-give-century-old-laos-hospital-new-lease-of-life-101221413.html>

- Flaws, B., & Sionneau, P. (2005). *The treatment of modern western diseases with Chinese medicine: A textbook & clinical manual*.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). *Law of the People's Republic of China on Traditional Chinese Medicine*. FAOLEX Database. Retrieved from <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC217450/>
- GMTCM Park. (2023). Guangdong-Macao Traditional Chinese Medicine Technology Industrial Park. Retrieved from <https://www.gmtcmpark.com>
- Green Finance & Development Center. (2025). *Countries of the Belt and Road Initiative (BRI)*. Retrieved from <https://greenfdc.org/countries-of-the-belt-and-road-initiative-bri/>
- Hanson, M. (2022). *Late imperial epidemiology, part 2: New material and conceptual methods, 1980s to 2010s*. In M. Jackson (Ed.), *The Routledge history of disease* (pp. 263–279). Routledge. . <https://doi.org/10.4324/9780203740262-20>
- Hooson, J., & Tang, Z. H. (2016). *TCM touted for big role internationally*. Retrieved from <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/2812.html>
- Hsu, E. (2008). *The transmission of Chinese medicine* (Ed. ed.).
- Hu, K., Guan, W.-j., Bi, Y., Zhang, W., Li, L., Zhang, B., Liu, Q., Song, Y., Li, X., Duan, Z., Zheng, Q., Yang, Z., Liang, J., Han, M., Ruan, L., Wu, C., Zhang, Y., Jia, Z.-h., & Zhong, N.-s. (2021, 2021/05/01). Efficacy and safety of Lianhuaqingwen capsules, a repurposed Chinese herb, in patients with coronavirus disease 2019: A multicenter, prospective, randomized controlled trial. *Phytomedicine*, 85, 153242. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.phymed.2020.153242>
- Huang, Y. (2013). *Governing Health in Contemporary China*.
- Jiang, X., Zhang, X., & Yu, Y. (2024). *Analysis of medical education under the integration of Xi Jinping's thought on socialism with Chinese characteristics in the new era and TCM culture*. Retrieved from <https://doi.org/10.26914/c.cnki.2024.026690>
- Jin, X., & Ding, M. (2023). Health Silk Road—Boosting the development of traditional Chinese medicine. *Journal of Global Health Diplomacy*, 15(2), 45-58.

Kaptchuk, T. J. (2000). *The web that has no weaver: Understanding Chinese medicine* (Rev. ed. ed.).

Katz, R., Kornblet, S., Arnold, G., Lief, E., & Fischer, J. E. (2011). Defining health diplomacy: Changing demands in the era of globalization. *The Milbank Quarterly*, 89(3), 503–523. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1468-0009.2011.00637.x>

Kavanagh, M. M., Singh, R., & Pillinger, M. (2021). *Playing politics: The World Health Organization's response to COVID-19*. In S. L. Greer, E. J. King, E. Massard da Fonseca, & A. Peralta-Santos (Eds.), *Coronavirus Politics: The Comparative Politics and Policy of COVID-19 (Chapter 2)*. Retrieved from <https://doi.org/10.3998/mpub.11927713>

Kickbusch, I., & Liu, A. (2022). Global health diplomacy—reconstructing power and governance. *The Lancet*, 399(10341), 2156–2166. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(22\)00583-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(22)00583-9)

Kowalski, B. (2021). China's mask diplomacy in Europe: Seeking foreign gratitude and domestic stability. *Journal of Current Chinese Affairs*, 50(2), 209–226. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/18681026211007147>

Lei, S. H. (2014). *Neither Donkey nor Horse: Medicine in the Struggle over China's Modernity*.

Li, B., Ma, X., Yu, Y., Wang, G., Zhuang, N., Liu, H., Wu, H., Zhang, H., Yu, F., Hou, Y., Xue, M., Wan, Q., Wang, Z., Liu, M., Su, G., He, C., Zhang, Y., Meng, Q., Gao, F., Wei, J., Wang, Y., Wang, W., Liu, Y., Li, T., Song, Q., Miao, Y., Zhao, K., Guo, Z., Wang, Y., Fu, H., Liu, G., Yang, B., Zhang, G., Jin, Y., Hao, X., Cao, H., Wang, X., Dai, T., Liu, H., Yang, H., Zhang, B., Zhou, M., Hu, A., & Fu, W. (2020). Letting Traditional Chinese Medicine Play Its Unique Role. In B. Li (Ed.), *Tutorial for Outline of the Healthy China 2030 Plan* (pp. 113–121). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-32-9603-9_10

Li, C. (2021). Discussion on the path of Chinese medicine helping to build a healthy China: Based on the enlightenment of Xi Jinping's cultural self-confidence thought in the new era. *Journal of Hunan University of Chinese Medicine*, 21(9), 1–9.

- Li, H., & Park, J. (2023). *In L.A.'s Santee Alley, Korean and Latino communities bond in an acupuncture shop*. Retrieved from <https://www.latimes.com/california/newsletter/2023-10-30/in-l-a-s-santee-alley-korean-and-latino-communities-bond-in-an-acupuncture-shop-essential-california>
- Li, X., & Zhang, Y. (2023). China's Belt and Road Initiative and Infrastructure Development in the Health Sector. *World Scientific*, 10(2), 100-115. <https://doi.org/10.1142/S2377740023500100>
- Li, Z. (n.d.). *Li Ziqi official YouTube channel [YouTube Channel]*. Retrieved from https://www.youtube.com/channel/UCoC47do520os_4DBMEFGg4A
- Liu, P., Guo, Y., Qian, X., Tang, S., Li, Z., & Chen, L. (2021). The times value of Xi Jinping's discourse on the inheritance and development of cultural heritage of traditional Chinese medicine. *Journal of Nanjing University of Traditional Chinese Medicine (Social Science Edition)*, 17(3), 15-24.
- Lo, V., & Cullen, C. (2005). *Medieval Chinese medicine: The Dunhuang medical manuscripts*.
- Lock, M. M. (1980). *East Asian medicine in urban Japan: Varieties of medical experience*.
- Mardell, J. (2020). *China's Global Healthcare Ambitions: Gaining Influence on the International Stage*.
- National Administration of Traditional Chinese Medicine. (2020). *Annual report on traditional Chinese medicine development 2019 [White paper]*.
- Nature. (2020). The dangers of China's unproven coronavirus treatments. Retrieved from <https://www.nature.com/articles/d41586-020-01315-7>
- Nature Editorial. (2019). The World Health Organization's decision about traditional Chinese medicine could backfire. *Nature*, 570(7759), 5. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/d41586-019-01726-1>
- Nye, J. S. (1990). *Bound to lead: The changing nature of American power*.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*.

Reuters. (2020). *Chinese medical experts arrive in Italy to help fight coronavirus.*

Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-italy-china-idUSKBN2101IM>

Rolland, N. (2024). The Health Silk Road: A Branch of China's Belt and Road Initiative.

NBR Special Report No. 113. *The National Bureau of Asian Research.*

<https://www.nbr.org/publication/the-health-silk-road-a-branch-of-chinas-belt-and-road-initiative/>

Rudolf, M. (2021). China's health diplomacy during Covid-19: The Belt and Road Initiative

(BRI) in action. *Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP)*. Retrieved from

<https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/71982>

Southern California University of Health Sciences. (2024). *Celebrating 45 years of U.S.-*

China diplomatic relations and the development of traditional Chinese medicine in

the United States. Retrieved from [https://www.scuhs.edu/front-page-](https://www.scuhs.edu/front-page-news/celebrating-45-years-of-us-china-diplomatic-relations-and-the-development-of-traditional-chinese-medicine-in-the-united-states)

[news/celebrating-45-years-of-us-china-diplomatic-relations-and-the-development-of-traditional-chinese-medicine-in-the-united-states](https://www.scuhs.edu/front-page-news/celebrating-45-years-of-us-china-diplomatic-relations-and-the-development-of-traditional-chinese-medicine-in-the-united-states)

Standing Committee of the National People's Congress. (2016). *Law of the People's*

Republic of China on Traditional Chinese Medicine. Retrieved from

<https://www.chinajusticeobserver.com/law/x/traditional-chinese-medicine-law-20161225>

Stanford Center for Asian Health Research and Education. (2021). *2021 Evidence-Based*

Traditional Asian Medicine Conference. Retrieved from

<https://asianhealth.stanford.edu/research/conferences/archived-conferences/2021-evidence-based-traditional-asian-medicine-conference>

State Council Information Office. (2016). *Traditional Chinese Medicine in China*.

Taylor, K. (2005). *Chinese Medicine in Early Communist China, 1945–1963: A Medicine of*

Revolution.

The Central Committee of the CPC & The State Council. (2016). *Healthy China 2030:*

Outline of the Healthy China 2030 Plan. Retrieved from

http://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2016/10/25/content_281475475062678.htm

The Chinese University of Hong Kong. (2024). *CUHK hosts the Presidents' Forum 2024 of the Belt and Road Alliance for Traditional Chinese Medicine*. Retrieved from <https://www.cpr.cuhk.edu.hk/en/press/cuhk-hosts-the-presidents-forum-2024-of-the-belt-and-road-alliance-for-traditional-chinese-medicine/>

UCLA Newsroom. (2017). UCLA Fielding School of Public Health signs MOU with China's Academy of Chinese Medical Sciences. <https://newsroom.ucla.edu/stories/ucla-fielding-school-of-public-health-signs-mou-with-china-s-academy-of-chinese-medical-sciences>

Unschuld, P. U. (1985). *Medicine in China: A history of ideas*.

Unschuld, P. U. (2003). *Huang Di Nei Jing Su Wen: Nature, Knowledge, Imagery in an Ancient Chinese Medical Text*.

Valenza, D. (2020). *The irresistible rise of health diplomacy: Why narratives matter in the time of COVID-19*. Retrieved from <https://cris.unu.edu/health-diplomacy-narratives>

van Dijk, R. J. L., & Lo, C. Y.-p. (2023, 2023/10/11). The effect of Chinese vaccine diplomacy during COVID-19 in the Philippines and Vietnam: a multiple case study from a soft power perspective. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 687. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02073-3>

Varrall, M. (2020). *Behind the News: Inside China Global Television Network*. Lowy Institute. Retrieved from <https://www.lowyinstitute.org/publications/behind-news-inside-china-global-television-network>

Wong, B. (2020). *China's mask diplomacy*. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2020/03/chinas-mask-diplomacy/>

World Health Organization. (2013). *WHO traditional medicine strategy: 2014–2023*. *World Health Organization*. Retrieved from <https://www.who.int/publications/i/item/9789241506096>

- World Health Organization. (2017). *Visit by the President of the People's Republic of China to WHO*. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/visit-by-the-president-of-the-people-s-republic-of-china-to-who>
- World Health Organization. (2019). *WHO releases new International Classification of Diseases (ICD-11)*. Retrieved from [https://www.who.int/news/item/25-05-2019-who-releases-new-international-classification-of-diseases-\(icd-11\)](https://www.who.int/news/item/25-05-2019-who-releases-new-international-classification-of-diseases-(icd-11))
- World Health Organization. (2020). *Global health diplomacy: Concepts*.
- World Health Organization. (2021). *COVAX: Working for global equitable access to COVID-19 vaccines*. Retrieved from <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>
- World Health Organization. (2022). *WHO Expert Meeting on Evaluation of Traditional Chinese Medicine in the Treatment of COVID-19*. Retrieved from <https://www.who.int/publications/m/item/who-expert-meeting-on-evaluation-of-traditional-chinese-medicine-in-the-treatment-of-covid-19>
- World Health Organization. (n.d.). *Health diplomacy*. Retrieved from <https://www.emro.who.int/health-topics/health-diplomacy/index.html>
- Xinhua. (2021). *China contributes TCM-based treatment protocols to global COVID-19 fight*. Retrieved from <http://www.xinhuanet.com>
- Xinhua News Agency. (2019). *Xi stresses role of traditional Chinese medicine for "Healthy China"*. Retrieved from http://www.xinhuanet.com/english/2019-10/25/c_138502458.htm
- Xinhua News Agency. (2020). *TCM health service statistics 2019*.
- Xinhua News Agency. (2021). *First TCM herb train from Vietnam arrives in China*. Retrieved from <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/241910.html>
- Xinhua News Agency. (2023). *TCM education center inaugurated in Malta*. Retrieved from <https://english.news.cn/europe/20231116/4d0b2332f6544c88a80d79c3ea3329a8/c.html>

- Yang, Z., Li, X., & Wang, W. (2021). Traditional Chinese Medicine Going Global: Opportunities and Challenges in Health Diplomacy. *Frontiers in Human Dynamics*, 3, Article 774765. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2021.774765>
- Yi, W. (2022). China's diplomacy in 2021: Embracing a global vision and serving the nation and its people. *China International Studies*, 92, 5-24.
- Yuan, S. (2023). The Health Silk Road: A Double-Edged Sword? Assessing the Implications of China's Health Diplomacy. *World Scientific*, 4(2), 333-346. <https://doi.org/10.3390/world4020021>
- Zaini, K. (2021). China's vaccine diplomacy in Southeast Asia: A mixed record. *ISEAS Perspective*, 2021(86). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-86-chinas-vaccine-diplomacy-in-southeast-asia-a-mixed-record-by-khairulanwar-zaini/>
- Zeng, W., Ding, M., & Liu, H. (2023). China's health silk road construction during the COVID-19 pandemic. *Global Public Health*, 18(5), 1-15. <https://doi.org/10.1080/17441692.2023.2185799>
- Zhang, A., Sun, H., & Wang, X. (2013). Recent advances in natural products from plants for treatment of liver diseases. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 63, 570-577. <https://doi.org/10.1016/j.ejmech.2012.12.062>
- Zhang, B., et al.,. (2024). Interprovincial spatial distribution patterns and socioeconomic factors on traditional Chinese medicine (TCM) service utilization in China. *Social Science & Medicine*, 353, 117046. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2024.117046>
- Zhang, C., & Gong, P. (2019). Healthy China: From words to actions. *The Lancet Public Health*, 4(9), e438-e439. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(19\)30150-1](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(19)30150-1)
- Zhang, Q., & Zhang, H. (2018). Cultural connotation of traditional Chinese medicine in the ideas of Xi Jinping's governance of China. *China Medical Herald*, 15(36), 41-44.
- Zhang, X., & Fung, A. (2020). The soft power of Chinese new media: The case of Li Ziqi. *In China Media Research*, 16(4), 1-10. <http://www.chinamediaresearch.net>

Zhao, L., & Wang, B. (2022). China's public health diplomacy in the post COVID-19 era.

Journal of Chinese Economic and Business Studies, 20(1), 75-89.

<https://doi.org/10.1080/14765284.2022.2056380>

Zhu, S., He, Q., & Mao, X. (2020). On the four dimensions of Xi Jinping's view of traditional

Chinese medicine. *Journal of Hunan University of Chinese Medicine*, 2020(3).

国务院. (2016). “**健康中国2030**”规划纲要 [Healthy China 2030 Outline Plan]. Retrieved

from http://www.gov.cn/zhengce/2016-10/25/content_5124174.htm

国家发展改革委、外交部、商务部. (2015). **推动共建丝绸之路经济带和21世纪海上丝绸**

之路的愿景与行动 [Vision and actions on jointly building Silk Road Economic Belt and 21st-century Maritime Silk Road]. Retrieved from

http://www.gov.cn/xinwen/2015-03/28/content_2839723.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทที่ 9 ของนโยบายจีนสุขภาพดี 2030 (ต้นฉบับภาษาจีน)

中共中央 国务院印发《“健康中国2030”规划纲要》

第九章 充分发挥中医药独特优势

第一节 提高中医药服务能力

实施中医临床优势培育工程，强化中医药防治优势病种研究，加强中西医结合，提高重大疑难病、危急重症临床疗效。大力发展中医非药物疗法，使其在常见病、多发病和慢性病防治中发挥独特作用。发展中医特色康复服务。健全覆盖城乡的中医医疗保健服务体系。在乡镇卫生院和社区卫生服务中心建立中医馆、国医堂等中医综合服务区，推广适宜技术，所有基层医疗卫生机构都能够提供中医药服务。促进民族医药发展。到2030年，中医药在治未病中的主导作用、在重大疾病治疗中的协同作用、在疾病康复中的核心作用得到充分发挥。

第二节 发展中医养生保健治未病服务

实施中医治未病健康工程，将中医药优势与健康管理结合，探索融健康文化、健康管理、健康保险为一体的中医健康保障模式。鼓励社会力量举办规范的中医养生保健机构，加快养生保健服务发展。拓展中医医院服务领域，为群众提供中医健康咨询评估、干预调理、随访管理等治未病服务。鼓励中医医疗机构、中医医师为中医养生保健机构提供保健咨询和调理等技术支持。开展中医中药中国行活动，大力传播中医药知识和易于掌握的养生保健技术方法，加强中医药非物质文化遗产的保护和传承运用，实现中医药健康养生文化创造性转化、创新性发展。

第三节 推进中医药继承创新

实施中医药传承创新工程，重视中医药经典医籍研读及挖掘，全面系统继承历代各家学术理论、流派及学说，不断弘扬当代名老中医药专家学术思想和临床诊疗经验，挖掘民间诊疗技术和方药，推进中医药文化传承与发展。建立中医药传统知识保护制度，制定传统知识保护名录。融合现代科技成果，挖掘中药方剂，加强重大疑难疾病、慢性病等中医药防治技术和新药研发，不断推动中医药理论与实践发展。发展中医药健康服务，加快打造全产业链服务的跨国公司和国际知名的中国品牌，推动中医药走向世界。保护重要中药资源和生物多样性，开展中药资源普查及动态监测。建立大宗、道地和濒危药材种苗繁育基地，提供中药材市场动态监测信息，促进中药材种植业绿色发展。

ที่มา: State Council of the People's Republic of China. (2016, October 25). “Healthy China 2030” Planning Outline. Retrieved from http://www.gov.cn/zhengce/2016-10/25/content_5124174.htm

ภาคผนวก ข กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับ
ภาษาจีน)

中华人民共和国主席令

《中华人民共和国中医药法》已由中华人民共和国第十二届全国人民代表大会常务委员会第二十五次会议于2016年12月25日通过，现予公布，自2017年7月1日起施行。

中华人民共和国主席 习近平

2016年12月25日

中华人民共和国中医药法

(2016年12月25日第十二届全国人民代表大会常务委员会第二十五次会议通过)

第一章 总则

第一条 为了继承和弘扬中医药，保障和促进中医药事业发展，保护人民健康，制定本法。

第二条 本法所称中医药，是包括汉族和少数民族医药在内的我国各民族医药的统称，是反映中华民族对生命、健康和疾病的认识，具有悠久历史传统和独特理论及技术方法的医药学体系。

第三条 中医药事业是我国医药卫生事业的重要组成部分。国家大力发展中医药事业，实行中西医并重的方针，建立符合中医药特点的管理制度，充分发挥中医药在我国医药卫生事业中的作用。

发展中医药事业应当遵循中医药发展规律，坚持继承和创新相结合，保持和发挥中医药特色和优势，运用现代科学技术，促进中医药理论和实践的发展。

国家鼓励中医西医相互学习，相互补充，协调发展，发挥各自优势，促进中西医结合

ภาคผนวก ข (ต่อ) กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับภาษาจีน)

第四条 县级以上人民政府应当将中医药事业纳入国民经济和社会发展规划，建立健全中医药管理体系，统筹推进中医药事业发展。

第五条 国务院中医药主管部门负责全国的中医药管理工作。国务院其他有关部门在各自职责范围内负责与中医药管理有关的工作。

县级以上地方人民政府中医药主管部门负责本行政区域的中医药管理工作。县级以上地方人民政府其他有关部门在各自职责范围内负责与中医药管理有关的工作。

第六条 国家加强中医药服务体系建设，合理规划和配置中医药服务资源，为公民获得中医药服务提供保障。

国家支持社会力量投资中医药事业，支持组织和个人捐赠、资助中医药事业。

第七条 国家发展中医药教育，建立适应中医药事业发展需要、规模适宜、结构合理、形式多样的中医药教育体系，培养中医药人才。

第八条 国家支持中医药科学研究和技术开发，鼓励中医药科技创新，推广应用中医药科学技术成果，保护中医药知识产权，提高中医药科学技术水平。

第九条 国家支持中医药对外交流与合作，促进中医药的国际传播和应用。

第十条 对在中医药事业中做出突出贡献的组织和个人，按照国家有关规定给予表彰、奖励。

第二章 中医药服务

第十一条 县级以上人民政府应当将中医医疗机构建设纳入医疗机构设置规划，举办规模适宜的中医医疗机构，扶持有中医药特色和优势的医疗机构发展。

ภาคผนวก ข (ต่อ): กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับภาษาจีน)

合并、撤销政府举办的中医医疗机构或者改变其中医医疗性质，应当征求上一级人民政府中医药主管部门的意见

第十二条 政府举办的综合医院、妇幼保健机构和有条件的专科医院、社区卫生服务中心、乡镇卫生院，应当设置中医药科室。

县级以上人民政府应当采取措施，增强社区卫生服务站和村卫生室提供中医药服务的能力。

第十三条 国家支持社会力量举办中医医疗机构

社会力量举办的中医医疗机构在准入、执业、基本医疗保险、科研教学、医务人员职称评定等方面享有与政府举办的中医医疗机构同等的权利。

第十四条 举办中医医疗机构应当按照国家有关医疗机构管理的规定办理审批手续，并遵守医疗机构管理的有关规定。

举办中医诊所的，将诊所的名称、地址、诊疗范围、人员配备情况等报所在地县级人民政府中医药主管部门备案后即可开展执业活动。中医诊所应当将本诊所的诊疗范围、中医医师的姓名及其执业范围在诊所的明显位置公示，不得超出备案范围开展医疗活动。具体办法由国务院中医药主管部门拟订，报国务院卫生行政部门审核、发布。

第十五条 从事中医医疗活动的人员应当依照《中华人民共和国执业医师法》的规定，通过中医医师资格考试取得中医医师资格，并进行执业注册。中医医师资格考试的内容应当体现中医药特点。

ภาคผนวก ข (ต่อ): กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับภาษาจีน)

以师承方式学习中医或者经多年实践，医术确有专长的人员，由至少两名中医医师推荐，经省、自治区、直辖市人民政府中医药主管部门组织实践技能和效果考核合格后，即可取得中医医师资格；按照考核内容进行执业注册后，即可在注册的执业范围内，以个人开业的方式或者在医疗机构内从事中医医疗活动。国务院中医药主管部门应当根据中医药技术方法的安全风险拟订本款规定人员的分类考核办法，报国务院卫生行政部门审核、发布。

第十六条 中医医疗机构配备医务人员应当以中医药专业技术人员为主，主要提供中医药服务；经考试取得医师资格的中医医师按照国家有关规定，经培训、考核合格后，可以在执业活动中采用与其专业相关的现代科学技术方法。在医疗活动中采用现代科学技术方法的，应当有利于保持和发挥中医药特色和优势。

社区卫生服务中心、乡镇卫生院、社区卫生服务站以及有条件的村卫生室应当合理配备中医药专业技术人员，并运用和推广适宜的中医药技术方法。

第十七条 开展中医药服务，应当以中医药理论为指导，运用中医药技术方法，并符合国务院中医药主管部门制定的中医药服务基本要求。

第十八条 县级以上人民政府应当发展中医药预防、保健服务，并按照国家有关规定将其纳入基本公共卫生服务项目统筹实施。

县级以上人民政府应当发挥中医药在突发公共卫生事件应急工作中的作用，加强中医药应急物资、设备、设施、技术与人才资源储备。

医疗卫生机构应当在疾病预防与控制中积极运用中医药理论和技术方法。

第十九条 医疗机构发布中医医疗广告，应当经所在地省、自治区、直辖市人民政府中医药主管部门审查批准；未经审查批准，不得发布。发布的中医医疗广告内容应当与经审查批准的内容相符合，并符合《中华人民共和国广告法》的有关规定。

ภาคผนวก 2 (ต่อ): กฎหมายว่าด้วยแพทย์แผนจีน 2016 แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต้นฉบับภาษาจีน

第二十条 县级以上人民政府中医药主管部门应当加强对中医药服务的监督检查，并将下列事项作为监督检查的重点：

- (一) 中医医疗机构、中医医师是否超出规定的范围开展医疗活动；
- (二) 开展中医药服务是否符合国务院中医药主管部门制定的中医药服务基本要求；
- (三) 中医医疗广告发布行为是否符合本法的规定。

中医药主管部门依法开展监督检查，有关单位和个人应当予以配合，不得拒绝或者阻挠。

ที่มา: Standing Committee of the National People's Congress. (2016, December 25).

Law of the People's Republic of China on Traditional Chinese Medicine (Order No. 59 of the President). Lawinfochina.

<https://lawinfochina.com/display.aspx?id=22978&lib=law>

ประวัติผู้เขียน

